

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ПРИБОЈ

ИЗВЕШТАЈ О

**СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА
ПРОСТОРНОГ ПЛАНА
ОПШТИНЕ ПРИБОЈ
НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

Д.О.О. ЗА ПЛАНИРАЊЕ, ПРОЈЕКТОВАЊЕ, АОП И ИНЖЕЊЕРИНГ
"ИНФОПЛАН" Аранђеловац

јул 2011. године

ПРЕДМЕТ: **ИЗВЕШТАЈ
О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА
ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ ПРИБОЈ
НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

НАРУЧИЛАЦ: **СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ПРИБОЈ**

ОБРАЂИВАЧ: **"ИНФОПЛАН", д.о.о. за планирање, пројектовање, АОП и
инжењеринг, Аранђеловац**
34 300 Аранђеловац, Краља Петра I, бр. 29
телефон 034/720-081 и 720-082, факс 720-082,
e-mail: urbanizam@infoplan.rs

**РУКОВОДИЛАЦ
ИЗРАДЕ:** **ГОРДАНА КОВАЧЕВИЋ, дипл.инж.арх.
одговорни планер, број лиценце ИКС 100 0074 04**

РАДНИ ТИМ: ДРАГАНА СТОЈИЛОВИЋ, дипл.инж.арх.
ВАЛЕНТИНА ЈАНКОВИЋ, дипл.инж.арх.
ДАНИЈЕЛА КАРАШИЋЕВИЋ, дипл. инж. арх.
САЊА СРЕЋКОВИЋ, дипл.инж.арх.
ВОЈИСЛАВ КОВАЧЕВИЋ, дипл.инж.арх.
ГОРАН КАРАЛИЋ, дипл.инж.арх.
КАТАРИНА СПАСОЈВИЋ, дипл.инж.арх.
НАТАША МИЛОШЕВИЋ, дипл. инж. грађ.
БОБАН ПАНИЋ, дипл.инж.грађ
СЛАЂАНА ГАЈИЋ, дипл.инж.геод.
ВЛАДАН ПЕРИШИЋ, геод.инж.
БОЈАН РАДОЈИЧИЋ, геод.инж.
НАТАША ЦВЕТКОВИЋ, грађ.инж.
САША ЦВЕТКОВИЋ, грађ.инж.
ДРАГОЉУБ ШЕЋЕВИЋ, дипл.инж.грађ.
МИЛОРАД ДОБРИЧИЋ, дипл.инж.еп.
ЗОРАН ХЕРЦЕГ, дипл.инж. ПТТ саобраћаја
ГОРДАНА ФИЛИПОВИЋ, оператер

ПРЕДСЕДНИК УПРАВНОГ ОДБОРА

ДРАГАН ЋОРЂЕВИЋ

САДРЖАЈ

1.	УВОДНА РАЗМАТРАЊА	1
1.1.	РАЗЛОЗИ ЗА ОБАВЉАЊЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА	5
1.1.1.	Прва фаза у одлучивању – анализирана питања	6
1.1.2.	Друга фаза у одлучивању – анализирани могући утицаји	7
1.2.	КАРАКТЕРИСТИКЕ УТИЦАЈА	8
2.	ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	9
2.1.	ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА, ЦИЉЕВА И ОСНОВНИХ ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА	9
2.1.1.	Полазна опредељења и преглед садржаја просторног плана јединице локалне самоуправе	10
2.1.2.	Циљеви развоја, коришћења и уређења простора	11
2.1.3.	Основна планска решења	13
2.2.	ОДНОС ПРЕМА ПРОСТОРНОМ ПЛАНУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ОД 2010. ДО 2020. ГОДИНЕ	13
2.3.	КОНСУЛТАЦИЈЕ СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА	15
3.	ПРЕГЛЕД КАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНА	16
3.1.	КАРАКТЕРИСТИКЕ ОПШТИНЕ ПРИБОЈ	16
3.1.1.	Природне карактеристике	16
3.1.2.	Социо – економске карактеристике	20
3.2.	ОЦЕНА СТАЊА КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	27
3.3.	ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ КОЈИ СЕ РАЗМАТРАЈУ У ПЛАНУ	35
4.	ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА	37
4.1.	ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	37
4.2.	ИЗБОР ИНДИКАТОРА	40
5.	ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	42
5.1.	ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА	43
5.2.	РАЗЛОЗИ ЗА ИЗБОР НАЈПОВОЉНИЈЕГ ВАРИЈАНТНОГ РЕШЕЊА	45
5.3.	ЕВАЛУАЦИЈА КАРАКТЕРИСТИКА И ЗНАЧАЈА УТИЦАЈА ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА	45
5.4.	КУМУЛАТИВНИ И СИНЕРГИЈСКИ ЕФЕКТИ	54

6.	МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	58
6.1.	МЕРЕ ЗАШТИТЕ ВАЗДУХА	60
6.2.	МЕРЕ ЗАШТИТЕ ВОДА	60
6.3.	МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЗЕМЉИШТА	61
6.4.	МЕРЕ ЗА УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ	61
6.5.	МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД БУКЕ	62
6.6.	МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЗАШТИЋЕНИХ ДОБАРА	62
6.7.	ДРУГЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ	64
7.	ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	66
7.1.	ОПИС ЦИЉЕВА ПЛАНА	67
7.2.	ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	67
7.3.	ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА И ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ ПОЈАВЕ НЕОЧЕКИВАНИХ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА	68
7.4.	КОНЦЕПТУАЛНИ ОКВИР МОНИТОРИНГА	71
8.	СМЕРНИЦЕ ЗА НИЖЕ ХИЈЕРАРХИЈСКЕ НИВОЕ	72
9.	ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	73
10.	ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА	76
11.	ЗАКЉУЧЦИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА (НЕТЕХНИЧКИ РЕЗИМЕ)	78

СПИСАК ТАБЕЛА

Табела 1.	Упоредни приказ односа стратешке процене и процене утицаја
Табела 2.	Средње годишње имисионе концентрације SO ₂ , број дана преко ГВ и максималне дневне имисионе концентрације SO ₂ (µg/m ³) у 2009. години
Табела 3.	Средње годишње концентрације чађи SO ₂ , број дана преко ГВ и максималне дневне концентрације чађи у ваздуху (µg/m ³) у 2009. години
Табела 4.	Граничне вредности за део показатеља дефинисаних класа вода
Табела 5.	Стање квалитета вода у 2009. години
Табела 6.	Стање квалитета вода у 2009. години
Табела 7.	Процењене количине вода за водоснабдевање и испуштених отпадних вода у општини Прибој у хиљадама м ³ и број домаћинстава прикључених на водоводну и канализациону мрежу
Табела 8.	Резултати отпадних вода на испустима "Мост – нови град" и "Железничка станица"
Табела 9.	Процењени састав комуналног отпада у општини Прибој
Табела 10.	Општа питања и проблеми од значаја за стратешку процену
Табела 11.	Опште карактеристике Просторног плана
Табела 12.	Посебни циљеви стратешке процене утицаја и избор индикатора за вредновање планских решења
Табела 13.	Процена утицаја у односу на циљеве стратешке процене утицаја у варијантама 1 (да се план не примењује) и 2 (да се план примењује)
Табела 14.	Вредновање карактеристика утицаја
Табела 15.	Критеријуми за оцењивање величине утицаја
Табела 16.	Критеријуми за оцењивање просторних размера утицаја
Табела 17.	Скала за процену вероватноће утицаја
Табела 18.	Критеријуми за процену трајања утицаја
Табела 19.	Критеријуми за процену учесталости утицаја
Табела 20.	Матрице процене утицаја
Табела 21.	Матрице процене утицаја
Табела 22.	Матрице процене утицаја
Табела 23.	Идентификација могућих кумулативних и синергијских ефеката
Табела 24.	Препоруке за планирање са становишта сеизмичког ризика
Табела 25.	Препоруке за дефинисање мера заштите од утицаја инфраструктуре
Табела 26.	Табеларни преглед зона утицаја на животну средину и ширина заштитних појасева инфраструктурних система
Табела 27.	Оквир индикатора за мониторинг
Табела 28.	Концептуални оквир мониторинг плана
Табела 29.	Концептуални оквир плана за спречавање негативних утицаја

СПИСАК СЛИКА

- Слика 1. Схематски приказ процеса стратешке процене утицаја
- Слика 2. Поједностављена схема одрживог развоја
- Слика 3. Блок дијаграм за процес одлучивања о стратешкој процени
- Слика 4. Емисије SO₂ у току 2009. године у тонама
- Слика 5. Емисије NO₂ у току 2009. године у тонама
- Слика 6. Емисије прашкастих материја у току 2009. године у тонама
- Слика 7. SWQI индекс
- Слика 8. Схематски приказ односа стратешке процене утицаја и процене утицаја и нивоа одлучивања

СПИСАК ГРАФИКОНА

- Графикон 1. Средња годишња концентрација SO₂ и број дана са прекорачењем ГВ у 2009. максималне дневне концентрације чађи у ваздуху (µg/m³) у 2009. години
- Графикон 2. Средња годишња концентрација чађи и број дана са прекорачењем ГВ у 2009.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Стратешка процена утицаја просторног плана општине (просторног плана јединице локалне самоуправе) на животну средину ради се у циљу обезбеђивања заштите животне средине и унапређивања одрживог развоја. Стратешка процена интегрише основне принципе заштите животне средине у поступак припреме и доношења плана. На основу одредби члана 5. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/04 и 88/10), стратешка процена се обавља за просторни план општине (просторни план јединице локалне самоуправе). Одредбама члана 20. став 2. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09 – исправка, 64/10 – УС и 24/11), дефинисана је садржина просторног плана јединице локалне самоуправе. Изменама и допунама Закона о планирању и изградњи из 2011. године, није више експлицитно прописано да се стратешка процена утицаја на животну средину саставни део плана јединице локалне самоуправе (просторног плана општине), али у пракси се по правилу обавезно ради стратешка процена утицаја за просторни план општине/града на животну средину. Стратешком проценом за просторни план општине успоставља се оквир за одобравање будућих развојних пројеката, одређених прописима којима се уређује процена утицаја пројеката на животну средину.

Основни елементи стратешке процене утицаја на животну средину дефинисани су у тзв. "Стратешкој директиви ЕУ" (2001/42/ЕС). Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину (у даљем тексту: Закон) је практично "транспоновео" одредбе ове директиве у српском законодавству. Закон је припремљен у оквиру пројекта YUGOLEX – хармонизације регулативе у области заштите животне средине у СРЈ са законодавством ЕУ. Закон је поставио оквир за даљу разраду процене утицаја стратешко – развојних планова и програма из различитих сектора. Законом су прописани поступци (процедуре), док није ближе дефинисан методолошки оквир, имајући у виду ширину поља деловања у различитим секторима. У том смислу, методолошки приступи се у актуелној пракси планирања у Србији и даље емпиријски унапређују, у складу са поступком стратешке процене одређене Законом.

Стратешка процена утицаја животну средину је процес који поред принципа интегрише и циљеве одрживог развоја у планским документима уважавајући при томе потребу да се избегну или ограниче негативни утицаји на животну средину, здравље и добробит становништва. Значај стратешке процене утицаја на животну средину огледа се нарочито у томе што:

- обрађује питања и утицаје ширег значаја, који се не могу сагледати у оквиру појединачних пројеката, на пример – кумулативни и социјални ефекти,
- помаже да се провери повољност различитих варијанти развојних концепата,
- избегава ограничења која се појављују када се врши процена утицаја на животну средину већ дефинисаног пројекта (локациони услови, техничко – технолошка решења, економска оправданост пројекта - процењени период повраћаја инвестиција, анализа трошкова и добити само са економског становишта и др.)
- утврђује одговарајући оквир за анализу утицаја конкретних пројеката, укључујући и претходну идентификацију проблема и утицаја који заслужују детаљније истраживање, итд.

Стратешка процена утицаја на животну средину је поступак који обезбеђује услове за одговарајућу заштиту животне средине у току израде планова, односно интегрисање заштите животне средине у свим фазама од дефинисања принципа, визије, циљева, концепције, стратешких опредељења, планских решења,

стратешких приоритета и инструментаријум за спровођење. Нарочито је осетљив и важан део у коме се дефинишу критеријуми, мере и правила коришћења, уређења земљишта и простора, као и заштите елемената животне средине. За разлику од некадашње праксе у којој је заштита животне средине углавном третирана као један од сектора у планирању, стратешка процена као комплексан и целовит поступак треба да обезбеди обавезно сагледавање планског подручја са становишта заштите, као и да предложи решења и мере којима ће заштита животне средине бити остварена на оптималан и рационални начин.

У фази одлучивања како о изради планског документа, тако и о изради стратешке процене, извршени су одговарајући аналитички поступци и дефинисане полазне основе и оквир за израду Просторног плана општине Прибој (у даљем тексту: ППО Прибој) и обављање стратешке процене. У поступку одлучивања о изради стратешке процене испуњен је законски обавезни садржај у погледу: (а) разлога за обављање стратешке процене, (б) приказ питања и проблема заштите животне средине, (в) разлоге изостављања појединих питања и проблема заштите животне средине, (г) елемената извештаја о стратешкој процени, (д) предлога методологије и других обавеза носиоца израде извештаја о стратешкој процени, (ђ) начина учешћа заинтересованих органа и организација, као и јавности у поступку израде и разматрања извештаја о стратешкој процени, (е) других података од значаја за израду стратешке процене.

ППО Прибој је урађен на основу Одлуке о изради коју је донела скупштина општине. Израда ППО Прибој поверена је д.о.о. ИНОФПЛАН из Аранђеловца. Стратешка процена утицаја на животну средину обавља се на основу Одлуке о изради стратешке процене коју је донео надлежни општински орган за припрему ППО Прибој. Израду стратешке процене утицаја, такође ради д.о.о. ИНОФПЛАН из Аранђеловца.

У обављању стратешке процене полази се од основних начела утврђених одредбама члана 4. Закона, и то:

- 1) **Начело одрживог развоја** – одрживи развој јесте усклађен систем техничко-технолошких, економских и друштвених активности у укупном развоју у коме се на принципима економичности и разумности користе природне и створене вредности са циљем да се сачува и унапреди квалитет животне средине за садашње и будуће генерације. Разматрањем и укључивањем битних аспеката животне средине у припрему и усвајање одређених планова и програма и утврђивањем услова за очување вредности природних ресурса и добара, предела, биолошке разноврсности, дивљих и биљних животињских врста и аутохтоних екосистема, односно рационалним коришћењем природних ресурса доприноси се циљевима одрживог развоја.
- 2) **Начело интегралности** – политика заштите животне средине која се реализује доношењем планова и програма заснива се на укључивању услова заштите животне средине, односно очувања и одрживог коришћења биолошке разноврсности у одговарајуће секторске и међусекторске планове и програме.
- 3) **Начело предострожности** – свака активност мора бити спроведена на начин да се спрече или смање негативни утицаји одређених планова и програма на животну средину пре њиховог усвајања, обезбеди рационално коришћење природних ресурса и сведе на минимум ризик по здравље људи, животну средину и материјална добра.
- 4) **Начело хијерархије и координације** – процена утицаја планова и програма врши се на различитим хијерархијским нивоима на којима се доносе планови и програми. У поступку стратешке процене планова и програма повећани степен транспарентности у одлучивању обезбеђују се узајамном координацијом надлежних и заинтересованих органа у поступку давања сагласности на стратешку процену, кроз консултације, односно обавештавања и давања мишљења на план и програм.
- 5) **Начело јавности** – у циљу информисања јавности о одређеним плановима и програмима и о њиховом могућем утицају на животну средину, као и у циљу обезбеђења пуне отворености поступка припреме и доношења или усвајања планова

и програма, јавност мора, пре доношења било какве одлуке, као и после усвајања плана и програма, имати приступ информацијама које се односе на те планове и програме или њихове измене.

Циљеви израде стратешке процене од значаја за ову процену, могу се дефинисати на следећи начин, и то: (а) обезбеђивање да питања животне средине и здравље људи буду потпуно узета у обзир у току израде плана; (б) успостављање јасних, транспарентних и ефикасних поступака за стратешку процену; (в) обезбеђивање учешћа јавности; (г) обезбеђивање одрживог развоја; и (д) унапређивање нивоа заштите здравља људи и животне средине.

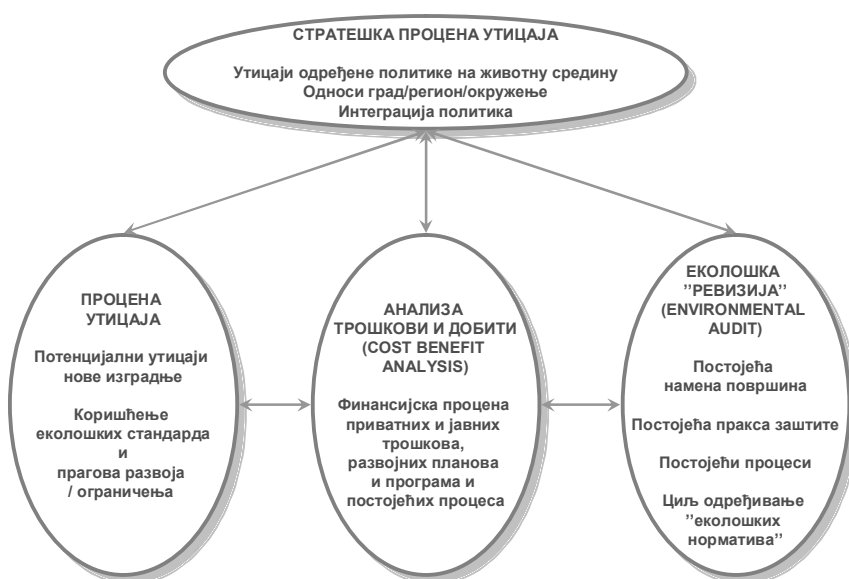
Као инструмент заштите животне средине стратешка процена је комплементаран поступак са проценама утицаја пројеката, односно објеката. Стратешка процена је претежно квалитативна и заснива се на експертској процени, процењују се утицаји који су са становишта трајања дугорочни, а у вези су са циљевима заштите и развоја, док ефекти пре свега зависе од менаџмента, односно управљања процесом и могућности повратног деловања на дефинисање планских решења. У следећој табели даје се упоредни приказ односа стратешке процене утицаја (СПУ) и процене утицаја (ПУ) према кључним областима (кључне алтернативе, утицаји, процена, одлучивање, учешће јавности, ефекти процене).

Табела 1. Упоредни приказ односа стратешке процене и процене утицаја

Области	СПУ	ПУ
Кључне алтернативе	Стратешка развојна опредељења (циљеви, сценарија) и активности за реализацију	Локације и технологије
Утицаји	Дугорочни трендови (у вези са циљевима заштите ж.ср. и развојним циљевима) – локални утицаји само када планови садрже локалне утицаје	Специфични утицаји на локално стање животне средине
Процена	Претежно квалитативна (експертска)	Претежно квантитативна
Одлучивање	Поређење са циљевима заштите и развоја	Поређење са локалним квалитетом (стањем) животне средине
Учешће јавности	Јавност удружена у "интересне групе" – локалне заједнице, групе локалних заједница и сл.	Појединци, друштвене групе, НВО сектор
Ефекти процене	Зависи од вођења процеса (менаџмент), квалитета процене и повратног дејства на дефинисање планских решења	Зависи од квалитета процене утицаја и менаџмента

Извор: International Association for Impact Assessment (<http://www.iaia.org>)

Слика 1. Схематски приказ процеса стратешке процене утицаја

Основни методолошки приступ стратешке процене је у интегралном поступку, групишући и укрштајући теме из три основне компоненте одрживог развоја: (1) природа и животна средина, као основ квалитетног живота и развоја економије (привредног развоја), (2) социјални развој који обухвата становништво и насеобинску структуру, пре свега, али који имају кључну улогу и представљају одлучујући фактор у очувању природе, животне средине и подстицања економског развоја у циљу задовољавања људских потреба, и (3) економски развој, узрок динамичних појава у природи, негативних утицаја на животну средину као последица људских активности, али са друге стране представља кључни основ за побољшање животног стандарда. У интеракцији ова три комплекса и уравнотеженим развојем еколошког, социјалног и економског развоја, могуће је у пракси достигнути одрживи развој. Као интеракција еколошког и социјалног развоја, и њиховог међусобног усаглашавања јавља се еколошка и социјална прихватљивост. У уравнотеженом односу социјалног и економског комплекса резултат је социјална и економска праведност, док резултат економског и еколошког развоја представља њихова међусобна оправданост. Не мање важна је и четврта димензија - развој институција које управљају просторним развојем, а посебно институција из области заштите животне средине које обухватају области инвестирања у заштиту животне средине и мониторинг.

Слика 2. Поједностављена схема одрживог развоја

Методолошки основ у ужем смислу представљају методе научног истраживања (анализа и синтеза, компаративни метод, индукција и дедукција, статистички метод, картографски метод и др.), односно примењене методе праћења стања објеката, односно појава и процеса у простору, од извора загађења, притисака, стања и одговора (планског решења). ППО Прибој је израђен по методолошком обрасцу одрживог развоја, обједињујући природни, социо-економски и технички (инфраструктура) комплекс, као и комплекс заштите животне средине и институционалног развоја. Од дефинисања циљева, концепције, стратешких опредељења, планских решења, мера и смерница, као и приоритета, вођено је рачуна о интерактивности и међусобном утицају ових комплекса.

Извештај о стратешкој процени јесте документ којим се описују, вреднују и процењују могући значајни утицаји на животну средину до којих може доћи имплементацијом плана и програма и којим се одређују мере за смањење негативних утицаја на животну средину. Извештај према члану 12. Закона садржи нарочито:

- Полазне основе стратешке процене;
- Преглед карактеристика и оцена стања животне средине на подручју плана;

- Опште и посебне циљеве стратешке процене и избор индикатора;
- Процену могућих значајних утицаја на животну средину;
- Опис мера предвиђених за смањење негативних утицаја;
- Смернице за израду процена утицаја на нижим хијерархијским нивоима;
- Програм праћења стања животне средине у току спровођења плана;
- Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради стратешке процене;
- Приказ начина одлучивања;
- Закључке стратешке процене утицаја и друге податке од значаја за стратешку процену.

Саставни део поступка стратешке процене су консултације са заинтересованим органима и организацијама и са становништвом, а у циљу обезбеђивања ефикасне заштите животне средине и одрживог развоја планског подручја.

Резултати стратешке процене представљени су у Извештају о стратешкој процени утицаја ППО Прибој на животну средину, који је урађен у складу са чл. 12. – 17. Закона, и који поред уводних напомена садржи следеће теме и подтеме, и то:

- Разлози за обављање стратешке процене утицаја;
- Полазне основе стратешке процене;
- Преглед карактеристика и оцена стања животне средине на подручју плана;
- Општи и посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора;
- Процена могућих утицаја на животну средину;
- Мере заштите животне средине;
- Програм праћења стања животне средине;
- Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради стратешке процене;
- Приказ начина одлучивања;
- Закључци стратешке процене утицаја (нетехнички резиме).

Стратешком проценом утицаја на животну средину обезбеђује се усклађеност планских решења дефинисаних ППО Прибој са важећом законском регулативом, плановима вишег хијерархијског реда, као и са другим документима. Стратешком проценом се евалуирају потенцијални негативни утицаји на животну средину и дефинишу мере за спречавање или смањење штетних утицаја планских решења. Резултати стратешке процене утицаја доприносе евентуалном редефинисању фазних планских концепција и решења и одговарајућем доношењу одлука у планском процесу – оптималних са аспекта заштите животне средине, применом мера заштите животне средине у току спровођења плана.

У самој изради ППО Прибој коришћени су методолошки приступи и обрасци, као и принципи одрживог развоја. На овај начин, ППО Прибој је у највећој мери усаглашен са захтевима заштите животне средине, док планска решења дефинисана овим планом не би требало да имају значајније негативне утицаје, тако да је стратешком проценом извршено делимично допуњавање свеобухватних мера заштите.

1.1. РАЗЛОЗИ ЗА ОБАВЉАЊЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА

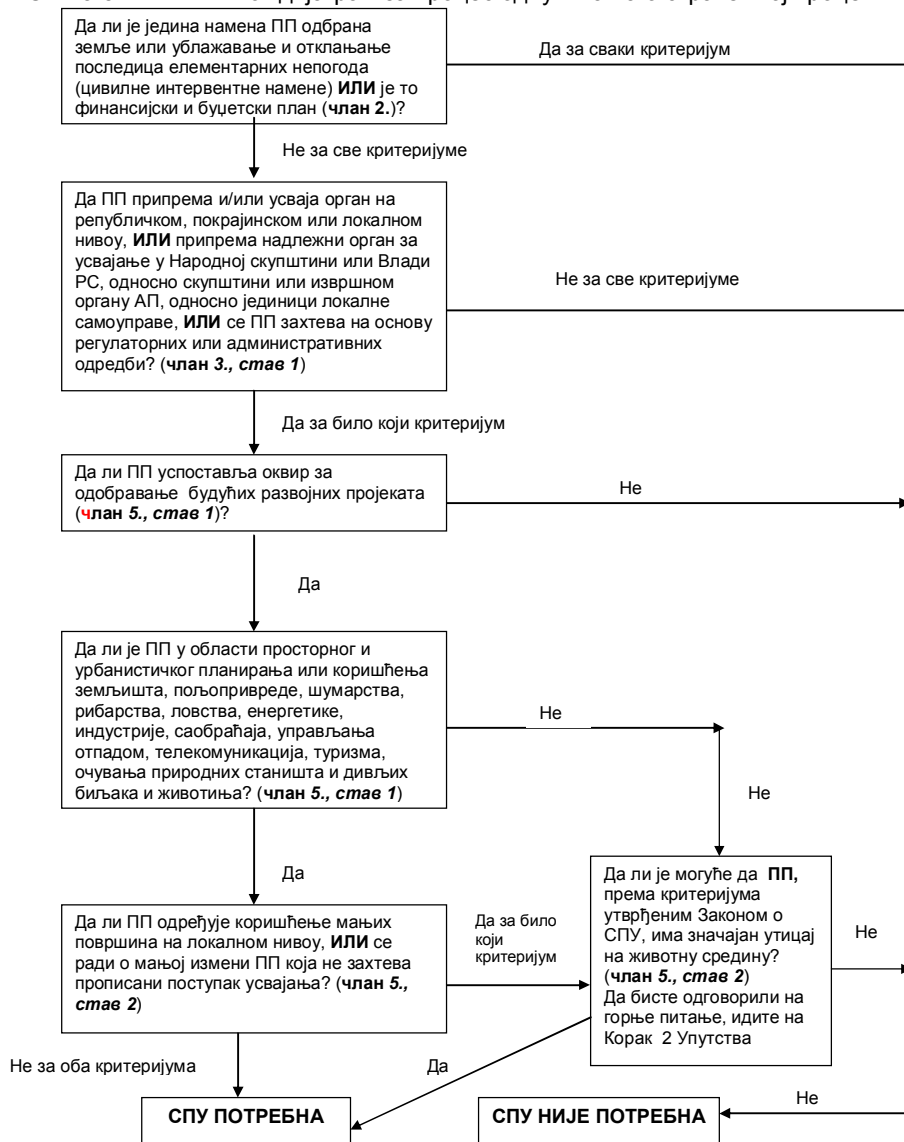
Обавеза израде стратешке процена утицаја на животну средину утврђена је одредбом члана 5. Закона, којима је прописано обављање стратешке процене за просторне планове, као и дефинисаним критеријумима за утврђивање могућих значајних утицаја на животну средину плана или програма (Прилог 1. Закона). Ови критеријуми су засновани на карактеристикама плана и карактеристикама утицаја. Основни разлог за израду стратешке процене је евалуација утицаја планских решења на самом подручју плана, као и могући утицаји ван планског подручја.

Поред претходно наведених законских разлога (правног и планског основа за израду стратешке процене), од кључног значаја у процесу одлучивања о стратешкој процени ППО Прибој, представљали су критеријуми и мерила утврђени Законом. У поступку одлучивања о стратешкој процени извршена је анализа по фазама, користећи претходно наведена упутства, и то по следећим темама.

1.1.1. Прва фаза у одлучивању – анализирана питања

У првој фази у одлучивању анализирана су питања према одредбама члана 5. и члана 2. Закона, који су представљени на следећем блок дијаграму на основу "Упутства за спровођење Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину" (Београд 2007, Министарство науке и заштите животне средине).

Слика 3. Блок дијаграм за процес одлучивања о стратешкој процени

Критеријуми према члану 5. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину

- ППО Прибој припрема и усваја надлежни орган јединице локалне самоуправе. Израда ППО Прибој захтева се на основу Закона о планирању и изградњи.

Критеријуми према члану 2. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину

- ППО Прибој представља оквир за реализацију развојних пројеката на територији јединице локалне самоуправе. ППО Прибој нема једину намену у функцији одбране земље, односно ублажавање и отклањање последица елементарних непогода (цивилне интервентне намене). Истовремено, ППО Прибој није финансијски и буџетски план, већ је развојно - уређивачки у смислу активирања развојних потенцијала територије јединице локалне самоуправе, односно активирање локација

за привредни развој, комерцијалне делатности, становање и сл. На тај начин, подстиче се просторни развој и уређење простора на територији општине Прибој. ППО Прибој обухвата подручје од око 563 km², чиме се испуњава конвенционални критеријум западноевропске праксе планирања и заштите животне средине, у погледу величине планског подручја.

Како је на основу претходно наведеног закључено да ППО Прибој може имати утицај на животну средину (позитиван или негативан), приступљено је анализи у другој фази одлучивања о потреби израде стратешке процене утицаја на животну средину и израде стратешке процене.

1.1.2. Друга фаза у одлучивању – анализирани могући утицаји

Карактеристике животне средине и могући утицаји ППО Прибој на:

1. **ВАЗДУХ** (1.1. Какав је квалитет ваздуха на подручју ППО Прибој?; 1.2. Да ли ППО Прибој може проузроковати промену квалитета ваздуха?)
2. **ВОДЕ** (2.1. Какав је квалитет површинских вода на подручју ППО Прибој?; 2.2. Да ли ППО Прибој може проузроковати промену квалитета површинских вода?; 2.3. Какав је квалитет подземних вода на подручју ППО Прибој?; 2.4. Да ли ППО Прибој може проузроковати промену квалитета подземних вода?; 2.5. Какав је квалитет изворишта водоснабдевања и воде за пиће?; 2.6. Да ли ППО Прибој може довести до промена у квалитету изворишта водоснабдевања и воде за пиће?; 2.7. Да ли ППО Прибој може проузроковати промене у режиму токова или поплаве?)
3. **ЗЕМЉИШТЕ** (3.1. Да ли је земљиште изложено деградацији и/или загађењу?; 3.2. Да ли ППО Прибој може проузроковати деградацију и/или загађење земљишта?; 3.3. Да ли ППО Прибој може проузроковати промену намене земљишта (нерационално коришћење?)
4. **КЛИМУ** (4.1. Да ли ППО Прибој може проузроковати емисију гасова стаклене баште? 4.2. Да ли ППО Прибој може проузроковати промену климе?)
5. **БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ** (5.1. Да ли на подручју ППО Прибој постоје заштићене, ретке или угрожене биљне или животињске врсте, станишта, екосистеми?; 5.2. Да ли ППО Прибој може проузроковати промене биљног и животињског света, станишта или екосистема, посебно заштићених, ретких или угрожених?)
6. **СТАНИШТА И БИОДИВЕРЗИТЕТ** (6.1. Да ли на подручју ППО Прибој постоје заштићена, ретка или угрожена станишта и биодиверзитет?; 6.2. Да ли ППО Прибој може проузроковати промене станишта или биодиверзитета, посебно заштићених, ретких или угрожених?)
7. **ЗАШТИЋЕНА ПРИРОДНА ДОБРА** (7.1. Да ли на подручју ППО Прибој постоје заштићена природна добра?; 7.2. Да ли ППО Прибој може проузроковати промене у квалитету или површини заштићених природних добара?; 7.3. Да ли ППО Прибој може проузроковати промене у режиму заштите или начину коришћења заштићених природних добара?)
8. **СТАНОВНИШТВО И ЗДРАВЉЕ** (8.1. Да ли ППО Прибој може проузроковати промене у броју становника?; 8.2. Да ли ППО Прибој може проузроковати промене у здрављу становништва?)
9. **ГРАДОВЕ И ДРУГА НАСЕЉА** (9.1. Да ли ППО Прибој може проузроковати промене градова или других насеља?; 9.2. Да ли ППО Прибој може довести до демографских, промена у начину или квалитету живота или других промена?; 9.3. Да ли ППО Прибој може проузроковати промене приступачности јавних површина?)
10. **КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКУ БАШТИНУ** (10.1. Да ли ППО Прибој може довести до промене у квалитету или површини заштићених културних добара?; 10.2. Да ли ППО Прибој може довести до промене режима заштите заштићених културних добара?)
11. **ИНФРАСТРУКТУРНЕ, ИНДУСТРИЈСКЕ И ДРУГЕ ОБЈЕКТЕ** (11.1. Да ли ППО Прибој може довести до промене инфраструктуре, индустријских, енергетских и других објеката?)
12. **ДРУГЕ СТВОРЕНЕ ВРЕДНОСТИ** (12.1. Да ли ППО Прибој може проузроковати промене у стварању отпада и/или управљању отпадом?; 12.2. Да ли ППО Прибој може проузроковати повећање саобраћаја?; 12.3. Да ли ППО Прибој може проузроковати

промене у нивоу буке?; 12.4. Да ли ППО Прибој може проузроковати вибрације, термичко загађење, јонизујуће и/или нејонизујуће зрачење?)

Одговори на претходно наведена питања формулисани су на основу расположивих података, постојећих знања о ППО Прибој, познавања стања планирања, коришћења, уређења и заштите простора на територији општине Прибој, стручног мишљења. Другим речима, **уколико постоји бар један утицај ППО Прибој према наведеним карактеристикама животне средине, приступа се дефинисању критеријума за одређивање значаја утицаја.** У фази одлучивања постојао је бар један утицај и то пре свега у делу који се односи на изградњу инфраструктуре, привредних и других објеката, односно на друге створене вредности, тако да је пре коначног одлучивања о изради стратешке процене у трећој фази, извршена прелиминарна процена карактеристика утицаја по областима/темама које су дате у наставку.

1.2. КАРАКТЕРИСТИКЕ УТИЦАЈА

Вероватноћа, интензитет, сложеност, реверзибилност

- Да ли постоји висок степен вероватноће настанка утицаја?
- Да ли ће утицај бити интензиван?
- Да ли ће утицај бити сложен?
- Да ли ће утицај бити иреверзибилан?
- Да ли ће бити тешко избећи, умањити, поправити или компензовати утицај?

Временска димензија (трајање, учесталост)

- Да ли ће утицај дуго трајати?
- Да ли ће утицај бити трајан или привремен?
- Да ли ће утицај бити непрекидан или повремени?
- Да ли ће утицај бити учестао или редак?

Просторна димензија

- Какав ће бити утицај обзиром на локацију ППО Прибој?
- Да ли ће се утицај простирати на великом подручју?
- Да ли ће утицај обухватити велики број становника?
- Да ли може доћи до утицаја ван граница региона или земље (прекогранични утицај)

Кумулативна и синергијска природа утицаја

- Да ли је утицај може бити кумулативан?
- Да ли утицај може бити синергијски?

Ризици по људско здравље и животну средину

- Да ли ће се јавити ризици по људско здравље (индустријски удеси итд)?
- Да ли ће се јавити ризици по животну средину (индустријски удеси итд)?
- Да ли може доћи до великих промена људског здравља и животне средине?

Деловање на заштићена подручја

- Да ли ће доћи до утицаја на природне вредности?
- Да ли ће доћи до утицаја на подручја или пределе са признатим националним или међународним статусом заштите?
- Да ли ће доћи до утицаја на заштићена културна добра?
- Да ли ће постојати ризик од утицаја на заштићене локације, подручја, карактеристике?

Деловање на угрожена подручја

- Да ли ће доћи до утицаја у густо насељеном подручју?
- Да ли ће доћи до утицаја у подручју са прекораченим стандардима квалитета или граничним вредностима?
- Да ли ће доћи до утицаја у подручју са интензивним коришћењем земљишта?
- Да ли ће доћи до утицаја у подручју са постојећим ризицима?
- Да ли ће доћи до утицаја у подручју са смањеним капацитетом животне средине?

- Да ли ће доћи до утицаја у подручју посебно осетљиве области?
- Да ли ће доћи до утицаја у подручју екосистема?
- Да ли ће доћи до утицаја у подручју заштићених или ретких врста флоре и фауне?

Прелиминарна процена карактеристика утицаја у фази одлучивања указује да **не би требало очекивати значајније негативне утицаје изградом, доношењем и спровођењем ППО Прибој**, с тим да је у току стратешке процене потребно извршити детаљнију процену утицаја, укључујући и поређење варијантних решења (тзв. "нулти сценарио", сценарио спровођења ППО Прибој, као и евентуално сценарио спровођења ППО Прибој, укључујући и спровођење других планова и програма различитог хијерархијског нивоа, који имају непосредни или посредни утицај на територију општине Прибој).

Са друге стране, стратешка решења у области транспорта су у директној вези са динамиком планираног коридора аутопута према источној Србији, као и будућег статуса регионалног аеродрома у Бору). Још увек није коначно одлучено да ли је у питању коридор аутопута или полуаутопута, чија се реализација не очекује у планском хоризонту, док се за аеродром претпоставља да би допринео развоју регионалног цивилног аеротранспорта.

На основу претходно изнетих образложења, **у трећој фази** одлучено је да се приступи изради стратешке процене утицаја Просторног плана општине Прибој на животну средину.

2. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Под полазним основама стратешке процене за потребе израде ППО Прибој обухваћене су следеће теме:

- 1) *кратак преглед садржаја и циљева плана и односа са другим плановима;*
- 2) *преглед постојећег стања и квалитета животне средине на подручју за које се Извештај односи;*
- 3) *карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају;*
- 4) *разматрана питања и проблеми заштите животне средине у плану, као и приказ разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене;*
- 5) *приказ припремљених варијантних решења која се односе на заштиту животне средине у плану, укључујући варијантно решење нереализовања плана и најповољније варијантно решење са становишта заштите животне средине;*
- 6) *резултате претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне са становишта циљева и процене могућих утицаја стратешке процене.*

2.1. ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА, ЦИЉЕВА И ОСНОВНИХ ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА

Садржина ППО Прибој дефинисана је Законом о планирању и изградњи и подзаконским актом - Правилником о садржини и изради планских докумената. Циљеви, концепција, стратешка опредељења, планска решења, приоритети, мере и смернице за спровођење у ППО Прибој су дефинисани, полазећи од:

- *принципа планирања (економска оправданост, социјална прихватљивост и еколошка одрживост),*

- правног оквира којим су утврђују нормативи и правила у управљању природним и створеним ресурсима (пољопривредно земљиште, воде, шуме, ловна подручја, минералне и енергетске сировине, грађевинско земљиште, инфра и супраструктура),
- визије и потребе развоја општине Прибој користећи природне и створене вредности мобилисањем територијалног капитала;
- рационалног и одрживог организовања привредних и других активности (пољопривреда, водопривреда, шумарство, лов, рударство и енергетика, индустрија, грађевинарство, саобраћај и телекомуникације, туризам и заштита животне средине).

Поред интерпретације плана у овом делу се даје и однос са другим плановима који могу имати утицај на животну средину на подручју општине.

2.1.1. Полазна одређења и преглед садржаја просторног плана јединице локалне самоуправе

За потребе стратешке процене утицаја ППО Прибој дефинисана су полазна одређења и општи садржај планског документа. Просторним планом јединице локалне самоуправе (просторни план општине) дефинишу се циљеви и мере просторног развоја локалне самоуправе, у складу са планираним економским, социјалним, еколошким, као и досадашњим културно-историјским развојем. Просторни план јединице локалне самоуправе израђује се и доноси за територију јединице локалне самоуправе, у овом случају општине Прибој.

Просторни план јединице локалне самоуправе (просторни план општине) садржи, нарочито:

1. обухват грађевинског подручја;
2. планиране намене простора;
3. мрежу насеља и дистрибуцију служби и делатности;
4. просторни развој саобраћаја и инфраструктурних система;
5. делове територије за које је предвиђена израда урбанистичког плана или урбанистичког пројекта;
6. потребне шематске приказе уређења за насеља;
7. планирану заштиту, уређење, коришћење и развој природних и културних добара и животне средине;
8. правила уређења и правила грађења за делове територије за које није предвиђена израда урбанистичког плана;
9. мере и инструменте за спровођење плана;
10. мере за равномерни територијални развој јединице локалне самоуправе.

Основно питање ППО Прибој од значаја за стратешку процену је промена негативних и подржавање позитивних тенденција у досадашњем развоју општине Прибој, заштитом и одрживим коришћењем природних ресурса (развој привредних делатности, развој туризма, коришћење и заштита вода, производња енергије, коришћење и заштита пољопривредног, шумског и др. земљишта) у планском хоризонту, по етапама спровођења.

Основна одређења стратегије даљег просторног развоја су:

1. унапређење конституције система урбаних и секундарних општинских центара и функционално повезивање уситњене мреже руралних насеља;
2. планско и систематско управљање отпадом;
3. решавање питања водоснабдевања, одвођења и пречишћавања отпадних вода;
4. очување шума и зелених површина;

5. подстицај развоју туризма у складу са потенцијалима и подршка развоју аутентичних пољопривредних производа¹;
6. подршка малим и средњим предузећима и реструктурирање некадашњих предузећа;
7. подстицај коришћења обновљивих извора енергије и производње енергије из ових извора.

Полазећи од оцене потенцијала и ограничења планског подручја и његовог регионалног окружења изводе се циљеви развоја, коришћење и уређења простора. Општина Прибој припада источном делу Србије, које је економски слабије развијено и интегрисано подручје. ППО Прибој, поред тема локалног развоја, уређења и заштите простора, дефинише основна опредељења у циљу интеграције општине, и то:

- 1) **инфраструктурно-саобраћајно повезивање,**
- 2) **привредна интеграција са окружењем,**
- 3) **интеграција у социјалне системе.**

2.1.2. Циљеви развоја, коришћења и уређења простора

Општи циљ јесте промена негативних и подржавање позитивних тенденција у досадашњем развоју подручја општине Прибој у планском хоризонту. Општи циљ се разрађује кроз неколико активности:

1. Постизање боље конституције система урбаних и субопштинских центара.
2. Превазилажење саобраћајне затворености подручја.
3. Примена модела концентрисано-децентрализованог развоја и размештаја становништва и активности.
4. Остваривање циљева развоја у домену водопривредне и енергетске инфраструктуре и телекомуникација у смислу привредног развоја и подизања квалитета живота.
5. Решавање кључних комуналних проблема, пре свих управљање чврстим и течним отпадом
6. Развијање туризма, као потенцијално перспективне привредне гране.
7. Заштита животне средине и простора - заустављање даље деградације природних ресурса и добара, сузбијање и санација непланске изградње, очување и реобликовање централних урбаних делова, очување и унапређење традиционалног начина организације и изградње сеоских насеља, као и заштита, презентација и туристичка валоризација природних и културних вредности планског подручја.

За потребе стратешке процене може се дефинисати општи циљ просторног развоја:

Обезбеђење просторних услова за развој, уређење и коришћење конкретних планских локација у складу са економским могућностима уз очување животне средине, као и уз подршку локалног становништва и заједница у реализацији инвестиционих програма и пројеката.

Да би се овај општи циљ могао разрађивати кроз посебне циљеве и појединачне задатке, неопходно је да локално становништво преко представника локалних заједница буде активно укључено у поступак доношења одлука о будућем развоју

Основни задаци просторног плана јединице локалне самоуправе су:

1. утврђивање оквира одрживог развоја (просторно и секторски) уз унапређење постојећих и развој нових делатности у складу са ограничењима и условима коришћења, уређења и заштите простора;

¹ Развој одрживог туризма на основу вредног природног и културно-историјског наслеђа, природних ресурса и вредности уз истовремену пољопривредну производњу посебних одлика квалитета до нивоа препознатљивог/географског имена порекла производа (тзв. брэнда).

2. усмеравање просторне организације на насељском и другим нивоима (режим коришћења, правила/пропозиције, ограничења и др.);
3. решења за санацију постојећих и превенцију потенцијалних проблема просторне организације и уређења насеља и простора;
4. утврђивање зонинга територије (функционалних зона претежне намене), локалитета за изградњу за разне намене (економске активности/пројекти), бављење водопривредом, пољопривредом, шумарством, туризмом и другим привредним делатностима;
5. утврђивање просторних, социо-економских и функционалних детерминанти и оквира привредних и услужних делатности у руралном подручју;
6. изградња саобраћајне, комуналне и комуникационе инфраструктуре у насељима;
7. уређење и управљање земљиштем у складу са захтевима просторне организације (режими заштите у зонама заштите изворишта, националног парка, коридора путева и сл.) као и комерцијалним функцијама грађевинског земљишта као најважније полуге равноправног развоја;
8. заштита демографских, природних, створених, културних потенцијала и заштита од елементарних непогода и других удеса;
9. дефинисање политике, мера и механизма за реализацију планских решења и контролу коришћења, уређења и заштите простора и др.

Предмет израде ППО Прибој је утврђивање стратегије, политика, мера, смерница за имплементацију планских решења, правила просторне организације, коришћења и заштите и уређења простора, као и услова за изградњу, усмеравање, унапређивање и заштиту простора општине, у складу са концепцијом и политикама ППРС. У ужем смислу предмет ППО Прибој су урбана и рурална насеља са припадајућим просторима, објектима, супраструктуром, инфраструктуром и специфичним развојним, социоекономским процесима.

Општи и посебни циљеви за потребе стратешке процене могу се дефинисати на следећи начин.

Општи циљеви просторног плана јединице локалне самоуправе су:

1. подстицање уравнотеженог/равномернијег територијалног развоја и рационалне организације, уређења, резервације и заштите простора, ефикасним, рационалним и организованим коришћењем људских, природних и изграђених (антропогених) потенцијала у социоекономском, просторном и еколошком погледу;
2. рационално коришћење простора ради повећања функционалне и развојне ефикасности, као и усклађивање различитих или супротних интереса у коришћењу простора;
3. рационално коришћење грађевинског, пољопривредног, шумског и другог земљишта и смањивање просторних ограничења за развој (непланска изградња, недостатак инфраструктуре и јавних служби, санација деградираних простора и др.);
4. побољшање саобраћајне приступачности (магистралне и регионалне путне мреже) према окружењу и повезаности центара у мрежи наела са зонама развоја туризма, реконструкцијом, изградњом и квалитетним одржавањем транспортне, енергетске и телекомуникационе инфраструктуре којом се обезбеђује рационална организација простора, интегралан развој и уређење простора и развој специјализованих видова превоза за различите категорије корисника (локалног становништва и туриста, нпр.);
5. спречавање деградације и заштита пољопривредног земљишта, водних ресурса, шума, заштићених природних добара и др., заштита природног и културног наслеђа и санација, заштита и очување животне средине и др.

Посебни циљеви просторног плана јединице локалне самоуправе су:

1. унапређење квалитета живљења стварањем услова за: ублажавање негативних демографских трендова, останак и повратак становништва односно задовољавање њихових потреба (јавне службе, комунална инфраструктура, услужне активности); и привређивање локалног становништва (диверзификација економских активности, стварање услова за запошљавање, програми развоја пољопривреде, сточарства, туризма, МСП, алтернативне сеоске економије и др.) компатибилно са функцијама заштите природних ресурса и природних вредности;

2. стварање услова за развој целогодишњег туризма, као и ефикасну заштиту и презентацију природе и природних вредности;
3. повећање приступачности дисперзне мреже насеља, развој секундарних центара и равномернији социо-економски развој, посебно развој руралног подручја уз обезбеђење услова за уређење и изградњу простора и насеља;
4. заштита јавног интереса, подручја и објеката од јавног интереса, идентификација и заштита јавних добара;
5. промоција, активирање и одговорно управљање расположивим природним и створеним ресурсима, животном средином и културним добрима;
6. укључивање свих актера и интересних група у доношење и имплементацију стратешких планских решења итд. (јавни, приватни, невладин сектор);
7. успостављање ефикасног ГИС-а за потребе имплементације плана, мониторинга заштите, коришћења и изградње простора. и др.

За потребе стратешке процене поред интерпретације циљева представљају се планска решења. У циљу једноставније анализе и интерпретације резултата стратешке процене предвиђа се представљање планских решења по областима, који су предмет процене утицаја.

2.1.3. Основна планска решења

За потребе стратешке процене извршена је следећа класификација планских решења, за која су предвиђене и дефинисане приоритетне активности за реализацију:

- (1) Заштита и коришћење пољопривредног земљишта и развој пољопривреде
- (2) Заштита и коришћење шума и шумског земљишта и развој ловства
- (3) Воде и водопривредна инфраструктура
- (4) Становништво, привредни развој, мрежа насеља и јавних служби
- (5) Инфраструктурни системи, енергетика и објекти заједничке комуналне потрошње
- (6) Развој туризма, организација и уређење туристичких простора
- (7) Заштита животне средине
- (8) Заштита природних и непокретних културних добара

2.2. ОДНОС ПРЕМА ПРОСТОРНОМ ПЛАНУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Извршена је прелиминарна процена планских и стратешких докумената од значаја за израду Просторног плана и стратешке процене. Као најзначајнији издваја се Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године

Просторним планом Републике Србије, нарочито су дефинисани: визија, принципи, циљеви просторног развоја, сценарији и концепција просторног развоја, као и регионални просторни развој. Будућа концепција просторног развоја Србије је размотрена у оквиру два основна сценарија са две подсценарија. Сценарио рецесивног раста са елементима кризног управљања и сценарио одрживог просторног развоја, се одвијају у оквиру подсценарија: (1) негативног провредног раста и дезинтегрисаног просторног система, (2) негативног привредног раста и делимично регулисаног просторног система, (3) позитивног привредног раста и неинтегрисаног и делимично регулисаног просторног система и (4) позитивног привредног раста и интегрисаног просторног система. Концепција будућег просторног развоја Србије се огледа у: (1) повећању социјалне кохерентности, (2) еколошке повезаности, уређености и одрживости, (3) подстицању економске –

регионалне интерактивности, мобилисању коришћења територијалног капитала и регионалних целина, (4) као и развоју институција и дефинисању нових одговорности. Нова концепција просторног развоја Србије подразумева децентрализацију и регионални развој, нову регионалну организацију Србије, дефинисање функционално – економских региона и области, као и дефинисање подстицајних посебних програма и пројеката за подручја са посебним развојним проблемима. Очекује се да Просторни план Републике Србије подстакне локални просторни развој, посебно у неразвијеним, изолованим, слабије приступачним подручјима (регионима/областима), у којем се налази и општина Прибој.

Подручје општине Прибој припада просторној целини југозападне Србије као целини изузетних природних одлика, изразито богатог биодиверзитета (енергија биомасе и геотермална енергија), али недовољно и неадекватно искоришћених.

У функционалном и управљачком погледу издваја се речни систем - Дрина са Лимом и Увцем са кључним вишенаменским постојећим акумулацијама и објектима - на реци Лим изграђена је хидроелектрана Потпећ чијом се доградњом предвиђа повећање производње у области хидроенергије.

Дугогодишња стагнација привреде и процес реструктурирања индустријског сектора имали су за последицу економску/производну девастацију и драстично смањење броја запослених у некадашњим индустријским центрима (Прибој) који су били ослонац привредног развоја ширег подручја.

Кључни проблеми индустрије су низак ниво активности, слаба конкурентност, спорост структурних промена, велике просторне неравномерности у развијености и у размештају производних капацитета, низак ниво улагања, заостајање у примени иновација, нових технологија, неефикасно коришћење инпута, запуштеност инфраструктуре, слаба опремљеност индустријских локалитета. Проблеми развоја продубљени су транзицијском рецесијом.

Према предлогу ППРС-а општина Прибој, обухваћена је плановима индустријских зона и индустријских паркова у Републици Србији али површина локалитета није утврђена.

Коришћење постојећих геотермалних извора треба усмерити у правцу производње топлотне енергије за потребе разних делатности - бањски туризам, загревање санитарне воде или просторија за потребе пољопривредне производње и слично.

Прибојска бања позната по својој лековитости термоминералних извора условљава развој туризма ка истраживањима лековитих вода и изградње нових капацитета у Прибојској бањи као националном бањском туристичком месту.

Шуме као потенцијал за очување биоразноврсности и за производњу биомасе су природни потенцијал и уз њихово унапређење, заштиту и рационално коришћење представљају важан фактор привредног развоја.

Стање шумских путева у највећем делу регије је незадовољавајуће како по дужини тако и по квалитету путева а најлошију инфраструктурну мрежу имају шуме на територији општине Прибој.

Поред специфичних видова пољопривреде, значајну улогу у будућности имаће и ловство и шумарство, затим индустрија ослоњена на природне ресурсе или модерне технологије око већих градова, енергетика хидропотенцијала као и туризам високог стандарда планинских подручја који треба да потенцира конкурентност овог подручја у ширим оквирима где мањи урбани центри попут Прибоја, због геоморфолошких особина, треба да добију значајну улогу.

На основу истраживања и валоризације које је обавио Републички завод за заштиту споменика културе Републике Србије Манастир Бања спада у културни споменик који са непосредном околином чини сагледиву културно-пејзажну целину. Један од

основних циљева предвиђен ППРС-ом је артикулација културног наслеђа као развојног ресурса, заштита, уређење и коришћење на начин који ће допринети успостављању регионалног и локалног идентитета у складу са европским стандардима заштите.

Демографски капитал Републике Србије представља један од најкритичнијих ограничавајућих фактора за њен будући просторни развој. Западна Србија треба да реши озбиљан проблем расцепканих условљене геоморфолошким карактеристикама и традиционалном неповезаношћу у социјалном смислу.

Начин насељавања и структура економских делатности биће усмерен на јачање већих урбаних центара али и на јачање улоге мањих урбаних центара као што су Бајина Башта, Нова Варош, Пријеполје и Прибој. Њихово функционално повезивање са селима раштрканог типа ће бити отежано пре свега услед слабије могућности саобраћајног и инфраструктурног повезивања што ће захтевати посебне програме руралног развоја засноване на специфичним облицима пољопривреде, сточарства, шумарства, лова, као и мале индустрије засноване на локалним ресурсима, туризма и рекреације савременог типа.

Посебан значај за будући просторни развој Републике Србије имаће просторна интеграција Републике Србије и њених региона и општина у окружење.

Теме које су од заједничког интереса за просторну сарадњу Републике Србије са сваком од суседних земаља могуће је прецизније дефинисати и кроз билатералне активности. Те теме, дефинисане и нашим и планским документима суседних земаља, претежно се односе на изградњу објеката инфраструктуре, уређивање и заштиту водених токова, заштиту природе, стварање могућности за повезивање пограничних простора преко културне сарадње и сарадње грађана (укључујући и помагање у одржавању и изградњи српских објеката културе на подручјима која су насељена Србима), унапређивање одрживог развоја и сл, као и на израду заједничких прекограничних просторних планова и регионалних програма, а своди се на следеће конкретне планске акције:

Веза са Црном Гором која подразумева јаче развојно повезивање југозападне Србије са Северном Црном Гором (локални економски развој, очување и валоризација природног и културног наслеђа, туризам); сарадња у оквиру две прекограничне развојне зоне: Беране, Андријевица, Рожаје, Плав - Пећ, Косовска Митровица (саобраћајна интеграција, привредна сарадња у области индустрије, туризма и трговине, културна сарадња, сарадња у области заштите животне средине) и Пљевља, Бијело Поље - Пријеполје, Прибој/Нова Варош (саобраћајна интеграција, енергетска дистрибутивна инфраструктура, привредна сарадња у области индустрије и трговине, културна сарадња).

Веза са Босном и Херцеговином У правцу остваривања циљева просторног развоја Србије планска решења у области путног саобраћаја у периоду после 2014. године, су активности на путном правцу Кокин Брод - Прибој (Р-228), (рехабилитација и појачано одржавање).

2.3. КОНСУЛТАЦИЈЕ СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА

У складу са одредбама члана 11. Закона, обављене су претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама. Пре доношења одлуке, надлежни општински орган је извршио консултације и усаглашавање ставова заинтересованих органа и организација, органа локалне самоуправе, корисника простора и других актера. Истовремено, прибављено је мишљење органа надлежног за послове заштите животне средине Општинске управе Прибој. За потребе израде ППО Прибој, обављене су консултације са надлежним органима, организацијама,

комуналним службама, корисницима простора. У складу са чланом 18. Закона заинтересовани органи, организације, удружења грађана, НВО и друге заинтересоване групе и појединци, могу у оквиру јавног увида о предлогу просторног плана да остваре увид у Извештај о стратешкој процени утицаја, тако да се на овај начин претходне консултације настављају у оквиру јавних консултација.

3. ПРЕГЛЕД КАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНА

Планско подручје захвата површину од 563 km² која административно припада Златиборском округу. За општину Прибој је специфично да у својој територији има енклаву, површине од око 4 km², која припада суседној држави Босни и Херцеговини-Републици Српској, и која треба да буде решена приликом државног разграничења и утврђивања међудржавних граница.

У Општини према процени за 2009. годину живи 27730 становника, док је просечна густина насељености 49 становника/km².

Границе – Општина Прибој се налази у југозападном делу Републике Србије, између 43°33'59" северне географске ширине и 19°32'07" источне географске дужине, на тремеђи Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине (односно Републике Српске). На северу се граничи са општином Чајетина (у дужини од 23 km), на истоку са општином Нова Варош (15.6 km), а на југоистоку са општином Пријепоље (28 km). На југу у дужини од око 27 km граница општине је и државна граница са Републиком Црном Гором (општином Пљевља), а на западу у дужини од око 51 km граница општине је и државна граница са Републиком Босном и Херцеговином, односно Републиком Српском (општине Рудо и Чајниче). Укупна дужина границе општине Прибој је око 145 километара.

У административном погледу Прибој је општински центар са 14 месних заједница, 33 насеља и 24 катастарске општине. Према организацији републичке управе по управним окрузима припада Златиборском управном округу, од чијег је центра, Ужица, удаљена око 70 км.

3.1. КАРАКТЕРИСТИКЕ ОПШТИНЕ ПРИБОЈ²

3.1.1. Природне карактеристике

Деловање физичко-географских фактора је вишеструко. Вишеструкост деловања ових фактора произилази из њихове разнородности (геоморфолошки, климатски, хидролошки, педографски, биоеографски) мноштва утицаја на насеобинску свеукупност Прибоја.

² За потребе представљања карактеристика општине Прибој у овом извештају, дат је приказ из Локалног еколошког акционог плана општине Прибој

Рељеф

Општина Прибој има изразито планински карактер рељефа. Њега пресецају долине река Лим, Увац и њихове притоке. То су Старовлашке планине Динарске планинске области. У рељефу се издвајају три основна облика: (1) речне долине Лима и Увца (400 – 500 м н.в.), (2) висоравни (900 – 1400 м н.в.) и (3) планине (до 1.500 м н.в.). Долина Лима се пружа правцем југ – север. Ово је главни елемент рељефа. Котлина је густо насељена, а ту живи око 70 % становништва општине. Долина Увца је паралелна са Полимљем. Део ове долине који припада општини Прибој је веома узак, стрмих страна и нема скоро никакву комуникацијску улогу. Планине које се налазе на левој обали Лима су (1) Јаворје са највишим врхом Обер 1486 м н.в, (2) Побијеник са највишим врхом Борак 1423 м н.в. и (3) Бић највиши врх Голет 1386 м н.в.

Планина Црни врх се налази на десној страни реке Лим. Има надморску висину од 1.188 м. Висораван Љесковац се пружа у правцу запад – исток у дужини од око 10 км, а у ширини север – југ од око 5 км. Висораван је богата пашњацима и ливадама, јеловом и боровом шумом. Ту се налази напуштено рударско окно Јармовац. Рудник хрома је био познат још у доба Римљана. Висораван Крњача је удаљена од Прибоја око 35 км. У непосредној је близини регионалног пута Прибој – Пљевља. На Крњачи извире, пресеца је неколико километара, и поново се губи у камењару речица Понор. Посебна реткост ове висоравни је пећина Ледара. Обе ове висоравни су климатски погодне за ваздушну бању и могле би да буду атрактивни туристички центри. Рељеф општине Прибој се одликује великом рашчлањеношћу. То поспешује ерозију земљишта, појаву клизишта и одрона. Највише је рашчлањен рељеф долине Увца, где је мала густина насељености и привредна искоришћеност терена.

Геолошке карактеристике

Стене, по својој геолошкој старости, припадају различитим формацијама. Највише су заступљене серије дијабаз-ројначке формације, серпентини, палеозојски шкриљци и мезозојски кречњаци. Понегде се срећу магматске стене, неогени и квартарни седименти. Дијабаз-ројна формација, се јавља у већем делу долине Лима и планине Побијеник. Серпентинска серија састављена је од стена које представљају наставак познате Златиборске перидотитске масе. Најзаступљеније су у долини Увца и у подручју десне долине стране Лима. Шкриљави седименти заузимају велико пространство на планини Јаворје. Карбонатне стене су углавном тријасне и кредне старости. Тријасни кречњаци се јављају на површи Јабукe и простору између Кокиног Брода и долине Лима. Магматске стене, од којих су највише заступљене еруптивне, и то на простору између Бистрице и Прибоја, у самом долиномском дну, и на вододелници између Лима и Увца западно од Радоиње. Ово су најерозивнији делови општине Прибој. Неогени и квартарни седименти се јављају у долини Лима. Изграђују терасе и алувијалну равн ове реке. На овим седиментима се развија дебео слој плодног земљишта.

Клима

Територију општине Прибој карактерише три основна типа климе и то: (1) жупска 440 – 700 м н.в, (2) умерено-континентална 700 – 1300 м н.в и (3) планинска преко 1300 м н.в. Овако изразит климатски диверзитет је последица велике рашчлањености рељефа и регионалних ветрова. Климатски диверзитет је последица утицаја планинских маса, хипсометрије, нагиба терена, експозиција падина. Микроклиматски мозаик је довео до појаве биогеографског еколошког мозаика и велике диверзификације примарне привреде.

Средња годишња температура у Прибоју износи 9,3°C, а на висоравнима око 7,6°C. Негативне средње месечне температура у долини Лима су констатоване само у

јануару $-0,3\text{ }^{\circ}\text{C}$ и фебруару $0,7\text{ }^{\circ}\text{C}$. Средња годишња температура за период 1963-1995. година износи $6,9\text{ }^{\circ}\text{C}$. Апсолутна максимална температура за исти период је $33,7\text{ }^{\circ}\text{C}$, док је апсолутна минимална $-27\text{ }^{\circ}\text{C}$. Интересантно је да су забележени апсолутни минимуми температура у долини Лима знатно израженији него на површинама, па чак и на узвишењима. То је последица термичке инверзије. У условима субалпске и умерено континенталне климе средње месечне негативне температуре се одражавају на дуго задржавање снега. То је релативно погодно за развој зимског туризма, нарочито у пределима изнад 1200м н.в. Са друге стране, дуго задржавање снега је значајно за уједначавање протицаја вода, јер се на неким деловима снег задржава до средине лета.

Зависно од надморске висине и локације, јасно је изражена висинска зоналност падавина. Тако је на површинама од 394 м н.в. средња годишња количина падавина износи 752 мм. На површима и узвишењима од 953 м н.в. се може очекивати да просечна годишња количина падавина буде 850-900 мм. Просечно у току године има 140 дана са падавинама. Индекс суше израчунат по формули Е. де Мартона, показује знатне временске (месечне), али и просторне разлике. Средњи годишњи индекс суше за општину Прибој је око 40, причему је за долину Лима нешто нижи, а за површи нешто виши. И поред велике количине падавина, општину Прибој карактерише интензивна инсолација, што погодује развоју летњег туризма. Климатске одлике општине Прибој могу се оценити као повољне за живот и рад људи.

Водни ресурси

Главни водени ток североисточне Црне Горе и југозападне Србије је река Лим са својим притокама. Река Увац је највећа десна притока Лима. Вода реке Лим спада у I или II категорију, а воде Увца су у I категорији загађености. Често се мисли да општина Прибој има изузетно велику количину воде на располагању, што није тачно. Највећи део воде Лима и Увца је алогеног порекла и на територији општине Прибој нема ни једна њихова већа притока. Са друге стране, карстни терени пате због недостатка воде за пиће, наводњавањем и технолошким потербама, а на сепертинама су веома слаби извор, који не могу обезбедити квалитетно водоснабдевање. Притоке Лима на овом простору претежно имају бујични карактер. Осим Увца, мање десне притоке Лима су: Кратовска река, поток Мијаиловац, поток Јармовац, Годин поток. Лева притока Лима је Поблаћница са Љутином. Река Љутина настаје од Баботине и Сутјеске. Баботина настаје од Шалипурске и Толачке реке. Сутјеска настаје од Бучевске и Калуђеровића реке. Поплаве у долини Лима и Увца су знатно умањене изградњом Хидроелектране „Потпећ“ на Лиму и акумулација хидроелектрана на Увцу. Од тада је водостај ових река технички регулисан па се не може говорити о правим поплавама ових река. Међутим притоке још имају природни ритам плављења.

Хидроелектрана „Потпећ“ је у експлоатацији од 1967. године. Претходно је узводно од Прибоја изграђена гравитационо бетонска брана, формирајући акумулацију запремине 44 км^3 . Инсталисани проток воде је $165\text{ м}^3/\text{с}$. Хидро-електрана „Потпећ“ има инсталисану снагу од 54 MW, са годишњом производњом од око 200 GWh. До сада се за водоснабдевање насеља користи око 100 l/s. Присутни су велики губици у водоводној мрежи. Тако се у водоводној мрежи Прибоја губи и до 30% каптиране воде. Прибојска индустрија има довољне количине технолошке воде. Проблеми се јављају због неадекватног пречишћавања индустријских отпадних вода, и у највећој мери због неадекватног третмана градских отпадних вода. Сеоска насеља немају организовано водоснабдевање, већ је то решавано од домаћинства до домаћинства. Посебно треба истаћи неадекватно водоснабдевање на карстној површи Чемерна и на серпетинским подручјима. Ипак, водни потенцијали чине један од основних развојних потенцијала општине Прибој. По богатству вода једна је од

најбогатијих у Србији. Просечан отицај воде у току године износи 30 л/км². У земљи испод Прибојске Бање и њене шире околине, лежи огромна природна акумулација чисте хладне воде (Муртеничко језеро). Такође, испод те акумулације, на преко 900 км², лежи језеро топле воде, температуре око 60°C. Иначе термални центар је смештен на самом изворишту бањског потока "Јаза", који снагом преко 43 л/с избија из мале пећине, а температура воде на извору је око 38°C. Једна од првих анализа је вршена 1878. године у Бечу и од тада се убраја у врхунске светске термалне изворе. Вода је без мириса и укуса- акватотерма, а по хемијском саставу слабо радиоактивна, индиферентна хомеорерма земно-алкалног типа. Бања је имала важан геостратешки положај и својим знаменитостима, представљала много више у Старој Србији, него што је то данас случај.

Земљиште

Подручје општине Прибој се одликује различитим типовима земљишта. Најквалитетнија земљишта су присутна водном акумулацијом ХЕ „Потпећ”. Једним делом су уништена приликом изградње насеља, путева и индустријских објеката. Доминантну улогу на овом подручју имају скелетна земљишта – литосоли. Везују се за активне и умртвљене шпаре долине Лима и притока. Сиромашна су хранљивим материјама и немају привредни значај. По ободу долина Лима и притока су заступљена колумвијална земљишта. Колумвијум спада у дубока земљишта са мало хумуса, а нешто боља се користе за производњу поврћа, винограде, воћњаке, дувана. Рендзине су хумусно-карбонатна земљишта на флишу. На њима расту церове и букове шуме. Ранкери су земљишта која се јављају у Полимљу и заузимају 20% територије. То су најчешће плитка земљишта на којима расте бор, буква, смрча, јела и храст китњак. Имају мало хумуса у себи, а дубина је главни ограничавајући фактор њихове употребљивости. У високим подручјима општине заступљена је планинска црница. Заузима око 20% територије општине. На њима се налазе шуме, ливаде и пашњаци. У Полимљу, где је средња температура ваздуха 10-12°C, јављају се гајњаче. Погодне су за гајење свих врста пољопривредних култура. Смеђе земљиште се јавља на кречњацима, флишу, шкриљцима и пешчару. У структури земљишта заузимају око 30%. Ово су продуктивна земљишта, где је присутна променљивост у погледу снабдевености влагом и хранљивим материјама. Пољопривредне површине заузимају 33,3% од укупне површине територије општине или 18.390 ха. На ливаде отпада 38%, 32% на пашњаке, 21% чине оранице и баште и само 7% пољопривредних површина отпада на воћњаке. Може се закључити да земљиште није плодно, а приноси 2-4 пута мањи него у пољопривредно развијеним крајевима.

Биљни и животињски свет

Територија општине Прибој је релативно богата шумама које су неравномерно распоређене. Под шумама је 59% територије општине. У саставу шума 2/3 чине лишћари а 1/3 чине четинари. Гледано од нижих ка вишим зонама, у саставу листопадних шума доминирају: крупна граница или сладун, цер, китњак. Мезофилније врсте су граб, буква и јавор. Од четинарских врста доминирају: црни бор, бели бор, јела и смрча. У друштвеном власништву се налази 23.557 ха а 13.851 ха чине шуме индивидуалног власништва. Шумама се нерационално газдује, а уређивање је слабо, тако да се експлоатација врши уз сечу са помом велике количине прираста. Најбоље шуме су се задржале у просторима која су удаљена од људских насеља. У флори општине има око 300 врста лековитих, јестивих, медоносних и индустријских биљака. Сакупља се неколико десетина биљних врста међу којима су најпознатије: пелин, смрека (бобице). Велики број медоносних биљака и добар висински распоред, као и различит период цветања омогућују трајно пчеларење, без већег пресељавања пчелињака. На основу напред изнетог јасно је да је рељеф највећи негативан фактор за развој општине, док су остали

фактори, уз коришћење савремених технологија и улагања, погодни за развијање туризма, сточарства, прехрамбене, текстилне и друге индустрије. Проблеми могу настати код изградње инфраструктурних система. Значајна фаунолошка истраживања никад нису вршена, сем појединачних посета разних научних радника. Неких ендемичних врста бар до сада није откривено, али без обзира на то овај крај са својом фауном представља врло важан ресурс овог дела Србије. Динамика и структура зооценоза овог краја је разноврсна и поклапа се са временским дневним и сезонским променама. Такође се ове промене могу пратити и по типу подлоге, надморске висине и других чинилаца. Нужно би било извршити детаљнија проучавања овог подручја ради утврђивања правог биодиверзитета. На први поглед уочава се врло богата фауна *бескичмењака* оличена у многобројним представницима различитих таксономских група. Тако још увек у водама налазимо представнике речног рака (*Astacus astacus*), речне шкољке (*Anadonta sp.*) и ракушца (*Gammarus pulex*). *Ихтиофауна* је изузетно богата. Поред обиља аутохтоних ципринида успешно је извршена интродукција шарана и Амура у акумулацији Хидроелектране „Потпећ“. Највреднији представници ових врста су: младица (*Хусхо хусхо*) и поточна пастрмка (*Salmo trutta fario*). Нажалост многе притоке Лима, које су биле богате или су биле традиционална мрестишта, данас су девастирале или су угрожене (Увац и Поблаћница). Од *гмизаваца* можемо наћи поскока (*Vipera amodites*) и шарка (*Vipera berus*). *Орнитофауна* чини значајан број како станица тако и селица. Неке изузетно вредне врсте су успеле да се одрже овде, највише захваљујући слабом употребом хемијских средстава на територији општине. Неке врсте као што су сиви соко (*Falco peregrinus*) соко ластавичар (*Falco subbuteo*), мишар (*Buteo buteo*) сури орао (*Aquila ahrusaetas*). Последњи примерак тетреба одстрелен је 1985 године. Шуме на територији општине Прибој насељава значајан број крупних сисара, срна, зец, лисица, вук, дивља мачка, куна златица и белица. Дубоге четинарске и букове шуме су станиште мрког медведа (*Ursus arctos*). Међу зверима украс река је видра (*Lutra lutra*), чија популација бележи сталан раст, и она се налази на црвеној листи. Као закључак се намеће да је разноврсност животињског света овог краја врло важан за биодиверзитет Србије. Стање на терену је, наравно, другачије. Нужно је извршити стварну процену стања, степен угрожености, трендове популација и конзервацију природних хабитата највреднијих представника фауне овог краја.

3.1.2. Социо – економске карактеристике

Пресудни утицај на привредни развој Прибоја имали су географски и историјско-друштвени процеси. Погранични положај и дуго година завршна тачка железничке пруге, привредна неразвијеност околине, слабе саобраћајне везе, утицали су на привредну неразвијеност општине Прибој. Друштвено-економски развој Србије, и општине Прибој, већ дуже време праћен је великим бројем проблема. То се углавном односи на проблеме структурне неусклађености привреде, спољно-трговинске размене, запошљавања, акумулативне и репродуктивне способности, слабљења квалитативних елемената развоја и ефикасности привређивања итд. Све су ово фактори који су утицали на пад привредног развоја републике а и прибојског краја.

Пољопривреда

Неадекватна и недовољна искоришћеност природних услова и интезиван процес деаграризације, утицали су на данашње стање у пољопривреди. Пољопривредне површине захватају 33,3% или 18.390 ха укупне површине територије. Основна обележја пољопривредне су: уситњеност поседа, отежана примена механизације, средња плодност земљишта и мала инвестициона улагања у ову грану привреде. Ратарска функција села се заснива на производњи пшенице, јечма, овса, ражи,

кукуруза, кромпира, итд. Прибојска села имају повољне природне услове за производњу жита. На жалост последњих година индивидуални пољопривредници масовно престају са производњом културе кукуруза и пшенице. У структури производње жита тежиште би требало да буде на производњи јечма, овса и хељде. Овај простор располаже и значајним површинама погодним за гајење повртарских култура, нарочито кромпира и пасуља. Села која имају доминантну ратарску функцију су Бања, Сочице, Кратово, Касидоли, Рача и Забрњица. Развоју воћарства су погодвали педолошки услови, клима и рељеф. Међутим, приноси су ниски због примене неодговарајућих агротехничких мера. Највише се гаји шљива „пожешка“ која се простире у свим деловима општине. По становнику се произведе око 12 кг шљива. Производња јабуке је 10 кг по становнику. У последњих неколико година се интензивирао развој у области производње воћарства јагодичастог воћа (малина). Тренутно се под засадима малина налази око 120 хектара, са просечним приносом око 10 тона по хектару. У последњих неколико година општина подстиче засађивање јабука, крушака и трешње, шљиве и боровнице. Што се тиче воћарства намере су да се и даље иде на интензивирању воћарске производње, пре свега јагодичастог и бобичастог воћа (црна рибизла и питома боровница). За пољопривреду прибојског краја карактеристичан је велики недостатак пријемно-смештајних и прерадних капацитета. Потребно је обезбедити прерадне капацитете за воћарство (пре свега једна или две хладњаче од по 500 тона). Треба истаћи да статистика не води податке о броју стабала крушака, као ни обим сакупљања шумских плодова, што је у овом крају значајна количина. Општина Прибој, у последњих неколико година ради интензивније на подстицању сточарства, тако да је уведен програм гајења пиротске овце (заинтересовани пољопривредници су добили по 110 оваца, и удруживањем дошли у могућност да се интензивније и ефикасније баве узгојем. Села са воћарском функцијом су: Читлук, Бања, Касидоли, Рача, Ритошићи, Добриловићи, Кратово и Забрњица. Сточни фонд општине Прибој опада. Главни узроци за то су одлазак становништва са села, недовољна улагања у ову грану пољопривреде. Сеоска домаћинства су слабо повезана са пољопривредном задругом „Пољопроект“, која није у могућности да кредитира пољопривреднике. Сточарство је претежно развијено у планинском делу, а заступљен је екстензивни облик узгајања. Села код којих је доминантна сточарска функција су: Црнузи, Добриловићи, Кратово, Крајчиновићи, Саставци, Бучје и Сјеверин. У њима је заступљена и производња млечних производа. На територији општине Прибој има око 4500 говеда и око 12.000 оваца свих категорија. Пројекција за убудуће је да се поправи расни састав говеда и оваца, као и да се стимулише оснивање мини фарми и рибњака и засада воћа уз обезбеђење адекватне путне инфраструктуре.

Шумарство, лов и риболов

Општина Прибој је релативно богата шумама које су неравномерно распоређене. Укупна површина шума износи 37.048 ха. Друштвеном сектору припада 20.557 ха, а у приватном је 13.491 ха. Четинарске шуме чине 24%, док су листопадне заступљене са 74%. Шумовите падине планина (Лисија стена, Црни врх, висораван Крњаче, Јаворје) и честари других висова богати су крунатом дивљачи- зец, лисица, вук, дивља свиња, јазавац, куна као и медведима. За развој туризма у општини Прибој значајни су и ловни резервати. С обзиром на знатно пространство шума у прибојској општини и великих површина неурбанизованог простора, лов на дивљач је разноврсна. Лов се у највећем обиму одвија у ловишту „Јаворје“, јер је он најбогатији ловном дивљачи. У овом ловишту се налази и заштићена врста: медвед. У прибоју постоји „Ловачко удружење Прибој“ које традиционално сваке године организује хајку на вука око 15. октобра. Смештај ловаца омогућен је у ловачком дому на Лисијијој стени где се може боравити током целе године. Лим обилује разноврсном рибом, па је као богомдан за задовољење риболовачких страсти, а и оних који нису вични лову, али уживају у конзумирању рибе. Овде је заступљен организован риболов на салмониде (пастрмка, младица и липљен), а на Потпећком

језеру се лове циприниде (смуђ, сом, језерска пастрмка). Овдашњи риболовци се поносе својим трофејима: уловљена је младица од 22 кг, липљен од преко 2 кг тежине и преко 55 цм дужине, а врло често се улови и поточна пастрмка од преко 4 кг. Река Побраћница такође је атрактивна за лов на поточну пастрмку, иначе природно мрестилиште младице и липљена, и Бучевка, атрактивна за лов поточне пастрмке на мушице. У Прибоју постоји и Спортско– рибарско удружење „Младица”.

Туризам

Територија општине Прибој располаже потенцијалима који се могу валоризовати у туристичке сврхе. Културно - историјски споменици још увек нису адекватно презентирани јавности. Сви поменути културно историјски споменици имају туристичку вредност али нису још туристички валоризовани. Њиховим адекватним третманом туристичка понуда Прибоја би се обогатила, а туризам добио нове импULSE. У групу најважнијих фактора за развој туризма сврстава се Прибојска Бања. Бања се налази 4 км од Прибоја и пруге Београд-Бар, а 320 км југозападно од Београда, на надморској висини од 530м у близини Златара, Златибора, Радојинског језера и Потпећког језера. Стационар Бања располаже једнокреветним, двокреветним и трокреветним собама, са одсеком комплетне физикалне терапије и располаже са доста соба у приватном смештају. Укупан смештајни капацитет Стационара је 100 постеља. У Стационару ради 40 радника у комерцијалном делу и 23 здравствена радника. Приоритетни програми су здравствени туризам, рекреативни и припреме спортиста. Препоручује се за лечење хроничног оболења зглобова, мишића реуматског порекла неуралгије, запаљења периферних нерава, гинеколошких болести, последица озледа костију и мишића, кожных обољења, моктаћних путева, камена и песка, као и код увећане простате. Стационар који је у склопу располаже са 3 базена и 3 каде, иначе у лечењу се примењује: хидро терапија, кинези терапија и физикална терапија. Објекат који је почео са градњом раних_седамдесетих година XX века је приватизован, а закупац за наредних 99 година је београдска фирма „Wellness and Spa“ Земљиште обухвата површину од 6,5х. Намењено за спорт, рекреацију и изградњу потребе бањског туризма, на ком се налазе три термална извора, од којих се два експлоатишу. Још је пронађено осам извора али се ни један не експлоатише. Наведени центар би поспешео развој туризма, попуњавање смештајних капацитета и Прибојску Бању довео у ред водећих бања у Србији па и шире. Земљиште је власништво Општине, пословни простор је власништво Општне. Намена је комерцијална делатност и бањски туризам. Постоји могућност проширења објекта чија је површина са отвореним базенима 14200 м². Локација Прибојске Бање представља централну тачку у развоју туризма, тако да се у будућности очекује знатно проширење смештајних капацитета као и значајно инвестирање на уређењу ове локације. Подручје општине Прибој има изванредне могућности за развој сеоског туризма. По разноврсности пејзажа, богатству флоре и фауне, висораван Крњача има изванредних предности над чувеним лепотама Златибора, Таре и Златара. Сеоске колибе, катуни, стари начин вршидбе коњима, обавезна су мета фотоапарата туристе или случајног пролазника. Ко је бар једном пробао крњачки сир или кајмак са пројом или погачом, тај ће зажелети да се поново врати. Висораван Љесковац, са селима Брезна и Јелача, климатски је погодна ваздушна бања и могла би да буде атрактиван центар сеоског туризма. Постоје обимни планови да се Крњача претвори у велико излетиште, ваздушну бању и центар зимског туризма. Природа овог подручја је специфична, својеврсна и непоновљена. Село је у овом крају верно традицији. Још увек је очувана традиција прастарих заната кућне радиности (ћилими и др.), производња и промет сувенира, а у аутохтоним мотивима присуство фолклора и старих ношњи које се и данас могу видети као одећа. Гастрономска обележја прибојског краја одликују се великом разноликошћу српских и турских јела. Понуда млечних производа (кајмак, сир) и сухомеснатих производа неиндустријске производње

(домаћи пршут, кобасице, суџук и друге прерађевине националног укуса) је изузетног квалитета. Туристичке манифестације: јануар - Божићни празници, славе се у Цркви манастира у Бањи; март: Лимске вечери дечије поезије – песничка манифестација деце песника из Србије, Црне Горе и БиХ. Одржавају се од 1979. године; април: Општинска смотре рецитатора, 100 до 200 посетилаца; април: Међурепублички фестивал дечијег драмског стваралаштва, учесници деца глумци из Србије, Црне Горе и БиХ. Установљен је 1991. године. До 1999. године одржавао се у Новој Вароши а од 2000. године смотре се организује у Прибоју као самостална манифестација. Око 2000 посетилаца у пет дана трајања фестивала; јун: Видовдански сабор у селу Крајчиновићи одржава се од XVI века, око 4000 посетилаца; јул: Ивандански сабор у Голешима одржава се од XVIII века, око 5000 посетилаца; Крај јула–почетак августа: Илиндански сабор у Прибојској Бањи одржава се од XVI века а културна манифестација у организацији Туристичке организације Прибоја од 2006. године. Трајање - три дана, око 10000 посетилаца; Новембар: Лимске вечери поезије, учесници средњих школа са простора Србије и Црне Горе. Одржавају се од 1969. године; Новембар: Св. Мученик Стеван Дечански–Мратиндан, црквена слава, велики сабор у цркви, око 5000 мештана; Мај–октобар: сплаварење Лимом (рафтинг) у организацији Туристичке организације Прибој. Организују се од 2006. године.

Индустрија

Пад индустријске производње долази до изражаја после 1990.године, што је резултат економске нестабилности. Привредни токови су се одвијали супротно од планских предвиђања. У општини Прибој у области индустрије најважнију улогу имају: „Фап“ Корпорација а.д. Прибој и Корпорација „Полиестер“ а. д. Прибој. Фабрика аутомобила (камиона и аутобуса) – ФАП, почела је са радом 30.10.1953.године. Од тада до данашњих дана, ФАП је постао синоним општине Прибој. Фабрика обухвата 167.468 м². После 1992.године ФАП је ушао у кризу, у којој се налази и сада. Стручњаци сматрају да је у новонасталим условима колективу потребно 2.000 радника, који би омогућили годишњу производњу од 1.500 возила. Овакав ниво производње је реалност колектива. У том циљу, децембра 2001.године, а на основу одлука Владе Републике Србије, извршена је систематизација радних места. Тако је у ФАП-у остало 1.509 радника (податак датира из децембра 2006). ФАП је организован као корпорација коју чине матично предузеће и пет зависних предузећа, која послују као друштва са ограниченом одговорношћу. Основна делатност је производња камиона, аутобуса, приколица, специјалних возила и агрегата. Три друштва су услужног карактера (ДОО Лим, ДОО Транспорти и ДОО Стан), и два производног (ДОО Ливница и ДОО Аутоделови), као произвођачи делова и склопова за ФАП-ову производњу. Организациони статус: Акционарско друштво и тренутно се налази у процесу реструктурирања. Својински статус: Мешовита својина (акцијски капитал 13,50% и друштвени 86,50%). "Фап-стан" д.о.о. Прибој. Предузеће се бави: производњом и дистрибуцијом топлотне енергије, пројектовањем грађвинских објеката и одржавањем стамбених зграда. *Актуелан је проблем грејања Старог града и решавања проблема адаптације котларнице у ОШ „Бранко Радичевић“. Корпорација „Полиестер“ а.д. Прибој.* Индустријско предузеће „Полиестер“ основано је 26.12.1960.године. Корпорација „ПОЛИЕСТЕР“ а.д. Прибој се бави производњом и прерадом полиестерских и пластичних маса. Послује преко четрдесет година и запошљава око 350 радника Предузеће је у 2006. години добило сертификат ЈУС ИСО 9001:2001. Предузеће је 2001 извршило приватизацију и власничка структура је: 60% акција је власништво запослених и бивших запослених радника, а 40% акција је власништво фонда ПИО и Акцијског фонда. Производни програм по фабрикама је следећи: Фабрика "Аутоопрема" – екстеријер и ентеријер код привредних и путничких возила, Фабрика "Фаспини" – специјалне надаградње на возилима (коморе), чамци итд. Фабрика "Противградних ракета и наменске производње" – 6.000 и 8.000 м, Фабрика "Пластекс" –

полиестерске цеви, цилиндрични производи, киосци итд. Са својом производном оријентацијом и потребама за овом врстом производа „Полиестер“ има будућност. Акционарско друштво фабрика „Седишта“ Прибој. Предузеће се бави производњом седишта и осталих делова за аутоиндустрију. Запошљава око 125 радника. Без обзира на доста атрактиван производни програм предузеће се налази у доста лошој финансијској ситуацији. МДД „Епоксид“. Предузеће „Полиестер“ из Прибоја је изградило фабрику „Синтеза I“, које се касније одвојило под именом „ЕПОХИД“. Фабрика је пуштена у рад 6.јула 1981. У истом инвестиционом програму су урађени објекти под именом „Синтеза II“ који је прерасао у „ЕПОГАЛ“, који чини део „Епоксида“ почетком 90-тих година прошлог века. Основна производње „Епоксид-а“ се базирала на производњи армираних полиестера и база за развој производа синтетичких смола, боја, лакова, гитова и прес масе. Фабрика „Епогал“ је требало да се бави производњом формалдехидне смоле (меламинске, карбамидне и фенол-формалдехидне смоле за импрегнацију панел плоча и фенол-формалдехидне смоле за везивно изолационе материјале), међутим никад није кренула са радом. Изградња фабрике је била пропраћена великим незадовољством грађана општине Прибој, који су били забринути за последице негативног утицаја производње фенол-формалдехидних смола на животну средину, екосистем и здравље човека. Постројење је првобитно радило у Земуну, па је због незадовољства грађана општине Земун дислоцирано. МДД „Епоксид“ је у време санкција и лоше економске климе у Србији био једно од ретких предузећа које је радило пуним капацитетом и представљао камен ослонац индустријске производње овог краја. Тренутно је МДД „Епоксид“ у предстечајном стању, али постоје индиције да ће овај потенцијално велики загађивач животне средине бити приватизован. Прибојска прехрамбена индустрија „12.јануар“ почела је са радом 1950.године. Прибој је дуго времена био завршна тачка железничке пруге, према којој је водио колски пут из средњег и горњег Полимља. Млин је снабдевао брашном цело Полимље (околину Пријепоља, Бијелог Поља и Берана). Капацитет млина је био 30 т дневно и 690 вагона годишње самлевеног жита. Данас је „12.јануар“ приватизован и налази се у лошој финансијској ситуацији. Фабрика конфекције „Инкоп“ почела је са радом 1947.године као Занатска задруга. Године 1960. прераста у занатско предузеће „Први мај“, а 1962.године добија садашњи назив. Ова радна организација је запошљавала 668 радника. Производни процес се заснивао на четири основна асортимана: производња одеће као средства заштите на раду, производња одеће широке потрошње, производња церада, тапетарска производња према потребама и производном програму ФАП-а. Настала криза у привреди, недостатак посла, ниске цене рада и недовољна потражња ових производа, довеле су „Инкоп“ у незавидан положај. Тако да је „Инкоп“ у стечајном поступку од 2003. године. Проучавајући привреду овог простора, намеће се закључак да су при изградњи привредних објеката у Прибоју преовладали стратешки, а не економски разлози. „Уз активну сарадњу локалне заједнице и републичких органа потребно је предузети активности како би се ангажовали постојећи капацитети, створили услови за отварање нових предузећа уз подршку и олакшице које се налазе под ингеренцијом општине. Кроз реструктурирање, ангажовањем постојећих и изградњом нових капацитета очекује се раст индустријске производње“

Мрежа насеља

Мрежу насеља општине Прибој чине 33 насеља. Просечна величина једног насеља је 16,7 км², а просечна величина по броју становника је 1.089 становника. Градско насеље Прибој се састоји из два дела. Мрежа насеља општине Прибој чини: (1) Седиште општине Прибој са насељима која му гравитирају Добриловићи, Калафати, Мажићи, Милијеш, Рача, Црнузи и Читлук. Ова група насеља чине пространу целину блиско повезану са Прибојем; (2) Центри заједнице села и то (а) Крајчиновићи са

гравитационим селима: Заостро, Сочице, Кукуровићи, Ритошићи, Забрњица, Заградина и Плашће. (б) Саставци са гравитационим селима: Батковићи, Пожегрмац, Црнуговићи, Херцеговачка Голеша и Прибојска Голеша. (3) Бањско – туристички центар Бања као самостално насеље. (4) Туристичко-рекреативни центар Бучје са припадајућим селима: Калуђеровићи и Крњача. Сеоски центри локалног карактера: (а) Кратово са селима: Брезна, Јелача и Прибојске Челице, (б) Сјеверин са селима: Забрђе, Стрмац и Живинице. Од укупно 30.377 становника у општини Прибој градско становништво броји 19.564 лица, а остало 10.813 лица од којих је највише концентрисано у Бањи 2.163 и Рачи 1.313 становника. Сеоска насеља су мала и броје мање од 700 становника а највећа међу њима су: Милијеш 644, Добриловићи 490, Касидоли 455, Црнузи 445, и Хер Голеша 430 становника. Сеоска насеља су ретко насељена. Најгушће је насељено насеље Читлук, јер је то приградско насеље, а најређе је насељено сеоско насеље Крњача.

Саобраћај

Пруга Београд-Бар спада у пруге I реда. На територији општине Прибој електрифицирана је у дужини од 25 км, са три железничке станице. ПТТ саобраћај у општини Прибој је организован преко пословне јединице која је у саставу ПТТ система надлежног за Златиборски округ у Ужицу. Мрежу чине две градске поште и по једна у Прибојској Бањи, Саставцима и Крајчиновићима. Телекомуникациони саобраћај у општини Прибој још увек није решен на адекватан начин. Од укупно 6.353 прикључка фиксне телефоније, 3.981 је прикључен на централу застареле технологије, док дигиталне прикључке поседује 2.362 корисника. У сеоском подручју општине постоје још телефонске централе у Саставцима са 443 прикључка, Кратово 325 и Крајчиновићима 444 прикључка. У току су активности модернизације телефонског саобраћаја тако да се у будућности очекује квантитативна и квалитативна побољшања и подизање услуга овога типа на знатно виши ниво. Територија општине Прибој располаже са четири поште: у Прибоју, Новом Граду, Бањи и Касидолима. Општина Прибој на својој територији нема саобраћајница у категорији магистралних путева и ауто путева, тако да регионални путеви чине путеве највишег реда. Мрежу регионалних путева чине деонице Р – 114 (Чемерно-Саставци-Сјеверин), у дужини од 32 км; Р – 115 (Увац-Прибој- Д.Поток) у дужини од 19,5 км.; Р- 228 (Јармовац-П.Бања-Г.Поток) у дужини од 19,5 км.; што укупно износи 71 км. Сва три путна правца имају коловозе са асфалтним застором ширине 5-7 м. Просечно стање се може оценити као подношљиво уз низ интервенција које се морају предузети у наредном периоду. Велики значај за сеоско подручје имају локални путеви. Ове макадамске саобраћајнице су лошег квалитета. Додатни проблем представља паралисање саобраћаја током зиме. Мрежу локалних путева, у укупној дужини од 65,2 км; чине пут Саставци – Крајчиновићи -Кукуровићи (19,5 км); Сјеверин – Стрмац (19 км); Касидоли-Саставци (3,5км.); Бања – Калафати – Мажићи (5,7 км.) који имају припремљену пројектну документацију и пут Прибој – Црнузи – П.Голеша (14,5 км) за који постоји урађено идејно решење. Ови путеви имају асфалтни коловоз у дужини од 23,7 км, од чега 13, 5 км, Саставци-Крајчиновићи; 4,5 км Прибој – Црнузи и 5,7 км Брана – Калафати – Мажићи, а остатак је коловоз са макадамским застором.

Енергетска инфраструктура

Степен електрификације у општини Прибој износи скоро 100%. Стање електроводова на подручју општине је задњих година подигнуто на задовољавајући ниво, заменом древних са бетонским стубовима на ваздушним нисконапонским водоводима и изградњом трафостаница. Проблем у наредном периоду могу представљати ваздушни далеководи изнад Прибојске Бање, јер Електродистрибуција нема обавезу подземног каблирања. Све послове у вези енергетике на територији општине Прибој обавља Јавно предузеће за дистрибуцију

електричне енергије „ Електродистрибуција Краљево“, погон „ЕД Прибој“. Систем даљинског грејања функционише преко Д.О.О. "Стан" Прибој, које ће у планском периоду морати бити трансформисано у јавно предузеће. У топлини се годишње потроши 3200 м³ енергената. Цена топлоте (грејања), не покрива у потпуности све трошкове производње и дистрибуције. Потрошња горива у односу на потребе прикључених објеката је велика, јер топлина има застарелу технологију. Енергана поседује капацитет за ширење за стари део града, али се ради о врло скупим инвестицијама које у овом периоду не могу бити реализоване. Школску котларницу у ОШ "Бранко Радичевић" Прибој, треба у наредном периоду реконструисати.

Природна и културна добра

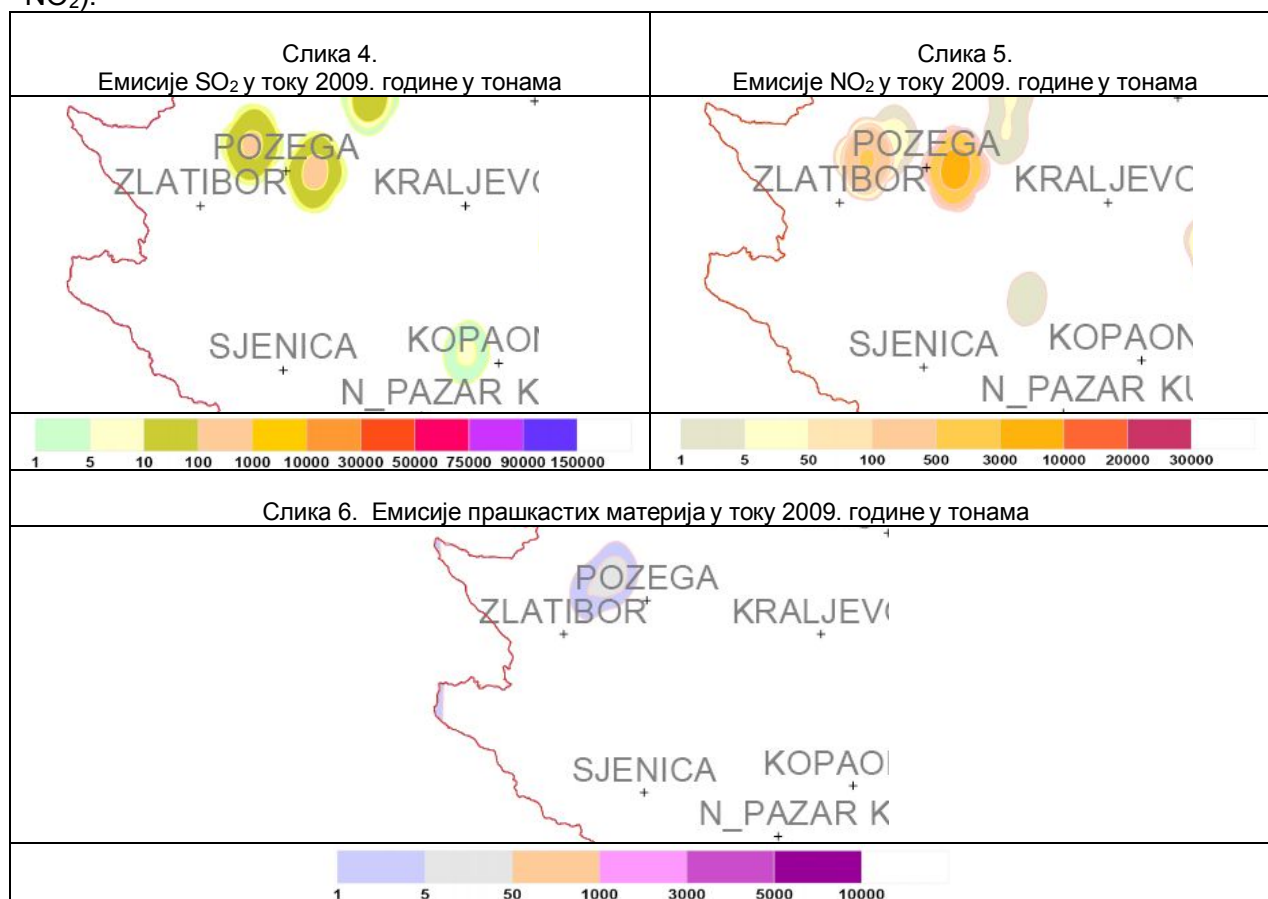
Увидом у централни регистар заштићених природних добара на територији општине Прибој нема заштићених природних добара. По својим карактеристикама издваја се околина Манастира Бања Прибојска која је у плану за заштиту. границу заштите Природног простора око манастира Бања Прибојска. Границом је дефинисан део простора који са културним добром чини јединствену целину површине 20 ha 46 a 59 m². Са становништа заштите природног и културног наслеђа, простор је оцењен као високо вредан и значајан потенцијал за подручје општине Прибој. Према Архиви Националног савета за геонаслеђе Србије (2004), односно Инвентару геонаслеђа Србије, на територији општине Прибој заступљени су: 1) објекти петролошког наслеђа: (а) појава амфиболита са корундом - Бистрица, дуж пута Бистрица –Прибој; (б) појава пироксенских и гранитних жица у перидотиту - Бистрица, дуж пута Бистрица – Прибој; (в) појава базичних гранулита у офиолитима - Бистрица, дуж пута Бистрица – Прибој; 2) археолошки објекат геонаслеђа рудник бакарне руде - Јармоеац код Прибоја на Лиму. Наведени објекти геонаслеђа су евидентирани као вредни, са значајним природним, еколошким, културним и естетским вредностима. просторним планом неопходно је резервисати простор око ових природних добара ради очувања и унапређења њихових вредности, као и промоције општине Прибој. У општем смислу, територија општине Прибој (заједно са општином Нова Варош) чини својеврсну физичко-географску и биогеографску целину коју одликује јединствен и веома разноврстан живи свет. У погледу разноврсности фауне сисара, овај део југозападне Србије се налази у тзв. „западној“ зони умерено високог и високог диверзитета, која се протеже у општем правцу север-југ, дуж западних граница Србије, од региона Бачког Подунавља на северу па до Метохије на крајњем југу. Иако је Полимље област која је још увек териофаунистички недовољно истражена, са сигурношћу се за сада може потврдити присуство близу 40-так врста. Оне су сасвим извесно и заједнички фаунистички елементи ширег простора. Неке од њих, као што су мрки медвед (*Ursus arctos*), видра (*Lutra lutra*), шарени твор (*Vormela peregusna*), ласица (*Mustela nivalis*) и све присутне врсте слепих мишева (*Chiroptera spp.*) се налазе у режиму строге заштите на основу Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста билјака, животиња и гљива („Службени гласник РС", бр. 5/2010). Међу осталим присутним врстама, третираних на основу истог Правилника као „заштићене", налазе се и врсте дивљачи значајне за развој ловства и ловне привреде на територији обеју општина (срна (*Capreolus capreolus*), дивља свиња (*Sus scrofa*), вук (*Canis lupus*) и (зец (*Lepus europaeus*)). прелази 60-так јединки. Очување пространих, компактних комплекса четинарских и мешовитих шума је стога од изузетног значаја за постизање и одржавање повољног популационог статуса.

Увидом у централни регистар заштићених културних добара на подручју општине Прибој од утврђених културних добра има 6 споменика културе, и то: Манастир Бања (Бања), Црква Св. Арханђела (Поблаће), Црква Богородичиног покрова (Голеша), Манастир Мажићи (Ораховица), Средњовековни град Јагат (Црнузи), Борисављевића кућа ул. 12. јануара 14 (Прибој); археолошко налазиште Некропола стећака "Црквина" (Прибој). Манастир Бања је категорисан у категорију изузетних непокретних културних добара.

3.2. ОЦЕНА СТАЊА КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Квалитет ваздуха

На основу доступних података³ мерења у протеклом периоду (Републички хидрометеоролошки завод, мрежа института за јавно здравље и други), може се оценити да је квалитет животне средине на територији општине Прибој релативно добар. На основу Извештаја о стању животне средине у Републици Србији у 2009. години територија општине Прибој није идентификована као подручје са којег се емитују значајније концентрације аерополутаната (SO_2 , чађ (прашкасте материје) и NO_2).

У току 2009. године није забележено прекорачење граничне вредности⁴ концентрације SO_2 , средња вредност је $2 \mu g/m^3$, док је максимална вредност била 15

³ Републички хидрометеоролошки завод (URL – <http://www.hidmet.gov.rs>), Извештај о стању животне средине у Републици Србији за 2009. годину – Агенција за заштиту животне средине, Локални еколошки акциони план општине Прибој и др.

⁴ Граничне вредности имисије су одређене према "старој регулативи" односно према мерилима и критеријумима пре доношења Уредбе о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха ("Службени гласник РС", број 11/2010), тако да су ГВИ одређене према следећим концентрацијама

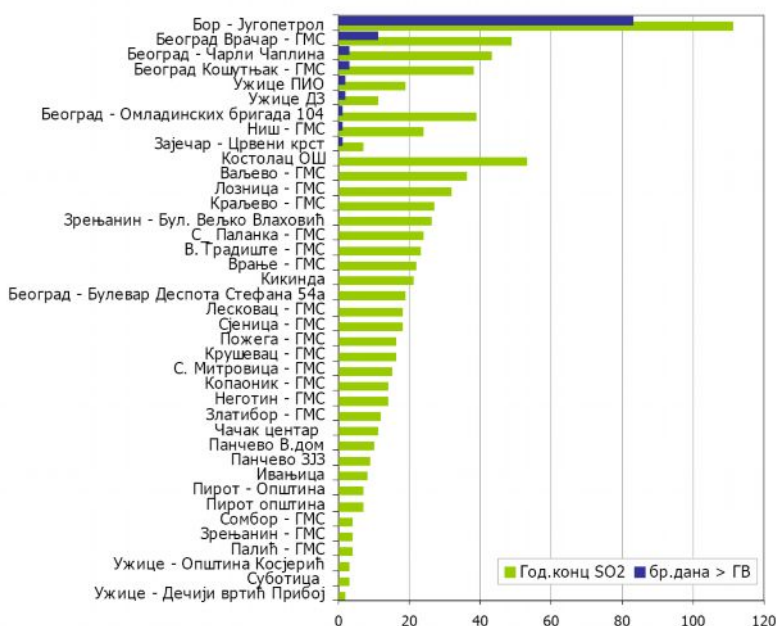
$\mu\text{g}/\text{m}^3$. У поређењу са друим општинама и градовима у Србији, може се закључити да у погледу концентрације SO_2 Прибој има најквалитетнији ваздух у Србији.

Табела 2. Средње годишње имисионе концентрације SO_2 , број дана преко ГВ и максималне дневне имисионе концентрације SO_2 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) у 2009. години⁵

Мерно место	SO_2 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)				Мерно место	SO_2 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)			
	Извор	средња вредност	број дана >ГВ	макс.днев. вредност		Извор	средња вредност	број дана >ГВ	макс.днев. вредност
Палић	1	4	0	36	Ваљево	1	36	0	130
Суботица	3	3	0	25	Неготин	1	14	0	64
Кикинда	3	21	0	117	Бор Југопетрол	2	111	83	1412
Сомбор	1	4	0	46	Чачак центар града	2	11	0	38
Зрењанин	3	26	0	65	Ивањица	2	8	0	22
Бул. Вељка Влаховића					ОШ Кирило Савић				
С. Митровица	1	15	0	113	Ужице, Дом здравља	2	11	2	189
Панчево Ватрогасни дом	3	10	0	67	Прибој, Дечији вртић	2	2	0	15
Панчево ЗЗЗ	3	9	0	25	Косјерић, Општина	2	3	0	80
Београд Бул.Д.Стефана 54а	4	19	0	104	Пожега	1	16	0	86
Београд, Омл. бригада	4	39	1	153	Златибор	1	12	0	52
Београд ул.Ч.Чаплина	1	43	3	181	Краљево	1	27	0	78
Београд Врачар	1	49	11	220	Крушевац	1	16	0	69
Београд Кошутњак	1	38	3	189	Ниш	1	24	1	174
В. Градиште	1	23	0	107	Копоник	1	14	0	53
Костолац, О.Ш. Костолац	2	53	0	126	Сјеница	1	18	0	78
Лозница	1	32	0	142	Пирот Општина	2	7	0	62
С. Паланка	1	24	0	126	Лесковац	1	18	0	52
Смедерево Гимназија	2	69	3	222	Врање	1	22	0	88

Извор података: **1** – РХМЗ Србије; **2** – Мрежа института и завода за јавно здравље; **3** - Покрајински сек. за заш. ж. с. и одрживи развој; **4** - Градски завод за ј.з, Београд; **5** - Општинска управа Панчево, Сек. за з.ж. средине; **6** - Институт за рударство и металургију, Бор

Графикон 1. Средња годишња концентрација SO_2 и број дана са прекорачењем ГВ у 2009.⁶

У току 2009. године није вршено мерење концентрације NO_2 на територији општине Прибој. У Републици Србији посматрајући просечне вредности није ни на једном месту прекорачен годишњи дозвољени лимит за NO_2 ($60 \mu\text{g}/\text{m}^3$). У том смислу може се закључити да је на територији општине Прибој по овом индикатору квалитет

загађујућих супстанци: SO_2 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) - $150 \mu\text{g}/\text{m}^3$; чађ ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) - $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$; NO_2 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) - $85 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Нове граничне вредности имисије утврђене Уредбом биће у примени за резултате мониторинга у току 2010. године.

⁵ Извор података - Извештај о стању животне средине у Републици Србији за 2009. годину – Агенција за заштиту животне средине

⁶ Исти извор података

ваздуха добар. Прекорачења максималног дозвољеног дневног лимита је било у Београду (на два мерна места) и Чачку.

У току 2009. године забележено је 32 дана са прекораченим граничним вредностима концентрације чађи, средња вредност је $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$, док је максимална вредност била $98 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Може се закључити да је чађ доминантни загађивач ваздуха у општини Прибој.

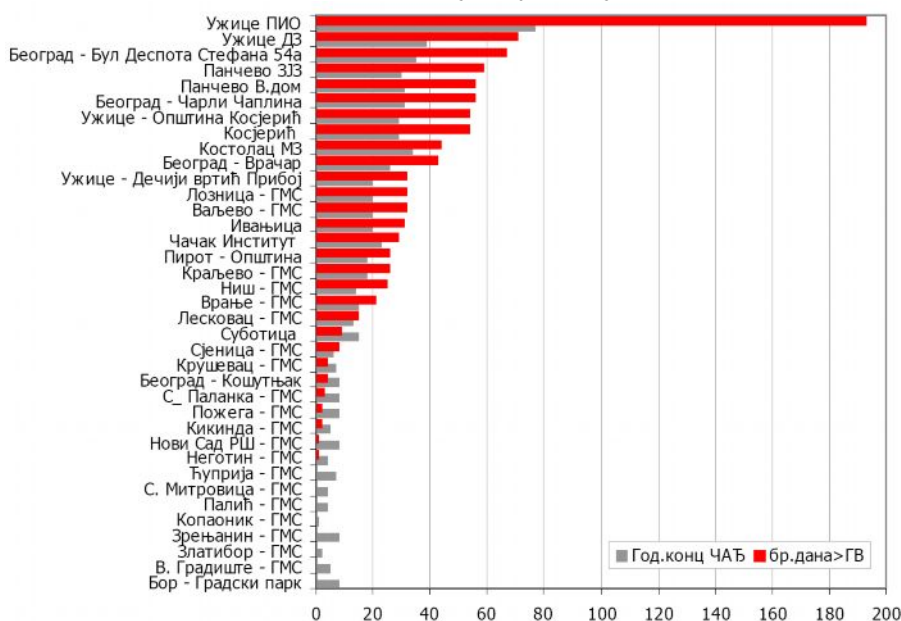
Табела 3. Средње годишње концентрације чађи SO_2 , број дана преко ГВ и максималне дневне концентрације чађи у ваздуху ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) у 2009. години⁷

Мерно место	Извор	дим ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)			Мерно место	Извор	дим ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)		
		средња вредност	број дана > ГВ	макс.днев. вредност			средња вредност	број дана > ГВ	макс.днев. вредност
Палић	1	4	0	27	Бор, Градски парк	2	8	0	36
Суботица 1	3	15	9	96	Ђуприја	1	7	0	46
Кикинда	1	5	2	53	Чачак	2	23	29	115
Зрењанин	1	8	0	38	Институт за воћарство				
Нови Сад, Рим. шанчеви	1	8	1	54	Ивањица	2	20	31	216
С. Митровица	1	4	0	29	О.Ш. Кирило Савић				
Панчево ЗЈЗ	3	30	59	271	Ужице, Дом здравља	2	39	71	304
Панчево Ватрогасни дом	3	31	56	194	Ужице ПИО	2	77	193	409
Београд Бул.Д.Стефана 54а	4	35	67	119	Прибој, Дечији вртић	2	20	32	98
Београд ул.Ч.Чаплина	1	31	56	258	Косјерић Општина	2	29	54	183
Београд Врачар	1	26	43	204	Пожега	1	8	2	85
Београд Кошутњак	1	8	4	78	Златибор	1	2	0	19
В. Градиште	1	5	0	31	Краљево	1	18	26	202
Костолац Месна Заједница	2	34	44	155	Крушевац	1	7	4	76
Лозница	1	20	32	244	Ниш	1	14	25	130
С. Паланка	1	8	3	106	Копоник	1	1	0	8
Ваљево	1	20	32	329	Сјеница	1	6	8	84
Неготин	1	4	1	100	Пирот Општина	2	18	26	152
					Лесковац	1	13	15	213
					Врање	1	15	21	101

Извор података: **1** – РХМЗ Србије; **2** – Мрежа института и завода за јавно здравље; **3** - Покрајински сек. за заш. ж. с. и одрживи развој; **4** - Градски завод за ј.з. Београд;

⁷ Извор података - Извештај о стању животне средине у Републици Србији за 2009. годину – Агенција за заштиту животне средине

Графикон 2. Средња годишња концентрација чађи и број дана са прекорачењем ГВ у 2009.⁸

Оцена стања квалитета ваздуха током 2009. године није се значајније разликовао од стања квалитета у претходним годинама, како у Републици Србији у целини, тако и на територији општине Прибој. Доминантни утицај на квалитет ваздуха имају честична загађења, односно чађ је доминантни аерополутант на територији општине Прибој.

Квалитет вода

У погледу квалитета вода на територији општине Прибој организована мерења се врше на два профила, и то на реци Лим и реци Увац.

Мере се 12 показатеља (параметара): (1) растворени кисеоник; (2) проценат засићења кисеоником; (3) БПК-5; (4) ХПК; (5) степен сапробности; (6) највероватнији број коли-клица; (7) суспендоване материје; (8) Растворене материје; (9) рН; (10) Видљиве отпадне материје; (11) боја; (12) мирис. Класе вода се одређују на основу граничних вредности за показатеље квалитета вода које су дате у следећој табели.

Табела 4. Граничне вредности за део показатеља дефинисаних класа вода⁹

Показатељ	Прва класа	Друга класа	Трећа класа	Четврта класа	Ван класе
Боја	Без	Без	Слабо приметна	-	Приметан
Мирис	Без	Без	Слабо приметна	-	Приметан
Видљиве опасне материје	Без	Без	Без	Без	Са
рН	6.8-8.5	6.8-8.5	6.0-9.0	6.0-9.0	< 6.0 / > 9.0
O ₂ (mg/l)	8 више	8 - 6	6 - 4	4 - 3	< 3
% O ₂ сатурација	90 - 105	75 - 90	50 - 75	30 - 50	< 30
Суперсатурација		105 - 115	115 - 125	125 - 130	> 130
ХПК (mg/l)	10 и мање	10 - 12	12 - 20	20 - 40	> 40
NH ₄ (mg/l)	< 1	< 1	1 - 10	1 - 10	> 10
N (mg/l)	< 0.05	< 0.05	0.05 - 0.5	0.05 - 0.5	> 0.5

Извор: "Службени лист СФРЈ", број 6/78

⁸ Исти извор података

⁹ Према: (1) Уредби о класификацији вода међурејубличких водотока, међуржавних вода и вода обалног мора Југославије ("Службени лист СФРЈ", број 6/78) и (2) Одлуци о максимално допуштеним концентрацијама радионуклида и опасних материја у међурејубличким водотоцима, међуржавним водама и водама обалног мора Југославије ("Службени лист СФРЈ", број 8/87)

Табела 5. Стање квалитета вода у 2009. години

СТАНИЦА ПРИБОЈ (река Лим; слив Дрина; удаљеност од ушћа 45,50 км; површина слива 3.684 км ² ; испитивање квалитета воде од 1981.)		
Р.бр.	Показатељ квалитета вода	Класа
1.	Растворени кисеоник	Прва
2.	Процент засићења кисеоником	Друга
3.	БПК-5	Прва
4.	ХПК	Прва
5.	Степен сапробности	Друга
6.	Највероватнији број коли-клица	/
7.	Суспендоване материје	Прва
8.	Растворене материје	Прва
9.	рН	Прва
10.	Видљиве отпадне материје	Прва
11.	Боја	Прва
12.	Мирис	Прва
	СТВАРНА КЛАСА	Друга
	ЗАХТЕВАНА КЛАСА	Друга

Извор: Хидрометеоролошки завод Србије (<http://www.hidmet.gov.rs>)

Табела 6. Стање квалитета вода у 2009. години

СТАНИЦА ПРИБОЈ (река Увац; слив Дрина; удаљеност од ушћа / км; површина слива / км ² ; испитивање квалитета воде од 1981.)		
Р.бр.	Показатељ квалитета вода	Класа
1.	Растворени кисеоник	Прва
2.	Процент засићења кисеоником	Друга
3.	БПК-5	Прва
4.	ХПК	Прва
5.	Степен сапробности	Друга
6.	Највероватнији број коли-клица	/
7.	Суспендоване материје	Друга
8.	Растворене материје	Прва
9.	рН	Прва
10.	Видљиве отпадне материје	Прва
11.	Боја	Трећа
12.	Мирис	Прва
	СТВАРНА КЛАСА	Друга
	ЗАХТЕВАНА КЛАСА	Друга

Извор: Хидрометеоролошки завод Србије (<http://www.hidmet.gov.rs>)

Квалитет вода је у складу са захтеваним, а на основу упоредне анализе према SWQI¹⁰ индексу квалитет вода је одличан. Ова описна оцена се пре свега односи на квалитет вода у увачким језерима на које се у будућности рачуна као значајне "стратешке резервоаре" за водонсабдевање.

На квалитет вода на територији општине Прибој утичу привреда и домаћинства. У просторном смислу, привредни капацитети су лоцирани у оквиру три радне зоне ("Север", "Центар" и "Југ"). Отпадне воде се прикупљају у оквиру канализационог система у насељу Прибој и гравитирајућим насељима (Пољнице, Мраморје и Прибојска бања), док је третман отпадних вода у осталим селима неплански, индивидуалан и неадекватан. Канализациони систем у градском насељу Прибој је сепаратног типа, дужине око 41 км примарне и приближно исте дужине секундарне

¹⁰ SWQI – Serbian Water Quality Index

мреже, као и мреже атмосферских вода. Концепција заштите вода мора се заснивати на планском прикупљању, одвођењу и пречишћавању отпадних вода. Према смерницама из Водопривредне основе Републике Србије, привредна постројења и насеља у еквиваленту 5000 ЕС до 2021. године су у обавези да изграде одговарајућа постројења за пречишћавање отпадних вода. У погледу количина вода за водоснабдевање и отпадних вода процењене су следеће количине.

Табела 7. Процењене количине вода за водоснабдевање и испуштених отпадних вода у општини Прибој у хиљадама м³ и број домаћинстава прикључених на водоводну и канализациону мрежу

Укупно воде за водоснабдевање ¹¹	Испоручене воде за пиће	Испуштене отпадне воде ¹²	Испуштене отпадне воде системом одвођења отпадних вода	Пречишћене отпадне воде	Број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу	Број домаћинстава прикључених на канализациону мрежу
2.148	1.567	1.567	1.567	/	5.595	5.512

Извор: Општине у Србији 2010, Републички завод за статистику, Београд 2011.

Сеоска насеља индивидуално решавају одвођење отпадних вода (водопрпусне, преливне водонепрпусне септичке јаме, изливање отпадних вода у напуштене бунаре или директно изливање у најближи локални водоток). Процењује се да се у 32 сеоска насеља која нису обухваћена канализационим системом у локалне водотоке и септичке јаме испусти око 290.000 м³ отпадних вода.

Привреда последњих година ради смањеним интензитетом, тако да је негативни утицај смањен. Процењује се да постоји око 500 канализационих прикључака из привредних објеката. Привреда је организована у оквиру 3 радне зоне, и то:

1. Зона "Север", површине 28,4 ха у оквиру које се налазе погони: ФАП 4, АД Фабрика "Седишта", Корпорација ПОЛИЕСТЕР а.д. – погон FASPINI;
2. Зона "Центар", површине 73,00 ха у оквиру које се налазе погони: Полиестер, ФАП 1, ФАП транспорт са складиштима, МПИ "12 јануар";
3. Зона "Југ", површине 1,7 ха у оквиру које се налазе погони: Пилана, Кожна галантерија, ФАП 3.

Отпадне воде из привреде (када ради пуним капацитетом) имају повишен рН, таложне материје, масти и уља, детерџенте, тешке метале, флуориде и цијаниде (ФАП), као и нерастворљиве и органске материје (Полиестер и Епоксид). Тренутно ови извори загађења не представљају опасност на животну средину, јер раде смањеним обимом.

Негативни утицаји отпадних вода могу се дефинисати на основу анализе узорака канализационе воде на два испуста.

¹¹ Укупно воде за водоснабдевање чине збир испоручених вода и губитака при дистрибуцији

¹² Испуштене отпадне воде чине збир испуштених отпадних вода из система за одвођење и прорачунате испуштене отпадне воде ван система за одвођење

Табела 8. Резултати отпадних вода на испустима "Мост – нови град" и "Железничка станица"

Р.бр.	Параметар који се мери	Јединица мере	Локација		Вредности параметра према европској директиви ¹³
			Мост – нови град	Жел. станица	
1.	Температура ваздуха	°C	8	8	
2.	Температура воде	°C	8,3	8,8	
3.	Специфична проводљивост	µS/cm	590	450	
4.	Растворени кисеоник	ml/l	3,9	9,1	
5.	pH		7,3	7,5	
6.	ХПК	mg/l	400	62	125
7.	БПК – 5	mg/l	70	28	25
8.	Суспендоване материје	mg/l	134	41	
9.	Суви остатак	mg/l	530	280	
10.	NH ₃	mg NH ₄ /l	22	5	15
11.	NO ₂	mg/l	<0,05	<0,005	
12.	NO ₃	mg/l	<3,6	<0,5	
13.	Fe	mg/l	0,52	0,33	
14.	Укупне масти и уља	mg/l	18	5,6	
15.	Феноли	mg/l	0,009	0,001	

Извор: Локални еколошки акциони план општине Прибој

Може се закључити да отпадне воде које се испуштају у реку Лим карактерише висока концентрација суспендованих материја и висока вредност БПК 5 и ХПК, што је у највећој мери резултат фекалних вода из домаћинства. Истовремено, неусловно депоновање отпада у сливу реке Лим, посебно у време високих вода има негативан утицај, када се велике количине отпада наносе по обалама и у реку Дрину. На основу свега изнетог може се оценити да постојеће стање управљања отпадним вода на територији општине Прибој није задовољавајући, имајући у виду циљеве будућег развоја и тежњи за повећање квалитета живота.

Управљање отпадом

Управљање отпадом у Прибоју није засновано на интегралним принципима. Отпад се сакупља, транспортује и одлаже на неуређеној градској депонији. Истовремено, бележе се и низ неуређених "дивљих" сметлишта, углавном дуж тока реке Лим. Управљање отпадом је у надлежности ЈКП "Услуга". Још увек се не врши селекција отпада. У протеклом периоду започете су почетне активности на селекцији отпада, као и на повезивању са суседним општинама (Нова Варош и Пријепоље – перспективно Сјеница) и изградње регионалне санитарне депоније на локацији "Бањица". Услугом сакушљања смећа је обухваћено око 60% домаћинства.

Одлагање комуналног отпада спроводи се на неуређеној сметлишту „Дубоки поток“ на локацији Друглићи. Попуњена површина сметлишта износи око 0.6 ха, а у експлоатацији је 23 године. Удаљено је око 20 км од града и на њој се не примењују основне мере заштите животне средине. Сметлиште, није у складу са позитивном регулативом, и не испуњава елементарне критеријуме у погледу основне инфраструктуре. На овој локацији комунални отпад одлаже и општина Нова Варош. Урађен је пројекат санације сметлишта који се делимично спроводи. Количина комуналног отпада који се одлаже се не мери. Процењује се да се дневно депонује 44 тона. Највећа количина комуналног чврстог отпада потиче из домаћинства, укључујући и отпад из установа и предузећа комерцијалног и некомерцијалног карактера. Састав овог отпада није прецизније утврђиван. Полази се од претпоставке да се у Прибоју слично као и у другим општинама депонује отпад обичајног састава.

¹³ EC Directive 91/271/EEC

Табела 9. Процењени састав комуналног отпада у општини Прибој

Компонента	Удео у укупној количини у %
Папир	30
Стакло	8
Пластика	12
Гума	5
Текстил	5
Метални отпад	10
Органски отпад	5
Грађевински отпад	5
Отпад са јавних површина	10
Остало	10
УКУПНО	100

Извор: Локални еколошки акциони план општине Прибој

Према Националној стратегији управљања отпадом из 2003. године изнета је процена да се депонија у Прибоју може користити у наредних 5 година (до 2008. године), под условом да се претходно изврши санација минималним мерама заштите. Према овој стратегији, ова депонија је сврстана у категорију К3. Поред комуналног отпада на овој локацији се одлаже и отпад из привреде. ЈКП "Услуга" сакупља отпад из фирми из административног, индустријског и сектора мале привреде и то: "ФАП" корпорација а.д., корпорација "Полиестер" а.д., акционарско друштво фабрика "Седишта", мдд "Епоксид", прехранбена индустрија "12. јануар", разне аутомеханичарске, аутолимарске радње, трговинске радње. Процењује се да је пластични отпад доминантни отпад из привреде. Поред пластике, заступљени су текстил и метални отпад. Издвајање секундарних сировина обавља се несистематски, ручно на примитиван, неорганизован и нехигијенски начин, при чему се углавном издвајају стари папир, метал, акумулатори и цигле (из грађевинског отпада). Главни актери рециклаже су индивидуални сакупљачи. У последње време започете су активности на разврставању и паковању отпадног папира у три категорије: картон, штампани папир и биротехнички папир, и разврставању ПЕТ амбалаже. Здравствени центар-ОЈ Дом здравља Прибој годинама има проблема са неадекватним одлагањем медицинског материјала хуманог порекла. Медицински отпад (шприцеви, скалпели, игле) се без икакве обраде (стерилизације и сл.) сакупља заједно са комуналним отпадом и одвози на одлагање на градско одлагалиште. Количине медицинског отпада нису познате. Карактеристичан отпад је пиљевина из стругара којих има око 15 на територији општине. Пиљевина може имати негативне утицаје и представљати органски загађивач уколико доспе у речне токове. Као последица долази до промене рН воде и смањење кисеоника, што може бити погубно за живи свет. Пиљевина има изванредан потенцијал као брикетирано гориво, али се може третирати и компостирањем. У Прибоју не постоји попис дивљих сметлишта. Основни проблем са дивљим сметлиштима је њихово повремено појављивање на различитим локацијама. Да би се овај проблем разрешио, потребно је регистровати дивља сметлишта, а затим проценити потребна средства за њихово измештање и санацију површина, али и осмислити мере новчаног кажњавања лица која оваква сметлишта формирају.

Може се оценити да постојеће стање управљања отпадом не задовољава стандарде, и да је неопходно приоритетно решавање овог проблема у сарадњи са суседним општинама.

3.3. ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ КОЈИ СЕ РАЗМАТРАЈУ У ПЛАНУ

У циљу одређивања питања и проблема који се у Просторном плану карактеришу као значајни из аспекта заштите животне средине, дефинисана су општа питања и проблеми распоређени у 10 група, табеларно приказани. Груписање је извршено према прилагођеном (комбинованом) моделу за процене утицаја европске агенције за заштиту животне средине.

Табела 10. Општа питања и проблеми од значаја за стратешку процену

Активности у плану	постоји/ не постоји	коментар
<i>Могуће физичке промене изазване изградњом и радом објеката на планском подручју</i>	ДА	Иако у ППО Прибој није експлицитно планирана изградња тзв. "капиталних објеката" објеката, реализацијом плана доћи ће до физичких промена у простору. Реконструкција путне мреже захтева обимну планску, студијску, техничку, као и документацију којом ће бити процењени социо – економски ефекти, као и процењени утицаји на животну средину. Други објекат који може да изазове физичке промене, је изградња бране и мањег успора реке Лим (акумулације). Друге физичке промене односе се на изградњу објеката у складу са условима заштите, тако да уколико се планска решења и услови заштите доследно спроводе, могући су мањи утицаји на самом извору и то претежно позитивног карактера, јер ће допринети да планско подручје добије препознатљивост и да се изграде нови туристички објекти. Имајући у виду вишекритеријумску процену утицаја, прелиминарна процена се односи на свеукупне позитивне ефекте, који се састоје у томе да се ради о очекиваним социо-економским ефектима и неопходности подстицања развоја на планском подручју.
<i>Коришћење природних ресурса у току изградње или рада објеката на планском подручју</i>	ДА	У случају изградње путне инфраструктуре, користиће се материјали из локалних извора (каменоломи и локална позајмишта), које је потребно после експлоатације рекултивисати. Планом није експлицитно предвиђено коришћење других природних материјала, али је сасвим реално очекивати да ће се у будућој изградњи, пре свега у сеоским подручјима и за изградњу нових туристичких капацитета користити природни материјали у складу са традиционалном архитектуром. Може се закључити да је на овај начин посредно предвиђено коришћење природних материјала (дрво и камен) за грађење, адаптацију и санацију постојећих објеката, као и архитектонско обликовање предела. Природни материјали су претежно аутохтоног карактера.
<i>Коришћење, складиштење, транспорт, руковање или производња штетних материја</i>	НЕ	На планском подручју нису планиране активности којим би се производиле штетне материје. Такође, није предвиђено коришћење, транспорт штетних материја, као и руковање или евентуално складиштење токсичних материја. Могућа је продукција амбалажног отпада, који уз адекватно управљање неће представљати значајнији притисак на животну средину. Такође, не може се пренебрегнути чињеница да ће се по примарном и секундарном разврставању отпада и његовом даљем класирању, преостали део који ће се депоновати. Према прелиминарним проценама структуре, као и количине отпада, не очекује се присуство штетних материја, односно продукција токсичних или других опасних материја. Ово је у директној вези и са имплементацијом смерница Националне стратегије управљања отпадом, јер се планира постепено смањење продукције отпада, његово рециклирање и изbacивање производа из употребе који су потенцијални ризик по животну средину.
<i>Могућност стварања</i>	ДЕЛИМИЧНО	Изградњом туристичких капацитета, предвиђено је стварање

Активности у плану	постоји/ не постоји	коментар
<i>отпада током изградње или рада објекта на планском подручју</i>		комуналног отпада. Очекује се продукција амбалажног отпада, који уз адекватно управљање отпадом неће представљати оптерећење за животну средину, јер се овај отпад у највећој мери рециклира. Планом се предвиђа увођење новог система управљања отпадом, где би се сада сеоска насеља која су изузета из организованог система прикупљања отпада активно укључила. Планирано је повећање количина отпадних вода за које је планирана изградња одговарајуће инфраструктуре – канализациони системи, водонепропусне јаме, са одговарајућим системом за пречишћавање вода.
<i>Могућност загађења ваздуха</i>	ДЕЛИМИЧНО	Хипотетички постоји могућност загађивања ваздуха, полазећи од претпоставке о изградњи путне инфраструктуре, које је локалног карактера и последица је транзитног саобраћаја. Друга загађења ваздуха су могућа локално, на самом извору, у случају загађивање ваздуха из ложишта приликом коришћења чврстих и течних горива у индивидуалним ложиштима. Опасне и токсичне материје се могу јавити изузетно, у случају да се нелегално обавља транспорт тих материја преко планског подручја и евентуално у случају акцидента приликом тог транспорта, односно уколико се не примењују прописи. Планирана је топлификација и гасификација, односно прелазак на еколошки прихватљивије енергенте, тако да не би требало да дође до повећања полутаната у ваздуху, чије је стање квалитета добро.
<i>Могућност појаве буке и вибрација, светлосног, топлотног или електромагнетног зрачења</i>	НЕ	У редовном раду објекта, није могућа појава бука, вибрација, топлотног, јонизујућег или нејонизујућег зрачења. Мања електромагнетна зрачења, у складу са дозвољеним вредностима, су могућа на самом извору електроенергетске инфраструктуре (објекти трансформације и водови), у чијем раду се примењују редовне мере и услови заштите.
<i>Могућност загађења земљишта</i>	НЕ	Планом нису предвиђена решења која би имала негативан утицај на земљиште. Могуће акцидентално и намерно локално загађење услед непридржавања поступака у раду привредних објекта и сл.
<i>Могућност акцидента током изградње или рада објекта</i>	ДЕЛИМИЧНО	Могући су акциденти на самом извору, који немају значаја за животну средину, али могу угрозити живот и здравље непосредних извршилаца, при изградњи објекта. Применом мера заштите на раду се могуће акциденталне ситуације спречавају и вероватноћа њиховог јављања се своди на минимум. У случају изградње капиталних објекта, ови ризици се повећавају.
<i>Могуће социјалне промене (демографске, традиционални начин живота, запосленост)</i>	ДА	Очекују се позитивни ефекти у будућем просторном развоју, реализацијом планских решења, као и евентуалном реализацијом других решења која у овом тренутку нису била директан предмет плана. Очекују се позитивни ефекти примене плана, јер укључивањем туристичких локалитета у привреду општине, ствара се могућност да дође до унапређења традиционалног начина живота и да се изграде нови туристички капацитети. Овим планом се очекују директни социјални позитивни ефекти повећањем запослености, развојем туризма са пратећим привредним делатностима, посебно подстицање пољопривредне производње што је од значаја за целу општину.
<i>Други фактори од значаја за заштиту животне средине</i>	ДА	Планским решењима предвиђа се изградња у грађевинском рејону, односно рационално се планирају грађевински рејони, тако да неће бити негативних последица услед евентуалне конверзије пољопривредног и других категорија земљишта у грађевинско. У формално правном смислу, ППО Прибој је у потпуности усаглашен са плановима вишег реда и представља плански и усмерен развој градског насеља и других насеља на територији целе општине. Остаје отворено питање даљег усаглашавања, јер у току примена новог Просторног плана Републике Србије.

Активности у плану	постоји/ не постоји	коментар
		<p>Такође, низ секторских развојних стратегија су у поступку преиспитивања и/или евентуалних измена и допуна. У току израде ППО Прибој, расположиви подаци са будућим коридорима путне инфраструктуре су плански интерпретирани и предмет су ове стратешке процене.</p> <p>Будући локални просторни развој и даље уређење и заштита простора, биће усклађена са евентуалним променама у стратешким плановима развоја енергетике, саобраћаја, туризма, привреде, локалног одрживог развоја и др, као и у складу са стратешким опредељењима планског развоја Србије, региона Западне Србије и сарадње у ЈИ Европи.</p>

На основу прелиминарне процене стања животне средине на подручју Просторног плана кључни проблеми заштите су:

- сакупљање и транспорт комуналног отпада и његово одлагање на уређеној санитарној депонији;
- одвођење и пречишћавање отпадних вода;
- обезбеђење довољних количина квалитетне воде за пиће;
- стихијско ширење непланске изградње дуж инфраструктурних коридора (јавне површине);
- ненаменско коришћење плодног пољопривредног земљишта, деградација и загађивање земљишта, слабо газдовање шумама;
- могуће загађивање ваздуха и повишена саобраћајна бука у граду и на коридорима државних путева;
- неразвијен мониторинг животне средине и недовољно инвестирање у заштиту животне средине.

4. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

Општи и посебни циљеви стратешке процене дефинишу се на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених како на националном тако и међународном нивоу, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у плану или програму. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене.

Приликом припреме просторних планова јединица локалних самоуправа, уобичајено је да се изврши одговарајућа уградња и разрада циљева планова вишег реда, тако да се уз поштовање услова коришћења, уређења и заштите простора из планова вишег реда дефинишу специфични циљеви за планско подручје, конкретни разматрани простор, намену површина, доминантне делатности које се одвијају на посматраном подручју и сл.

Концепција коришћења, уређења и заштите простора општине Прибој огледа се у детаљној планској организацији и уређењу кроз вредновање капацитета простора у односу на планиране активности и усклађивање са потенцијалима и ограничењима.

4.1. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Стратешка процена се обавља на основу неколико принципа, који се спроводе кроз неколико активности, и то:

- 1) обезбеђивање да питања животне средине и здравље људи буду потпуно узета у обзир приликом развоја планова или програма;

- 2) успостављање јасних, транспарентних и ефикасних поступака за стратешку процену;
- 3) обезбеђивање учешћа јавности;
- 4) обезбеђивање одрживог развоја;
- 5) унапређивање нивоа заштите здравља људи и животне средине.

Другим речима, за потребе ове стратешке процене може се дефинисати основни циљ, и то:

Основни циљ израде стратешке процене је обезбеђивање да питања животне средине, укључујући и здравље људи, буду потпуно узета у обзир приликом развоја, ради обезбеђивања одрживог развоја, обезбеђивање учешћа јавности, као и унапређивања нивоа заштите здравља људи и животне средине.

За потребе ове стратешке процене основни циљ се разрађује кроз следеће активности, и то:

- очување и заштита здравља људи, целовитости, разноврсности и квалитета екосистема, генофонда животињских и биљних врста, плодности земљишта, природних лепота и просторних вредности, културне баштине и добара које је створио човек;
- обезбеђење услова за ограничено, разумно и одрживо газдовање живом и неживом природом, очување еколошке стабилности природе, количине и квалитета природних богатстава и спречавање опасности и ризика по животну средину.

Дефинисању циљева стратешке процене утицаја на животну средину и одређивања оквира за избор сета индикатора који се користе за припрему извештаја о стратешкој процени претходи испитивање општих карактеристика просторног плана. Другим речима, опште карактеристике просторног плана се односе на прелиминарно утврђивање потребе за израдом стратешке процене и дефинисан је прилагођени модел за ниво просторног плана јединице локалне самоуправе по критеријумима дефинисаним у следећој табели.

Табела 11. Опште карактеристике Просторног плана

критеријум	постоји/ не постоји	коментар
За Просторни план постоји урађена стратешка процена	Не	На планском подручју се уочава "мањак" развојних планова, стратегија, програма, као и студија које би процењивале евентуалне утицаје на животну средину. Очекује се да ће ППО Прибој допринети планском коришћењу, уређењу и заштите простора општине. Због релативно мале густине насељености, слабије приступачности и изолованости, "еколошки капацитет" простора је знатно већи у односу на евентуалне негативне утицаје који су се јављали како у прошлости, тако и за евентуалне будуће. Негативни утицаји на животну средину су на неки начин "релативизовани", али у последње време најзначајни проблем је управљање чврстим отпадом и отпадним водама.
За план вишег хијерархијског нивоа који захвата планско подручје постоји урађена стратешка процена или су питања заштите животне средине планског подручја третирана у стратешким проценама других планских и програмских докумената	Да / Делимично	Постоји Стратешка процена утицаја Просторног плана Републике Србије (нацрт) на животну средину. Стратешком проценом утицаја Просторног плана Републике Србије се указује на значај објективног истраживања у погледу будућих коридора инфраструктуре и повезивање источних делова Србије. Ово се посебно односи на могућности изградње путне инфраструктуре магистралног и регионалног карактера, као и мреже локалних путева. Посебно је важан развој локалне инфраструктуре и повезивање села у функционална урбана подручја.
Врста и циљеви Просторног плана су такви да је очигледно	Да	Просторним планом се предвиђа планско уређење у складу са режимима заштите и граничним капацитетима простора, тако да ППО Прибој дефинише циљеве коришћења, уређења и заштите

критеријум	постоји/ не постоји	коментар
да нема негативних утицаја на животну средину		<p>простора који пре свега подстичу локални одрживи просторни развој. Међутим, као врста стечене обавезе уклапају се циљеви и одређења планова и стратегија вишег реда, који су на одговарајући начин уклопљени. Овај став се односи на развој туризма, пољопривреде, шумарства, саобраћаја, управљања отпадом и др.</p> <p>Полазећи од пољопривреде, као природне и органске основе за развој, планом се дефинишу даљи њени циљеви развоја, као и мере за осавремењивање производње и увећања приноса. Тиме се не подстичу негативни утицаји на животну средину, јер су како циљеви, тако и планска решења у оквиру граничних капацитета простора. Шумовитост је у оквирима оптималних вредности.</p> <p>Са друге стране, циљевима је дефинисан нови начин управљања отпадом, тако да се са правом очекује да ће планска решења у погледу управљања отпадом имати позитивне утицаје и допринети бољем уређењу простора. Такође, дефинисана су планска решења за управљање водама, која подразумевају коришћење, заштиту вода, као и заштиту од вода.</p> <p>Могући су мањи утицаји у погледу коришћења хидропотенцијала.</p>
Просторни план се ради за подручје заштићеног природног, непокретног културног добра или за друго заштићено подручје	Да	<p>Просторним планом су обухваћени делови заштићених природних добара, као и низ целина и објеката културно – историјског наслеђа</p> <p>ППО Прибој је врло добро аналитички обрадио и плански дефинисао критеријуме, мере, активности и правила коришћења, уређења и заштите простора у функцији одрживог коришћења и заштите природног и културног наслеђа. Дефинисане су зоне заштите, пописани заштићени објекти и дефинисане мере заштите.</p>
Предвиђене су мање промене Просторног плана које не мењају битно планска решења и резултате постојеће стратешке процене	Да	<p>У зависности од динамике спровођења ППО Прибој, могуће је редефинисање планских решења. Ово се посебно односи на развој инфраструктуре и туризма. У зависности од етапа спровођења ППО Прибој, као и у зависности од фазне реализације различитих пројеката предвиђају се измене и допуне плана, које се неће односити на генералну концепцију, већ само у детаљима.</p> <p>Поред мањих измена и допуна, ППО Прибој је потребно да се остави могућност редефинисање концепције просторног уређења и развоја у зависности од резултата истраживања и дефинисања праваца развоја у плановима и стратегијама вишег реда.</p>
Степен утицаја Просторног плана на друге планове и програме и/или успостављање оквира за реализацију пројеката у погледу локације, природе, обима и услова функционисања или у вези са алокацијом ресурса	Да	<p>Просторним планом дефинише се оквир за реализацију појединачних програма, пројеката за развој туризма, пољопривреде, сточарства и др. делатности заснованих на природним ресурсима и природним вредностима.</p> <p>Такође, ППО Прибој представља хијерархијски оквир за планско уређење и развој села и сеоских подручја, њихово међусобно повезивање и комунално опремање. Ово се не односи на сва села и сеоска насеља, имајући у виду и разбијен тип изградње.</p>

Циљеви стратешке процене представљају резултат итеративног процеса дефинисања циљева просторног плана на основу принципа, критеријума и стандарда, начела за уређење простора, услова и режима заштите, планске евалуације потенцијала и ограничења, тражње и захтевом за развој.

На основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине наведеним у плановима и стратегијама за потребе извештаја, дефинишу се општи циљеви стратешке процене:

- рационално коришћење природних ресурса и енергије (чување пољопривредног земљишта, превенција конверзије најплоднијег земљишта у друге (непољопривредне) сврхе; заштита, унапређење стања шума и шумског земљишта и

одрживо коришћење шума; смањење потрошње воде у индустрији и у домаћинствима, смањење губитака воде у дистрибутивној мрежи, развијање система даљинског грејања, повећање енергетске ефикасности)

- имплементација стратешких опредељења Националне стратегије управљања отпадом –планирањем повећања броја становника обухваћених системом сакупљања отпада и развијање система компостирања пољопривредног (органошког отпада) и санирање постојећих неусловних и непланских сметлишта која представљају највећи ризик по животну средину и здравље људи, изградња и активна употреба регионалне санитарне депоније, рекултивација постојећих неусловних сметлишта и дивљих депонија, као и изградња постројења за третман отпадних вода и заштита и унапређење квалитета вода,
- очување и заштита подручја заштићених природних и културних добара и заштитних појасева и њихово одрживо укључивање у туристичку понуду,
- смањење емисије штетних материја у ваздух и смањење нивоа буке из саобраћаја и индустријских постројења и спречавање инцидентних/ неконтролисаних испуштања загађујућих материја у ваздух, воде и земљиште,
- повећање обима инвестиција за заштиту животне средине и развој система мониторинга животне средине (ваздуха, вода, земљишта и буке), побољшање информисања, обука становништва за заштиту животне средине, обезбеђење учешће јавности у доношењу одлука које могу имати утицаја на квалитет животне средине.

У циљу реализацију општих циљева утврђују се посебни циљеви стратешке процене у појединим областима заштите:

- спречавање загађивања земљишта - плански третман одлагања отпада - унапређење система прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпад из насеља
- спречавање загађивање вода – прикупљање одвођење и пречишћавање отпадних вода из градског насеља и одвођење атмосферских вода и контролисано испуштање у водопријемник
- увођење принципа заштите животне средине у коришћењу површина (локација и коришћење земљишта), уз контролисану изградњу компатибилних намена у складу са капацитетима простора (микролокационо и укупно)
- одређивање праваца просторног развоја ради ограничења просторног ширења зона градње, заштите шума и планско уређење локација за изградњу
- усклађивање постојећих површина, објеката супра и инфраструктуре са новопланираним капацитетима - проналажење оптималних параметара за грађење поштујући непосредно и шире окружење
- уређење делимично изграђених простора, увођењем нових садржаја, спречавање нерационалног коришћења површина и бесправне изградње

На основу дефинисаних посебних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене утицаја на животну средину. Индикатори стања животне средине представљају веома битан сегмент у оквиру израде еколошких студија и планских докумената. Индикатори су веома прикладни за мерење и оцењивање планских решења са становишта могућих штета у животној средини као и за утврђивање које неповољне утицаје треба смањити или елиминисати. Сврха њиховог коришћења је у усмеравању планских решења ка остварењу циљева који се постављају.

4.2. ИЗБОР ИНДИКАТОРА

За потребе стратешке процене утицаја, односно процене утицаја на животну средину разрађени су индикатори који покривају одређене сегменте животне средине. Заједничке карактеристике индикатора, који могу бити глобални, тј. интернационални, национални, регионални, локални или на самом месту извора, јесте да индикатори који ближе одређују појаву и процес имају карактеристике садржане у следећој структури:

- Сегмент/елемент животне средине – поље истраживања/процене (ваздух, вода, земљиште, бука, зрачење, здравље људи, биодиверзитет, и др.)

- Извор (driving forces)
(људске активности – саобраћај, индустрија, пољопривреда, друге привредне активности, становање, туризам итд.)
- Притисак (pressure)
(емисија полутаната, одлагање смећа/депоновање отпада, коришћење земљишта, концентрација активности, коришћење ресурса)
- Стање (state)
(стање квалитета (елемената) животне средине – квантитативно и квалитативно)
- Утицај (impact)
(утицај на здравље људи, живи свет, природна и створена добра, друштвено богатство зависи од експозиције – дужине трајања и концентрације, синергистичког и кумулативног деловања и др. и у том смислу зависе и ефекти тог утицаја)
- Одговор (response)
(скуп одговора – институционалног оквира у коме се доносе одлуке – законодавне/планске мере и решења у смислу превенције негативних утицаја, ублажавања негативних утицаја, експертизе, експертска мишљења, формулисање стратегија и политика – социјалних, економских, фискалних, земљишних и др.)

Поставка PSR јавља се у раним деведесетим прошлог века за потребе процењивања утицаја и израде Извештаја о стању животне средине. На основу овог приступа развијен је сет индикатора као саставни део методолошког приступа.

Полазне основе у избору индикатора за стратешку процену представљају УН индикатори одрживог развоја. Овај сет индикатора је заснован на концепту:

- „узрок” – људске активности, појаве и процеси који утичу на животну средину,
- „последница” – означавају стање животне средине,
- „одговор” – индикатори који дефинишу политичке опције и друге реакције у циљу промена последица по животну средину.

Сет индикатора у потпуности подржавају принципе одрживог развоја, уз истовремено испуњење одређених услова, и то:

- дозвољене су само оне активности које омогућавају целовиту заштиту екосистема, као и свих врста појединачно,
- емисија полутаната је дозвољена у границама које се може природно апсорбовати,
- обновљиви извори се користе у границама њихове обновљивости, док се необновљиви извори користе динамиком која не сме бити бржа од проналажења алтернативних решења,
- дефинисање социјалних захтева, стандарда и критеријума тако да осигуравају боље социјалне услове свим слојевима становништва у погледу становања, здравствене неге, образовања, социјалне заштите и др.,
- дефинисање економских захтева који задовољавају потребе већег дела становништва уз стални економски развој. Приходи и расходи приватних и јавних финансија морају бити дугорочно уравнотежени,
- институционални захтеви који обухватају развој стратегија на националном нивоу у циљу спровођења принципа одрживог развоја.

Индикатори су подељени у категорије (друштво, економија, животна средина и институције), теме и подтеме, тако да се за сваку посматрану целину или проблем изводи посебан индикатор или група индикатора. За дефинисање листе индикатора користиће се у зависности од специфичности проблема заштите животне средине посебни индикатори, примера ради: индикатори за саобраћајну инфраструктуру, индикатори за електроенергетску инфраструктуру, индикатори за индустријске зоне и комплексе, индикатори насељених подручја, индикатори заштићених области и сл.

Поред УН индикатора одрживог развоја користе се Изведени/прилагођени индикатори одрживог развоја за ниво регионалног/локалног планирања по методу ПСО/PSR (притисак, стање, одговор, енг. PSR – pressure, state, response) у којима се ближе разрађују узрочно-последични индикатори УН, затим индикатори за подручје општине (локалне заједнице) и насеља, као и основни просторни индикатори.

Табела 12. Посебни циљеви стратешке процене утицаја и избор индикатора за вредновање планских решења

Р. бр	ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СПУ	ИНДИКАТОРИ
1.	Смањење нивоа емисије штетних материја у ваздух	Емисије честица прашине, SO ₂ и чађи
2.	Смањење изложености становништа повишеним нивоима буке	Број стамбених објеката у зони повишене буке
3.	Развој организованог водоснабдевања	Повећање капацитета за водоснабдевање
4.	Очување квалитета површинских и подземних вода	Петодневна биолошка потрошња кисеоника БПК5
5.	Смањити ризик од поплава	% смањења површина земљишта угрожених поплавама
6.	Очување обрадиво пољопривредно земљиште	Промена површина обрадивог земљишта (%)
7.	Очување површина под ливадама и пашњацима	Промена површина под ливадама и пашњацима (%)
8.	Унапређење стања шума и повећање површине под шумом	Промена површина шумског земљишта
9.	Зауставити процес ерозије	Смањење површине земљишта обухваћеног ерозијом (%)
10.	Увођење система прикупљања, третмана и одлагања комуналног отпада	% домаћинства укључених у систем % отпада који се депонује
11.	Очување биодиверзитета – избећи неповратне губитке	% изгубљених врста у односу на регион
12.	Избећи оштећење заштићених и значајних природних добара	Број и површина оштећених заштићених и значајних природних добара
13.	Рекултивација деградираних површина	% рекултивисаних површина
14.	Очување заштићена и незаштићена културна добра	Број и значај угрожених објеката културног наслеђа
15.	Подизање квалитета датог простора	Опремање локације (комунална и саобраћајна инфраструктура, објекти друштвеног стандарда, и сл.)
16.	Очување насељености – заустављање исељавања	% смањења становника
17.	Раст запослености – стварање услова за повратак радноспособног становништва	% запослених и незапослених
18.	Унапређење и развој инфраструктуре	Број и квалитет нових елемената инфраструктуре
19.	Унапређење информисања јавности по питањима животне средине	Број информација о животној средини

Наведени избор индикатора у складу је са планираним активностима на подручју плана и њиховим могућим утицајима на квалитет животне средине у контексту евалуације планских решења. Наведени индикатори су дефинисани у циљу реализације планских, а не технолошких решења, што је у складу са приступом стратешкој процени у складу са иностраним искуствима, где се прави јасна разлика између стратешке процене утицаја (SEA) и процене утицаја (EIA). У том смислу, стратешка процена је плански оријентисана и разматра планска решења и стратешке правце развоја, док се проценом утицаја разматрају пројектна и технолошка решења на локацији објекта. О овом приступу је било речи у уводним напоменама, с тиме да су непосредном применом овог приступа претходно дефинисани индикатори који се не заснивају само на квантитативном већ на квалитативном приступу са делимичним индикаторима који се базирају на граничним вредностима.

5. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

У складу са законским одредбама процена могућих утицаја Просторног плана на животну средину се обавља у оквиру неколико фаза и подфаза, а садржани су следећи елементи:

- 1) приказ процењених утицаја варијантних решења плана повољних са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину и поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења;

- 2) приказ процењених утицаја плана и програма на животну средину са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- 3) начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине укључујући податке о: ваздуху, води, земљишту, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, стаништима и биодиверзитету; заштићеним природним добрима; становништву, здрављу људи, градовима и другим насељима, културно-историјској баштини, инфраструктурним, привредним и другим објектима или другим створеним вредностима, као и начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија (трајање, учесталост, понављање), просторна димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја), кумулативна и синергијска природа утицаја.

5.1. ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА

Законом није јасно прописано која варијантна решења подлежу процени. Имајући у виду законску регулативу у области планирања, уређења простора и изградње објеката, предвиђа се израда планских варијантних решења. За избор најповољније варијанте уобичајено је да се користе критеријуми засновани на начелима економске оправданости, социјалне прихватљивости и еколошке одрживости. Другим речима, у пракси се на овај начин до фазе јавних консултација у начелу заузима став о варијантама, тако да се у пракси стратешке процене, по правилу процењују две варијанте, респективно три, и то: (1) прва варијанта да се план не усвоји, односно да не дође до спровођења плана; (2) друга у којој се план усваја и доследно спроводи; и (3) трећа – респективна (алтернативна), у којој се план усваја и спроводи уз подршку других планова, програма, пројеката и инструмената, који су у функцији развоја и заштите. За потребе ове стратешке процене разматрају варијанта неспровођења и спровођење плана (уз подршку других планова, програма и инструмената).

Варијантна решења Просторног плана представљају различите рационалне начине, средства и мере реализације циљева плана у појединим секторима развоја, кроз разматрање могућности коришћења одређеног простора за специфичне намене и активности, односно разматрање могућности коришћење различитих простора за реализацију конкретне активности која се планира. Поред тога, треба узети у обзир и варијанте имплементације плана. Укупни ефекти плана, па и утицаји на животну средину, могу се утврдити само поређењем са постојећим стањем, циљевима и варијантним решењима плана. За просторне планове дужег временског хоризонта и са већом неизвесношћу реализације, метод израде сценарија модела развоја омогућује процену позитивних и негативних ефеката варијантних решења плана. У процени варијантних решења, процењују се циљеви стратешке процене у односу на секторе развоја у просторном плану у оквиру два сценарија примене плана: тзв. „реални” у случају да се план усвоји и примењује, тзв. „песимистички” у случају да се план не усвоји и не примењује и тзв. „оптимистички”, по коме се план усваја спроводи уз подршку програма, пројеката и других инструмената. Процена се обавља у складу са изабраним индикаторима за сваки циљ стратешке процене појединачно. Процена је квалитативног карактера и могући су следећи утицаји: (1) укупно позитиван утицај „+”; (2) укупно негативан утицај „-”; (3) неутралан – када нема директног утицаја „0”; (4) нејасан утицај „?”.

Табела 13. Процена утицаја у односу на циљеве стратешке процене утицаја у варијантама 1 (да се план не примењује) и 2 (да се план примењује)

Циљиви СПУ

1 Смањење нивоа емисије штетних материја у ваздух	11 Очување биодиверзитет – избећи неповратне губитке
2 Смањење изложености становништа повишеним нивоима буке	12 Избећи оштећење заштићених и значајних природних добара
3 Развој организованог водоснабдевања	13 Рекултивација деградираних површина
4 Очување квалитета површинских и подземних вода	14 Очување заштићена и незаштићена културна добра
5 Смањење ризик од поплава	15 Подизање квалитета датог простора
6 Очување обрадиво пољопривредно земљиште	16 Очување насељености – заустављање исељавања
7 Очување површина под ливадама и пашњацима	17 Раст запослености – стварање услова за повратак радно-способног становништва
8 Унапређење стања шума и повећање површине под шумом	18 Унапређење и развој инфраструктуру
9 Спречавање процеса ерозије	19 Унапређење информисања јавности по питањима животне средине
10 Увођење система прикупљања, третмана и одлагања комуналног отпада	

Сектор плана	Сценарио развоја	Циљиви стратешке процене утицаја																		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Становништво, насеља и јавне службе	ВАРИЈАНТА 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	-	-	-	-	0
	ВАРИЈАНТА 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+	+	+	+	0
Пољопривреда	ВАРИЈАНТА 1	0	0	0	0	0	-	-	-	-	0	-	-	0	0	-	-	-	0	0
	ВАРИЈАНТА 2	0	0	0	0	0	+	+	+	+	0	+	+	0	0	+	+	+	0	0
Туризам	ВАРИЈАНТА 1	0	0	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+	+	+	+	+	+
Привреда	ВАРИЈАНТА 1	-	-	0	-	0	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	0	0	0	0
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	0	+	0	+	+	+	+	0	+	+	+	+	+	0	0	0	0
Шумарство и ловство	ВАРИЈАНТА 1	0	0	0	0	0	0	0	-	-	0	-	-	-	0	-	0	0	0	0
	ВАРИЈАНТА 2	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0	+	+	+	0	+	0	0	0	0
Саобраћај	ВАРИЈАНТА 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-	0	-	0	
	ВАРИЈАНТА 2	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0	+	0	
Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема	ВАРИЈАНТА 1	-	0	-	-	-	0	0	0	0	-	-	0	-	0	-	-	-	-	0
	ВАРИЈАНТА 2	+	0	+	+	+	0	0	0	0	+	+	0	+	0	+	+	+	+	0
Заштита животне средине	ВАРИЈАНТА 1	-	-	0	-	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-	0	0	0	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	0	+	0	0	0	0	+	+	+	+	+	+	0	0	0	+	+
Заштита предела, природних и културних добара	ВАРИЈАНТА 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-	0	-	-	0	0	0	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0	+	+	0	0	0	0	+
Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	ВАРИЈАНТА 1	0	0	0	-	-	0	0	0	-	0	-	-	0	-	-	0	0	-	0
	ВАРИЈАНТА 2	0	0	0	+	+	0	0	0	+	0	+	+	0	+	+	0	0	+	0

■ – укупно позитиван утицај, ■ – укупно негативан утицај, 0 – нема директан утицај, ? – или нејасан утицај

5.2. РАЗЛОЗИ ЗА ИЗБОР НАЈПОВОЉНИЈЕГ ВАРИЈАНТНОГ РЕШЕЊА

Пореде се варијантна решења и даје приказ разлога за избор најповољнијег решења. Поређење варијантна решења према циљевима стратешке процене и секторима/сегментима у плану.

Сагледавање повољније варијанте обавља се упоредним прегледом варијантних решења са аспекта циљева стратешке процене и секторима/сегментима у плану. Процена је квалитативног карактера у складу са индикаторима стратешке процене. У зависности од резултата, врши се избор најповољнијег решења, са образложењем у којим аспектима је повољније у односу на друге варијанте.

Варијантна решења су поређена према циљевима стратешке процене и секторима у плану. Варијанта 1 се односи на усвајање и спровођење плана уз подршку стратегија, планова и програма. Варијанта 2 се односи на неусвајање плана (а самим тим и спровођење плана) је неповољније са свих аспеката. Поред развоја и заштите на самом планском подручју предвиђа се уравнотежени развој уз примену мера заштите животне средине. Планирано је решавање третмана отпада и отпадних вода, заштита предела, станишта и биодиверзитета, уређење јавног и осталог грађевинског земљишта, као и уређивање земљишта ван грађевинског подручја. Самим планом није предвиђен развој мониторинг система и инвестирање у заштиту животне средине, с тим да ће ова сегмент заштите животне средине бити обрађен у другим документима из сектора управљања животном средином. Развој туристичке делатности уз примену мера заштите, значајно је за укупан развој и унапређење квалитета.

У варијанти 1 да се ППО Прибој не донесе и да се развој одвија стихијски могу се очекивати само негативни ефекти код сваког сектора/активности и ниједан позитиван ефекат у односу на циљеве стратешке процене утицаја. Истовремено, процењени варијантни утицаји са собом носе и одређени степен ентропије који није могуће са прецизношћу предвидети.

У варијанти 2 да се ППО Прибој донесе и имплементира уз подршку примена других стратегија, планова и програма могу се очекивати позитивни ефекти у сваком сектору/активности, који отклањају већину негативних тенденција у развоју, у случају да план не би имплементирао. У овој варијанти могу се јавити и појединачни негативни ефекти, али само на извору, повременим и тренутним карактера и зависе од начина имплементације плана.

На основу претходне анализе и процене варијантних решења, може се закључити да је варијанта доношења предложеног плана знатно повољнија у односу на варијанту да се план не донесе.

5.3. ЕВАЛУАЦИЈА КАРАКТЕРИСТИКА И ЗНАЧАЈА УТИЦАЈА ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА

Евалуација карактеристика планских решења представља процену утицаја у ужем смислу. У овој фази се обавља евалуација значаја, просторних размера и вероватноће утицаја планских решења на животну средину. Претходно је потребно извршити селекцију планских решења од значаја за животну средину и класификацију према секторима/сегментима у плану. Евалуација утицаја врши се са циљем да се утврди значај утицаја, према критеријумима из Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину. У обзир су узимају следеће карактеристике утицаја:

- Врста утицаја,
- Вероватноћа да се утицај појави,

- Временска димензија односно трајање утицаја, према временском хоризонту Просторног плана: краткорочни утицаји (четворогодишњи период у оквиру прве етапе спровођења); средњорочни утицаји (период до 10 година); дугорочни утицаји (период до и после временског хоризонта плана),
- Учесталост утицаја,
- Просторна димензија утицаја.

Наведене карактеристике утицаја вреднују се на начин приказан у табели.

Табела 14. Вредновање карактеристика утицаја

Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија утицаја
3+ Врло Позитиван	<ul style="list-style-type: none"> • Веома вероватан утицај – ВВ • утицај вероватан – В • утицај могућ – М • утицај није вероватан – НВ 	<ul style="list-style-type: none"> • краткорочан – К • средњорочан – С • дугорочан – Д 	<ul style="list-style-type: none"> • повремен – ПУ • учестао – У • средње учестао – СУ • веома учестао – ВУ • сталан – СтУ 	• Г – Могући глобални утицај
2+ Веома позитиван				• М – Могућ међународни утицај
1+ Позитиван				• П – Могућ прекогранични утицај
0 Неутралан				• Н – Могућ утицај на националном нивоу
1- негативан				• Р – Могућ утицај у оквиру простора регије
2- врло негативан				• О – Могућ утицај у простору општине
3- веома негативан				• Л – Могућ утицај у некој зони или делу општине
	• И – Могућ утицај на самом извору			

Значај утицаја процењује се у односу на величину (интензитет) утицаја и просторне размере на којима се може остварити утицај. Утицаји, односно ефекти, планских решења, према величини промена се оцењују бројевима од -3 до +3, где се знак минус односи на негативне, а знак плус на позитивне промене, како је приказано у табели. Овај систем вредновања примењује се како на појединачне индикаторе утицаја, тако и на сродне категорије преко збирних индикатора.

Табела 15. Критеријуми за оцењивање величине утицаја

Величина утицаја	Ознака	Опис
Критичан	- 3	Јак негативан утицај
Већи	- 2	Већи негативан утицај
Мањи	- 1	Мањи негативни утицај
Нема утицаја или нејасан утицај	0	Нема утицаја, нема података или није примењиво
Позитиван	1 +	Мањи позитивни утицај
Повољан	2 +	Већи позитиван утицај
Врло повољан	3 +	Јак позитиван утицај

У табели дати су критеријуми за вредновање просторних размера могућих утицаја.

Табела 16. Критеријуми за оцењивање просторних размера утицаја

Размере утицаја	Ознака	Опис
Глобални	Г	Могући глобални утицај
Међународни	М	Могућ међународни утицај
Прекогранични	П	Могућ прекогранични утицај
Државни	Н	Могућ утицај на националном нивоу
Регионални	Р	Могућ утицај у оквиру простора регије
Општински	О	Могућ утицај у простору општине
Локални	Л	Могућ утицај у некој зони или делу општине
Изворни	И	Могућ утицај на самом извору

Вероватноћа да ће се неки процењени утицај догодити у стварности такође представља важан критеријум за доношење одлука у току израде плана. Вероватноћа утицаја одређује се према скали приказаној у табели.

Табела 17. Скала за процену вероватноће утицаја

Вероватноћа	Ознака	Опис
80%	ВВ	Веома вероватан утицај
Више од 50%	В	Утицај вероватан
Мање од 50%	М	Утицај могућ
Мање од 1%	НВ	Утицај није вероватан

Утицаји по ефектима могу бити краткорочни, средњерочни и дугорочни. Краткорочни утицаји су они који имају сезонски карактер и везани су за сезонске активности, појаве и процесе. Средњерочни утицаји су по правилу утицаји који се везују за средњерочне етапе спровођења пласнских решења, док дугорочни утицаји имају ефекте који превазилазе

Табела 18. Критеријуми за процену трајања утицаја

Трајање утицаја	Ознака	Опис
Мањи од годину дана	К	Сезонски утицај који се одвија у току године
од 1 до 4 година	С	Утицај који је везан за етапе планираних решења
Више од 4 година	Д	Дугорочан утицај – утицај који има дугорочне ефекте

Утицаји по учесталости могу бити повремено учестали, учестали, средње учестали, веома учестали и стални. Повремени утицаји су они који се јављају само у току одвијања периодичне – повремене активности и са престанком посматране активности нестају. Учестали утицаји су они који се јављају услед учесталих активности и чији ефекти се бележе и по престанку активности. Средње учестали су утицаји који су последица средње учесталих активности, док су веома учестали утицаји они који су готово стални, само имају повремене прекиде. Стални утицаји су свакодневни утицаји.

Табела 19. Критеријуми за процену учесталости утицаја

Учесталост утицаја	Ознака	Опис
Повремено учестали	ПУ	Повремен утицај који се јавља само у току одвијања периодичне – повремене активности
Учестао	У	Утицај који се јавља услед учесталих активности
Средње учестао	СУ	Утицај који је последица средње учесталих активности
Веома учестао	ВУ	Утицаји који се повремено не јављају
Сталан	СТУ	Утицаји који су стално присутни

На основу критеријума процене величине и просторних размера утицаја планских решења на циљеве стратешке процене (приказаних у ранијим табелама) врши се евалуација значаја идентификованих утицаја за остваривање циљева стратешке процене.

У зависности од значаја плана, карактеристика планског подручја, концептуалних и циљних поставки, стратешких опредељења, планских решења, смерница и мера за спровођење, одредиће се утицаји од стратешког значаја, односно карактеристике које одређују значајан утицај. Резултати евалуације значаја утицаја планских решења приказују се табеларно у оквиру тзв. „матрица процене утицаја”.

Табела 20. Матрице процене утицаја

Циљеви СПУ

1 Смањење нивоа емисије штетних материја у ваздух	11 Очување биодиверзитета – избећи неповратне губитке
2 Смањење изложености становништа повишеним нивоима буке	12 Избећи оштећење заштићених и значајних природних добара
3 Развој организованог водоснабдевања	13 Рекултивација деградираних површина
4 Очување квалитета површинских и подземних вода	14 Очување заштићених и незаштићених културних добара
5 Смањење ризик од поплава	15 Подизање квалитета датог простора
6 Очување обрадивог пољопривредног земљишта	16 Очување насељености – заустављање исељавања
7 Очување површина под ливадама и пашњацима	17 Раст запослености – стварање услова за повратак радно-способног становништва
8 Унапређење стања шума и повећање површине под шумом	18 Унапређење и развој инфраструктуру
9 Спречавање процеса ерозије	19 Унапређење информисања јавности по питањима животне средине
10 Увођење система прикупљања, третмана и одлагања комуналног отпада	

Планска решења	Циљеви стратешке процене																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Демографска ревитализација простора	0	0	0	0	0	+1	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	+3	+1	0	0
Реактивизација пољопривредне производње	0	0	0	0	0	+2	+2	0	0	0	0	0	0	0	0	+2	+1	0	0
Развој насеља и формирање центара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	+1	0	+1	0
Опремање насеља јавним службама и објектима друштвеног стандарда	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+3	+2	+1	0	+2
Развој одрживе пољопривредне производње	0	0	0	+1	0	+3	+3	+1	+1	0	0	0	0	0	+1	0	+1	0	0
Усклађивање обима пољопривредне производње са природним условима и ограничењима	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	0	+2	+2	+2	0	+2	0	0	0	0
Повећање величине пољопривредних газдинстава	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+2	+2	0	0
Примена савремених технологија у пољопривредној производњи	0	0	0	+1	0	+2	0	0	0	0	0	+1	+1	0	+1	0	+1	0	0
Побољшање образовне и старосне структуре пољопривредног становништва	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	+1	0	+1
Повећање конкурентности понудом локалних пољопривредних производа	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	+1	0	0
Развој туристичких зона и локалитета у функцији еко-туризма	-1	-1	+2	0	0	0	0	0	0	+1	0	0	-1	+3	+3	+3	+3	+2	+3
Развој сеоског туризма	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+2	+3	+2	+1	0
Развој и просторни размештај прерађивачке индустрије и мале привреде (МСП)	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+2	+2	+2	0	0
Енергетска штедљивост и развој ефикасних технологија	+2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	0	0	+1	0
Заштита животне средине у експлоатацији минералних сировина	+2	0	0	+2	0	+2	+2	+2	+2	0	+2	+2	+3	+1	0	0	0	0	0
Одрживо газдовање шумама	0	0	0	0	0	0	0	+3	+2	0	+3	+1	+1	0	+2	0	0	0	0
Унапређење шумског фонда	0	0	0	0	0	0	0	+3	+2	0	+2	+2	+2	0	+2	0	0	0	0
Заштита и одржавање ловног фонда	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	0	0	0	+1	0	0	0	0

Извештај о стратешкој процени утицаја
Просторног плана општине Прибој на животну средину

Планска решења	Циљеви стратешке процене																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Реконструкција путне мреже	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+2	+1	0	+2	0
Реконструкција државних путева другог реда	-1	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+2	+2	+1	+3	0
Развој и модернизација постојеће путне мреже	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+2	0	0	+2	0
Реализација функционалне и ефикасне путне мреже	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+2	0	0	+2	0
Развој хидротехничке инфраструктуре	0	0	+2	+2	+2	+1	0	0	+2	0	+1	+2	0	0	+2	0	0	+2	0
Утврђивање зона санитарне заштите водоизворишта	0	0	0	+3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Регулисање бујичних токова	0	0	0	0	+3	0	0	0	+2	0	+1	+1	0	0	0	0	0	0	0
Развој електроенергетске инфраструктуре	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	0	0	+1	0
Развој телекомуникационе инфраструктуре	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	0	0	+1	+2
Регионални приступ у управљању отпадом	+1	0	0	+3	0	+2	+2	+1	0	+3	+1	+1	+1	0	+2	0	0	+2	0
Мере за заштиту ваздуха	+3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+2
Мере за заштиту вода	0	0	0	+3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+2
Мере за заштиту земљишта	0	0	0	0	0	+3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+2
Мере заштите од буке	0	+3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+2
Уређење предела	0	0	0	0	0	0	0	+2	+2	0	+1	+1	+2	0	+2	0	0	0	+1
Интегрална заштита природних вредности	0	0	0	+2	0	+1	+1	+2	0	0	+2	+2	+1	0	+2	0	0	0	+2
Формирање зона заштите природних вредности	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+3	0	0	+2	0	0	0	+2
Заштита постојеће и евидентирање нове културне баштине	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+3	+2	0	0	0	+2
Услови планирања и изградње у сеизмички активним подручјима	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	0	0	0	0
Мере заштите од природних и техничко – технолошких несрећа	0	0	0	0	+2	+1	+1	+1	+2	0	+1	+2	+1	+1	+1	0	0	+1	+1

* - критеријуми према табелама за евалуацију величине утицаја планских решења

Табела 21. Матрице процене утицаја

Циљеви СПУ

1	Смањење нивоа емисије штетних материја у ваздух	11	Очување биодиверзитета – избећи неповратне губитке
2	Смањење изложености становништа повишеним нивоима буке	12	Избећи оштећење заштићених и значајних природних добара
3	Развој организованог водоснабдевања	13	Рекултивација деградираних површина
4	Очување квалитета површинских и подземних вода	14	Очување заштићених и незаштићених културних добара
5	Смањење ризик од поплава	15	Подизање квалитета датог простора
6	Очување обрадивог пољопривредног земљишта	16	Очување насељености – заустављање исељавања
7	Очување површина под ливадама и пашњацима	17	Раст запослености – стварање услова за повратак радно-способног становништва
8	Унапређење стања шума и повећање површине под шумом	18	Унапређење и развој инфраструктуру
9	Спречавање процеса ерозије	19	Унапређење информисања јавности по питањима животне средине
10	Увођење система прикупљања, третмана и одлагања комуналног отпада		

Планска решења	Циљеви стратешке процене																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Демографска ревитализација простора						О	О									О	О		
Реактивизација пољопривредне производње						О	О									Л	Л		
Развој насеља и формирање центара															Л	Л		Л	
Опремање насеља јавним службама и објектима друштвеног стандарда															О	О	Л		О
Развој одрживе пољопривредне производње				О		О	О	О	Л						О		Л		
Усклађивање обима пољопривредне производње са природним условима и ограничењима									Л		Л	О	Л		Л				
Повећање величине пољопривредних газдинстава																Л	Л		
Примена савремених технологија у пољопривредној производњи				О		Л						Л	Л		О		Л		
Побољшање образовне и старосне структуре пољопривредног становништва																Л	Л		О
Повећање конкурентности понудом локалних пољопривредних производа																Л	Л		
Развој туристичких зона и локалитета у функцији еко-туризма	Л	Л	О							О			Л	Л	О	О	О	О	Р
Развој сеоског туризма															Л	Л	Л	Л	
Развој и просторни размештај прерађивачке индустрије и мале привреде (МСП)	Л															О	О		
Енергетска штедљивост и развој ефикасних технологија	Л														О			О	
Заштита животне средине у експлоатацији минералних сировина	Л			О		Л	Л	Л	Л		Л	Л	Л	Л					
Одрживо газдовање шумама									О	Л		О	О	Л		О			
Унапређење шумског фонда									О	Л		О	О	Л		О			

Извештај о стратешкој процени утицаја
Просторног плана општине Прибој на животну средину

Планска решења	Циљеви стратешке процене																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Заштита и одржавање ловног фонда											О				О				
Реконструкција државних путева другог реда	Л	Л													Р	О	О	Р	
Развој и модернизација постојеће путне мреже															О			О	
Реализација функционалне и ефикасне путне мреже															О			О	
Развој хидротехничке инфраструктуре			О	О	Л	Л			Л		Л	Л			О			О	
Утврђивање зона санитарне заштите водоизворишта				О															
Регулисање бујичних токова					Л				Л		О	О							
Развој електроенергетске инфраструктуре	Л														О			О	
Развој телекомуникационе инфраструктуре															О			О	О
Регионални приступ у управљању отпадом	Л			О		Л	Л	Л		Р	Л	Л	Л		О			О	
Мере за заштиту ваздуха	О																		О
Мере за заштиту вода				О															О
Мере за заштиту земљишта						О													О
Мере заштите од буке		О																	О
Уређење предела								О	О		О	О	Л		О				О
Интегрална заштита природних вредности				О		О	О	О			О	О	О		О				О
Формирање зона заштите природних вредности												О			О				О
Заштита постојеће и евидентирање нове културне баштине														Р	О				О
Услови планирања и изградње у сеизмички активним подручјима															О				
Мере заштите од природних и техничко – технолошких несрећа					О	О	О	О	О		Л	Л	Л	Л	О			О	О

* - критеријуми према табелама за евалуацију просторних размера утицаја планских решења

Табела 22. Матрице процене утицаја

ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ	ИДЕНТИФИКАЦИЈА И ЕВАЛУАЦИЈА ЗНАЧАЈНИХ УТИЦАЈА		ОБРАЗЛОЖЕЊЕ
	Ознака циља СПУ	Ранг	
Демографска ревитализација простора	16	О / +3 / В / Д / У	Вероватни су јаки позитивни ефекти на очување насељености општине
Реактивизација пољопривредне производње	6	О / +2 / ВВ / Д / У	Извесни су значајни позитивни ефекти на очување пољопривредног земљишта, ливада и пашњака у функцији пољопривреде и сточарства.
	7	О / +2 / ВВ / Д / У	
Опремање насеља јавним службама и објектима друштвеног стандарда	15	О / +3 / ВВ / Д / У	Очекују се значајни позитивни ефекти на подизање квалитета простора, развој и демографско очување пре свега руралних подручја и насеља општине.
	16	О / +2 / М / Д / У	
	19	О / +2 / М / Д / У	
Развој одрживе пољопривредне производње	6	О / +3 / В / Д / У	Очекују се значајни позитивни ефекти на очување пољопривредног земљишта, ливада и пашњака у функцији пољопривреде и сточарства.
	7	О / +3 / В / Д / У	
Усклађивање обима пољопривредне производње са природним условима и ограничењима	12	О / +2 / ВВ / Д / У	Извесни су значајни позитивни ефекти на очување заштићених и значајних природних добара.
Развој туристичких зона и локалитета у функцији еко-туризма	3	О / +2 / В / Д / У	Развој одрживог туризма на подручју општине имаће читав низ директних и индиректних позитивних ефеката који превазилазе границе планског подручја, а односе се пре свега на економске и социјалне аспекте, али и на еколошке ефекте превентивно кроз реализацију потребне инфраструктуре и комунално опремање зона.
	15	О / +3 / ВВ / Д / У	
	16	О / +3 / М / Д / У	
	17	О / +3 / ВВ / Д / У	
	18	О / +2 / В / Д / У	
Развој и просторни размештај прерађивачке индустрије и мале привреде (МСП)	16	О / +3 / В / Д / У	Очекују се јаки, дуготрајни позитивни ефекти Плана на економски развој подручја који неће бити у колизији са животном средином и заштићеним подручјима.
	17	О / +2 / В / Д / У	
Заштита животне средине у експлоатацији минералних сировина	4	О / +2 / В / Д / У	Разматрање аспекта животне средине израдом студија о процени утицаја за пројекте експлоатације позитивни ће утицати на заштиту животне средине
Одрживо газдовање шумама	8	О / +3 / В / Д / У	Очекују се јаки позитивни ефекти на читавом планском подручју који ће се манифестовати кроз заштиту шума и повећање шумског фонда, спречавање ерозионих процеса, очување биодиверзитета итд
	11	О / +3 / В / Д / У	
	15	О / +2 / В / Д / У	
Унапређење шумског фонда	8	О / +3 / В / Д / У	Очекују се јако позитивни дуготрајни ефекти на унапређење стања шума који могу утицати на контролу ерозивних процеса, а сигурно на очување биодиверзитета. Све то ће позитивно утицати на подизање квалитета планског подручја.
	11	О / +2 / В / Д / У	
	12	О / +2 / В / Д / У	
	15	О / +2 / В / Д / У	
Реконструкција државних путева другог реда	15	Р / +2 / ВВ / Д / У	Извесни су јаки позитивни утицаји који превазилазе границе планског подручја, а односе се стварање предуслова за даљи развој.
	16	О / +2 / В / Д / У	
	18	Р / +3 / ВВ / Д / У	
Развој и модернизација постојеће путне мреже	15	О / +2 / ВВ / Д / У	Извесни су јаки позитивни утицаји који превазилазе границе планског подручја, а односе се стварање предуслова за даљи развој.
	18	О / +2 / ВВ / Д / У	
Реализација функционалне и ефикасне путне мреже	15	О / +2 / В / Д / У	Извесни су јаки позитивни утицаји који превазилазе границе планског подручја, а односе се стварање предуслова за даљи развој.
	18	О / +2 / В / Д / У	
Развој хидротехничке инфраструктуре	3	О / +2 / ВВ / Д / У	Очекују се јаки позитивни ефекти плана на квалитет простора и самим тим на квалитет живота и здравље људи и на очување
	4	О / +2 / В / Д / У	

Извештај о стратешкој процени утицаја
Просторног плана општине Прибој на животну средину

ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ	ИДЕНТИФИКАЦИЈА И ЕВАЛУАЦИЈА ЗНАЧАЈНИХ УТИЦАЈА		ОБРАЗЛОЖЕЊЕ
	Ознака циља СПУ	Ранг	
	15	О / +2 / В / Д / У	квалитета подземних и површинских вода и подизање квалитета простора.
	18	О / +2 / В / Д / У	
Утврђивање зона санитарне заштите водоизворишта	4	О / +3 / ВВ / Д / У	Извесни јаки позитивни ефекти у функцији заштите вода и здравља људи.
Развој телекомуникационе инфраструктуре	19	О / +2 / М / Д / У	Могући су значајни позитивни ефекти у смислу едукације становништва о питањим у вези са заштитом животне средине.
Регионални приступ у управљању отпадом	4	О / +3 / В / Д / У	Очекују јаки позитивни ефекти плана на квалитет ваздуха и вода на планском подручју као последица одрживог управљања отпадом. Очекују се позитивни утицаји рекултивацијом деградираних површина на којима се налазе неуређена сметлишта чиме ће се значајно подићи амбијенталне вредности простора.
	10	Р / +3 / В / Д / У	
	15	О / +2 / ВВ / Д / У	
	18	О / +2 / В / Д / У	
Мере за заштиту ваздуха	1	О / +3 / В / Д / У	Очекују се значајни позитивни утицаји на квалитет ваздуха.
	19	О / +2 / В / Д / У	
Мере за заштиту вода	4	О / +3 / В / Д / У	Очекују се јаки позитивни ефекти плана на квалитет подземних и површинских вода и очување биодиверзитета у води што ће укупно утицати на подизање квалитета планског подручја.
	19	О / +2 / В / Д / У	
Мере за заштиту земљишта	6	О / +3 / В / Д / У	Очекују се значајни позитивни утицаји на квалитет земљишта.
	19	О / +2 / В / Д / У	
Мере заштите од буке	2	О / +3 / В / Д / У	Очекују се јаки позитивни ефекти на заштиту од буке, односно смањење изложености становништва повећаном интензитету буке.
	19	О / +2 / В / Д / У	
Уређење предела	8	О / +2 / М / Д / У	Реализација овог планског решења у великој мери ће допринети подизању амбијенталних и естетских вредности планског подручја, чиме се стварају бољи услови за свеукупан економски развој.
	9	О / +2 / М / Д / У	
	15	О / +2 / В / Д / У	
Интегрална заштита природних вредности	4	О / +2 / М / Д / У	Извесни су јаки позитивни ефекти плана на биодиверзитет, заштићена и значајна природна добра што је у складу са карактеристикама и основном наменом планског подручја, односно у функцији развоја туризма као примарне развојне делатности.
	8	О / +2 / М / Д / У	
	11	О / +2 / М / Д / У	
	12	О / +2 / М / Д / У	
	15	О / +2 / В / Д / У	
Формирање зона заштите природних вредности	12	О / +3 / В / Д / У	Извесни су јаки позитивни ефекти плана на биодиверзитет, заштићена и значајна природна добра што је у складу са карактеристикама и основном наменом планског подручја.
	15	О / +2 / В / Д / У	
	19	О / +2 / М / Д / У	
Заштита постојеће и евидентирање нове културне баштине	14	Р / +3 / В / Д / У	Очекује се значајан допринос заштити нове и постојећег заштићеног културног наслеђа, а све у функцији стварања разноврсније и богатије туристичке понуде.
	15	О / +2 / В / Д / У	
	19	О / +2 / В / Д / У	
Мере заштите од природних и техничко – технолошких несрећа	5	О / +2 / М / Д / У	Очекују се значајни позитивни ефекти плана дефинисањем мера заштите од природних несрећа које се могу десити на планском подручју и у постојећим и планираним објектима на подручју плана
	9	О / +2 / М / Д / У	

* - критеријуми према табелама за евалуацију просторних размера утицаја планских решења

5.4. КУМУЛАТИВНИ И СИНЕРГИЈСКИ ЕФЕКТИ

Стратешка процена обухвата и процену кумулативних и синергијских ефеката. Ови ефекти се за потребе стратешке процене могу извести из процене величине утицаја и просторних размера планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја. Теоријски је могуће да се јаве интеракције међу мањим утицајима како планских решења, тако и појединачних објеката и активности на планском подручју. Примера ради, кумулативни ефекти настају када појединачна планска решења немају значајан утицај, а неколико ефеката заједно могу да имају значајан ефекат (загађивање ваздуха, вода или пораст нивоа буке).

Синергијски ефекти настају у интеракцији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја. Синергијски ефекти се најчешће манифестују код људских заједница и природних станишта. За идентификацију могућих кумулативних и синергијских ефеката користе се табеларни приказ интеракције планских сектора/активности по зонама активности у вези са циљевима.

Табела 23. Идентификација могућих кумулативних и синергијских ефеката

Интеракција сектора/активности	Очекивани ефекат
Циљ 1 Смањење нивоа емисије штетних материја у ваздух	
Привреда Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита животне средине	Укупно позитиван утицај интеракције планских решења у сектору привреде, развоју техничке инфраструктуре и комуналне опреме и заштите животне средине, са становишта примене заштитних мера, изградње система за одвођење отпадних вода и развоју система за управљање отпадом. Позитивни утицаји се процењују као синергијски ефекат планског спровођења мера заштите ваздуха у систему заштите животне средине, као и укључивање сектора заштите у систем доношења одлука.
Привреда Саобраћај Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита животне средине	Очекују се негативни утицаји реализацијом планских решења у привреди и инфраструктурним системима, развоју техничке инфраструктуре и комуналне опреме и у сектору заштите животне средине. Ови негативни кумулативни и синергијски утицаји су посебно изражени у варијанти да се план не спроводи. У процени негативних кумулативних и синергијских утицаја, посебно се полази од чињенице у варијанти да се план спроводи да ће се реконструкцијом путне инфраструктуре омогућити интензивирање саобраћаја, како локално, тако и транзитног. У том смислу, могуће је локално загађење ваздуха на самом извору дуж путева.
Циљ 2 Смањење изложености становништва повишеним нивоима буке	
Привреда Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита животне средине	Укупно позитиван утицај интеракције планских решења у сектору привреде, развоју техничке инфраструктуре и комуналне опреме и заштите животне средине, са становишта примене заштитних мера, изградње система за одвођење отпадних вода и развоју система за управљање отпадом. Позитивни утицаји се процењују као синергијски ефекат планског спровођења мера заштите од буке у систему заштите животне средине, као и укључивање сектора заштите у систем доношења одлука.
Привреда Саобраћај Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита животне средине	Очекују се негативни утицаји реализацијом планских решења у привреди и инфраструктурним системима, развоју техничке инфраструктуре и комуналне опреме и у сектору заштите животне средине. Ови негативни кумулативни и синергијски утицаји су посебно изражени у варијанти да се план не спроводи. У процени негативних кумулативних и синергијских утицаја, посебно се полази од чињенице у варијанти да се план спроводи да ће се реконструкцијом путне инфраструктуре омогућити интензивирање саобраћаја, како локално, тако и транзитног. У том смислу, могући су локални негативни утицаји од буке на самом извору дуж путева.
Циљ 3 Развој организованог водоснабдевања	
Туризам Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема	У варијанти да се план спроводи, у сектору туризма и заштите животне средине је процењен укупно позитиван утицај са становишта развоја организованог водоснабдевања. Претежно је нејасан или непознат утицај у осталим секторима. Неопходно је да се уведе принцип заштите животне средине у погледу броја евентуалних посетилаца, док би евентуална изградња била у функцији туристичких садржаја, али у оквиру ограничених капацитета и опремљених објеката.

Интеракција сектора/активности	Очекивани ефекат
Туризам Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема	У варијанти да се план не спроводи, у сектору туризма и заштите животне средине је процењен укупно негативан синергијски и кумулативни утицај са становишта развоја организованог водоснабдевања. Претежно је нејасан или непознат утицај у осталим секторима. У случају не спровођења плана, повећани број једновремених посетилаца или неизграђеност комуналне опреме и инфраструктуре одговарајућих капацитета има негативан утицај.
Циљ 4 Очување квалитета површинских и подземних вода	
Туризам Привреда Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	У варијанти спровођења плана у секторима туризма, привреде, техничке инфраструктуре и комуналне опреме, као и заштити од природних и техничко – технолошких несрећа, планска решења са становишта очувања квалитета површинских и подземних вода имају укупно позитиван синергијски и кумулативни утицај.
Интеракција сектора/активности	Очекивани ефекат
Туризам Привреда Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	У варијанти не спровођења плана у секторима туризма, привреде, техничке инфраструктуре и комуналне опреме, као и заштити од природних и техничко – технолошких несрећа, планска решења са становишта очувања квалитета површинских и подземних вода имају укупно негативан синергијски и кумулативни утицај.
Циљ 5 Смањење ризика од поплава	
Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	Спровођењем планских решења у сектору техничке инфраструктуре и комуналне опреме и заштите од природних и техничко – технолошких несрећа, требало би да смањи ризик од поплава, тако да се очекују позитивни синергијски утицаји.
Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	Могући негативни утицаји услед не примењивања мера заштите и не спровођења плана
Циљ 6 Очување обрадивог пољопривредног земљишта	
Пољопривреда Привреда	Пољопривредно земљиште препознато је у плану као један од основних ресурса, те се кроз кумулативне утицаје сектора пољопривреде и привреде процењује синергијски позитиван утицај, активном применом мера коришћења, уређења и заштите.
Пољопривреда Привреда	Очекују се негативни утицаји не спровођењем планских решења у пољопривреди и привреди у случају спонтаног развоја, непланске конверзије пољопривредног земљишта и других негативних утицаја.
Циљ 7 Очување површина под ливадама и пашњацима	
Пољопривреда Привреда	Кумулативни позитивни ефекти у области пољопривреде и привреде, који позитивно утичу на очување површина под ливадама и пашњацима
Пољопривреда Привреда	Негативни утицаји и смањење површина под ливадама и пашњацима. Стагнација пољопривреде и непланско коришћење пољопривредних површина
Циљ 8 Унапређење стања шума и повећање површине под шумом	
Пољопривреда Привреда Шумарство и ловство	У случају спровођења планских решења и мера у сектору пољопривреде, привреде, шумарства и ловства очекују се позитивне синергијски и кумулативни ефекти. Одрживо управљање шумама, омогућава подстицање локалног економског развоја, развоја туризма, ловства, шумске привреде и др.
Пољопривреда Привреда Шумарство и ловство	Иако је степен шумовитости на планском подручју приближно оптималним вредностима и стање у сектору шума релативно повољно, у случају да се не спроводи план могући су негативни утицаји, односно непланско и нерационално коришћење шумских ресурса.
Циљ 9 Спречавање процеса ерозије	
Пољопривреда Привреда Шумарство и ловство	Спровођењем доследних мера заштите од ерозије процењују се кумулативни ефекти ова три сектора.
Пољопривреда Привреда Шумарство и ловство	Непланско спровођење активности у сектору пољопривреде, привреде, шумарства и ловства, имају негативан кумулативан и синергијски утицај и подстичу ерозивне процесе.

Интеракција сектора/активности	Очекивани ефекат
Циљ 10 Увођење система прикупљања, третмана и одлагања комуналног отпада	
Становништво, насеља и јавне службе Туризам Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита животне средине	Планом је предвиђен нови систем управљања отпадом. Овај систем је на интегралним основама и обухвата прикупљање, третман и одлагање комуналног отпада. Управљање отпадом је дефинисано у складу са Националном стратегијом управљања отпадом и очекују се позитивни кумулативни и синергијски ефекти у варијанти да се план спроводи.
Становништво, насеља и јавне службе Туризам Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита животне средине	Укупно негативни синергијски и кумулативни ефекти у варијанти да се план не спроводи. Непланско управљање отпадом. Отпад се неконтролисано продукује и одлаже. Појава дивљих и неуређених сметлишта. Сва насеља нису обухваћена системом прикупљања отпадом. Укупно негативни синергијски и кумулативни ефекти.
Циљ 11 Очување биодиверзитета – избећи неповратне губитке	
Пољопривреда Привреда Шумарство и ловство Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита животне средине Заштита предела, природних и културних добара Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	У варијанти спровођења плана сектори пољопривреде, привреде, шумарства и ловства, техничке инфраструктуре и комуналне опреме, заштите животне средине, заштите предела, природних и културних добара, као и заштите од природних и техничко – технолошких несрећа имају укупно позитиван кумулативан и синергијски утицај. Мање јасни или непознати утицаји су у сектору саобраћаја, туризма и становништва, насеља и јавних служби, с тиме да је процењено да је у директној вези са очувањем биодиверзитета и развијање сектора заштите животне средине. С тим у вези биће неопходно да се у наредном периоду у област заштите животне средине перманентно инвестира.
Пољопривреда Привреда Шумарство и ловство Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита животне средине Заштита предела, природних и културних добара Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	У варијанти неспровођења плана сектори пољопривреде, привреде, шумарства и ловства, техничке инфраструктуре и комуналне опреме, заштите животне средине, заштите предела, природних и културних добара, као и заштите од природних и техничко – технолошких несрећа имају укупно негативан кумулативан и синергијски утицај на очување биодиверзитета, док су мање јасни или непознати утицаји у сектору саобраћаја, туризма и становништва, насеља и јавних служби.
Циљ 12 Избећи оштећење заштићених и значајних природних добара	
Пољопривреда Привреда Шумарство и ловство Заштита животне средине Заштита предела, природних и културних добара Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа.	Сектори пољопривреде, привреде, шумарства и ловства, заштите животне средине, заштите предела, природних и културних добара, као и у сектору заштите од природних и техничко – технолошких несрећа спровођењем планских решења и мера имају позитиван синергијски и кумулативан утицај са становишта очувања и одрживог коришћења заштићених и значајних природних добара.
Пољопривреда Привреда Шумарство и ловство Заштита животне средине Заштита предела, природних и културних добара Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	У случају неспровођења плана сектори пољопривреде, привреде шумарства и ловства, заштите животне средине, заштите предела, природних и културних добара, заштите од природних и техничко – технолошких несрећа, имају укупно негативни кумулативни и синергијски ефекат на природна добра.
Циљ 13 Рекултивација деградираних површина	
Заштита животне средине Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Шумарство и ловство Привреда	Мање јасни или непознати утицаји у секторима саобраћаја, заштите од природних и техничко технолошких несрећа, заштите предела, природних и културних добара, пољопривреде, становништво, насељима и јавним службама и туризму, док су позитивни синергијски и кумулативни утицаји у секторима заштите животне средине, техничке инфраструктуре и комуналне опреме, шумарству и ловству, као и у привреди са становишта рекултивације деградираних површина.
Заштита животне средине Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема	Укупно негативни утицаји у секторима заштите животне средине, техничке инфраструктуре и комуналне опреме, шумарству и ловству, привреди и туризму са становишта рекултивација деградираних површина, с тиме да су мање јасни или непознати утицаји, односно не постоје утицаји на рекултивацију деградираних

Интеракција сектора/активности	Очекивани ефекат
Шумарство и ловство Привреда Туризам	површина у секторима саобраћаја, заштите од природних и техничко – технолошких несрећа, заштите предела, природних и културних добара, пољопривреде, становништву, насељима и јавним службама.
Циљ 14 Очување заштићених и незаштићених културних добара	
Привреда Заштита животне средине Заштита предела, природних и културних добара Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	У варијанти спровођења плана, процењено је да се у секторима привреде, заштите животне средине, заштите предела, природних и културних добара, као и у сектору Заштите од природних и техничко–технолошких несрећа, очекују укупно позитивни синергијски и кумулативни ефекти са становишта заштите културног наслеђа.
Привреда Заштита животне средине Заштита предела, природних и културних добара Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	У варијанти неспровођења плана, процењено је да се у секторима привреде, заштите животне средине, заштите предела, природних и културних добара, као и у сектору Заштите од природних и техничко–технолошких несрећа, очекују укупно негативни синергијски и кумулативни ефекти са становишта заштите културног наслеђа.
Циљ 15 Подизање квалитета датог простора	
Становништво, насеља и јавне службе Пољопривреда Туризам Привреда Шумарство и ловство Саобраћај Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита животне средине Заштита предела, природних и културних добара Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	Уопште узевши, може се оценити да су планска решења и мере из свих сектора у варијанти да се план спроводи у функцији подизања квалитета планског подручја.
Становништво, насеља и јавне службе Пољопривреда Туризам Привреда Шумарство и ловство Саобраћај Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита животне средине Заштита предела, природних и културних добара Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	У случају да се план не спроводи или да се планска решења и мере доследно не спроводе, то ће проузроковати слабијим квалитетом планског подручја
Циљ 16 Очување насељености – заустављање исељавања	
Становништво, насеља и јавне службе Пољопривреда Туризам Саобраћај Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема	Процењено је да се могу очекивати позитивни ефекти у погледу демографске обнове и спречавања исељавања становништва спровођењем планских решења и активности у сектору становништва, насеља и јавних служби, пољопривреде, туризму, саобраћају, техничкој инфраструктури и комуналној опреми у варијанти спровођења плана.
Интеракција сектора/активности	Очекивани ефекат
Становништво, насеља и јавне службе Пољопривреда Туризам Саобраћај Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема	Процењено је да се могу очекивати негативни ефекти у погледу демографске обнове и спречавања исељавања становништва спровођењем планских решења и активности у сектору становништва, насеља и јавних служби, пољопривреде, туризму, саобраћају, техничкој инфраструктури и комуналној опреми у варијанти спровођења плана.
Циљ 17 Раст запослености – стварање услова за повратак радно-способног становништва	
Становништво, насеља и јавне	Запосленост и стварање услова за повратак радно – способног становништва ће се

Интеракција сектора/активности	Очекивани ефекат
службе Пољопривреда Туризам Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема	остварити спровођењем планских решења и мера у секторима становништва, насеља и јавних служби, пољопривреде, туризма, техничке инфраструктуре и комуналне опреме, тако да се у овим секторима процењују позитивни синергијски и кумулативни ефекти.
Становништво, насеља и јавне службе Пољопривреда Туризам Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема	У случају неспровођења плана, запосленост и стварање услова за повратак радно – способног становништва неће моћи да се остварити, посебно неспровођењем планских решења и мера у секторима становништва, насеља и јавних служби, пољопривреде, туризма, техничке инфраструктуре и комуналне опреме, тако да се у овим секторима процењују негативни синергијски и кумулативни ефекти у случају неспровођења плана.
Циљ 18 Унапређење и развој инфраструктуре	
Становништво, насеља и јавне службе Туризам Саобраћај Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	Очекивани позитивни кумулативни и синергијски ефекти у секторима становништво, насеља и јавне службе, туризам, саобраћај, техничка инфраструктура и комунална опрема, као и у сектору заштита од природних и техничко–технолошких несрећа у варијанти да се план спроводи
Становништво, насеља и јавне службе Туризам Саобраћај Енергетика, техничка инфраструктура и комунална опрема Заштита од природних и техничко–технолошких несрећа	Очекивани негативни кумулативни и синергијски ефекти у секторима становништво, насеља и јавне службе, туризам, саобраћај, техничка инфраструктура и комунална опрема, као и у сектору заштита од природних и техничко–технолошких несрећа у варијанти да се план неспроводи
Циљ 19 Унапређење информисања јавности по питањима животне средине	
Заштита животне средине Туризам Заштита предела, природних и културних добара	Процењено је да се реализацијом планских решења у секторима заштите животне средине, туризма, заштите предела, природних и културних добара јавља укупно позитивни ефекти по питањима унапређења информисања јавности по питањима животне средине. Истовремено, неопходно је улагање у сектор заштите животне средине.
Заштита животне средине Туризам Заштита предела, природних и културних добара	У случају нереализације планских решења у секторима заштите животне средине, туризма, заштите предела, природних и културних добара јавља се укупно негативни ефекти по питањима унапређења информисања јавности по питањима животне средине.

У зависности од резултата процене утицаја и планске концепције заштите животне средине дефинишу се мере за ограничавање утицаја (мере за заштиту ваздуха, вода, земљишта, мере за заштиту од буке, мере за заштиту биљног и животињског света).

6. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Заштита животне средине подразумева поштовање свих општих мера заштите животне средине и природе и прописа утврђених законском регулативом. У том смислу се, на основу анализираног стања животне средине у планском подручју и његовој околини и на основу процењених могућих негативних утицаја, дефинишу мере заштите. Мере заштите имају за циљ да утицаје на животну средину у оквиру планског подручја сведу у оквире граница прихватљивости, а са циљем спречавања угрожавања животне средине и здравља људи. Мере заштите омогућавају развој спречавају конфликте на датом простору што је у функцији реализације циљева одрживог развоја.

Концепција заштите животне средине у обухвату ППО Прибој заснива се на усклађивању потреба развоја и очувања, односно заштите његових ресурса и природних вредности на одржив начин, тако да се садашњим и наредним генерацијама омогући задовољање њихових потреба и побољшање квалитета живота. Стратегија заштите животне средине у ППО се заснива на начелима интегралности и превенције приликом привођења простора намени и изградње нових објеката на основу процене утицаја на животну средину свих главних планских решења, програма, пројеката и активности за спровођење плана, нарочито у односу на рационалност коришћења ресурса, могуће угрожавање животне средине и ефикасност спровођења мера заштите. Планом су прописане свеобухватне мере заштите, тако да се овом стратешком проценом врши њихова интерпретација, класификација и евентуална допуна.

Заштита и унапређење животне средине оствариће се побољшањем њеног укупног квалитета, а посредно и њених основних елемената: ваздуха, воде, земљишта и живог света. Овај циљ оствариће се спровођењем низа мера различитог карактера:

- Нормативно-правно мере: доношење општих нормативно-правних аката општинске управе о заштити и унапређењу животне средине, као и програма заштите, поступака и активности, критеријума понашања, а у вези са тим и санкционих поступака у случају непоштовања Закона; израда годишњег програма заштите животне средине на територији општине; успостављање мерних пунктова и услова праћења загађивача; забрана и ограничавање изградње објеката који су потенцијални велики загађивачи;
- Техничко-технолошке мере: избор одговарајућег технолошког процеса у складу са захтевима и условима заштите животне средине и заштите природе, као и уградња, контрола употребе и одржавања инсталација и постројења за пречишћавање отпадних вода;
- Просторно-планске мере: правилан избор локације, распоред објеката и активности уз уважавање микролокацијских карактеристика предметних локација; успостављање зоне заштите (зеленила) око саобраћајница са повећаном фреквенцијом возила; овде се посебно наглашава израда елабората процена утицаја на животну средину којим ће се оцењивати планска и пројектна решења у односу на захтеве животне средине, у складу са законом.
- Економске мере: обезбеђивање финансијских средстава ради остваривања циљева заштите животне средине планског подручја кроз наплату накнаде "еколошке таксе", накнаде заузимања грађевинског земљишта, помоћи локалних, државних и међународних донација и кредита усмерених ка очувању заштите животне средине планског подручја.

У складу са позитивном регулативом на целом подручју плана се забрањује изградња објеката који би својим постојањем или употребом непосредно или на други начин угрожавали живот, здравље и рад људи у насељима или пак угрожавали животну средину. Забрањује се уређивање и коришћење земљишта које би могло имати штетне последице на живот, здравље и рад људи, односно штетне последице на окружење.

Планска концепција заснива се на заштити и унапређењу квалитета животне средине у планском подручју применом мера и правила коришћења простора.

Да би позитивни плански утицаји остали у процењеним оквирима, а могући негативни ефекти планских решења максимално умањили, потребно је спроводити мере за спречавање и ограничавање негативних утицаја плана на животну средину. На основу анализе стања животне средине, просторних односа планског подручја са својим окружењем, планираних активности у планском подручју процењених могућих негативних утицаја на квалитет животне средине, утврђене су адекватне мере заштите.

6.1. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ВАЗДУХА

Очување квалитета ваздуха на подручју општине Прибој и успостављање вишег стандарда квалитета ваздуха у општинском центру, посебно у зимском периоду, оствариће се применом следећих правила и мера заштите:

- 1) смањење нивоа емисије загађујућих материја из постојећих извора загађивања
 - применом еколошки прихватљивих технологија у привреди;
 - топлификацијом градског подручја и увођењем природног гаса као енергента, уместо фосилних горива у појединачним котларницама;
 - коришћењем обновљивих извора енергије за загревање стамбених просторија у домаћинствима;
 - рекултивацијом неусловних депонија и трансфер отпада на регионалну депонију, чиме се спречава самозапаљење отпада и продукције метана и осталих штетних гасова;
 - постављањем заштитних појасева зеленила дуж магистралног и регионалних путних праваца, као и унутар привредних постројења;
- 2) одржавање емисија у прописаним границама из нових постројења и свих планираних делатности које својим активностима могу допринети погоршању квалитета ваздуха
 - спречавањем додатних извора емисије загађујућих материја из нових привредних објеката (применом принципа превентивности у заштити животне средине и најбоље расположивих техника (БАТ) приликом рада оваквих врста објеката);
 - регулисањем саобраћајних токова кроз урбано подручје Прибоја;
 - израдом процене утицаја на животну средину свих објеката у складу са прописима;

Као неопходност намеће се израда интегралног катастра загађивача ваздуха на територији општине Прибој, у ГИС технологијама, како би се на савремен начин и ефикасно евидентирали сви стационарни и мобилни извори аерозагађења на подручју општине и минимизирали њихови негативни утицаји, кроз перманентно праћење стања.

6.2. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ВОДА

Приоритетне активности са становишта заштите вода у наредном планском периоду односиће се на изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода, као и адекватну заштиту водоизворишта и акумулација. Заштита вода оствариће се применом следећих мера заштите:

- очувањем квалитета вода према захтеваним класама водотокова у складу са прописима;
- изградњом санитарно-хигијенских водонепропусних септичких јама у сеоским насељима за евакуацију комуналних отпадних вода у циљу очувања квалитета површинских и подземних вода;
- поштовањем непосредне зоне санитарне заштите водоизворишта и зоне заштите акумулација;
- изградњом целокупне канализационе мреже на градском подручју уз изградњу градског колектора за одвођење свих отпадних вода до постројења за пречишћавање отпадних вода;
- строго поштовање законске регулативе о транспорту опасних и штетних материја ради заштите квалитета водотокова од могућих акцидентних загађења који могу настати овим активностима;
- обавезом пречишћавања отпадних вода свих будућих привредних и осталих објеката до прописаног нивоа ефлуента;
- забраном коришћења понора и израженијих понорских зона за испуштање отпадних и других загађених вода без обзира колико су пречишћена;
- увођењем контроле квалитета воде за пиће из локалних водовода и бунара од стране стручних служби.

Поред неопходности обележавања зона санитарне заштите, заштита водоизворишта од загађивања и других утицаја који могу неповољно да делују на исправност квалитета воде оствариће се применом следећих правила и мера заштите:

- успостављање строгог режима санитарног надзора у зони непосредне заштите;
- успостављање режима сталног санитарног надзора у ужој зони заштите водоизворишта;
- успостављање режима санитарног надзора и заштите од загађивања животне средине у широј зони заштите водоизворишта.

6.3. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЗЕМЉИШТА

Заштита земљишта спроводиће се применом правила и мера заштите:

- дефинисање новог система управљања отпадом који подразумева затварање локалне безусловне депоније, сметлишта и других одлагалишта отпада, активирање регионалне депоније уз неопходну приоритетну рекултивацију деградираног земљишта услед безусловног депоновања отпада;
- ограничавање коришћења пољопривредног земљишта за непољопривредне намене и ограничење конверзије пољопривредног у грађевинско земљиште, уз строгу контролу примене ових правила и мера;
- контролисана сеча шума, антиерозивно уређење сливова (пошумљавање голети, орање по изохипсима, садња вишегодишњих култура итд.) и забрана активности којим се ремети или доводи у фрагилно стање површина земљишта – забрана крчења шума и стварање нових травних површина;
- забрана или строго ограничена и контролисана примена агрохемијских средстава у пољопривреди - едукацијом пољопривредних произвођача о утицајима пољопривреде на животну средину и предностима производње еколошки безбедне хране на бази органске пољопривреде;
- санација клизишта, забрана извођења радова које би могло да деградира земљиште, забрана експлоатације минералних сировина, ископа земље и других материјала који би деградирани земљиште или подстакли ерозионе процесе;
- обавезна рекултивација по завршетку експлоатације минералних сировина и грађевинског материјала.

6.4. МЕРЕ ЗА УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ

У циљу ефикасног управљања отпадом у општини, утврђују се следеће мере:

- повећање броја становника обухваћених организованим сакупљањем комуналног отпада, санирање и привођење одговарајућој намени постојећих безусловних сметлишта;
- дефинисање принципа третмана и одлагања специфичног отпада на подручју општине;
- потенцирање и стимулисање разврставања комуналног отпада од стране локалног становништва на месту одлагања;
- повезивање будуће регионалне депоније комуналног отпада са општинским центром Прибој, субопштинским центрима и центрима заједница села;
- рекултивација постојећих безусловних депонија и сметлишта;
- дефинисање и уређење најповољнијих локација за међуопштински рециклажни центар, претоварну и трансфер станицу за сакупљање чврстог комуналног отпада, центра за компостирање, депоније грађевинског отпада, шута и материјала из откопа, као и за депоновање муља из фекалних отпадних вода на подручју општине (у складу са просторним концептом управљања отпадом у нацрту Просторног плана Републике Србије до 2020. године и Националном стратегијом управљања отпадом).

6.5. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД БУКЕ

Комунална бука не представља проблем на планском подручју, али ипак мора се дефинисати и спроводити мере заштите у самом граду Прибој и на коридорима саобраћајница. Заштита од буке у животној средини засниваће се на спровођењу следећих правила и мера заштите:

- поштовањем граничних вредности о дозвољеним вредностима нивоа буке у животној средини у складу са прописима;
- подизањем појасева заштитног зеленила и техничких баријера на најугроженијим локацијама.

6.6. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЗАШТИЋЕНИХ ДОБАРА

Планом су утврђени мере заштите природног и културног наслеђа, као и правила коришћења, уређења и заштите. Утврђене су опште мере и услови заштите и коришћења непокретних културних добара (проглашених и евидентираних споменика културе и рекогносцираних археолошких локалитета) на подручју општине:

- 1) мере техничке заштите и други радови на непокретном културном добру могу се изводити под условима, у поступку и на начин утврђен Законом о културним добрима;
- 2) забрањује се раскопавање, рушење, преправљање, презиђивање и вршење свих радова који могу нарушити својства непокретног културног добра; и
- 3) забрањује се коришћење или употреба непокретног културног добра у сврхе које нису у складу са његовом наменом и значајем, или на начин који може да доведе до његовог оштећења.

Такође, утврђене су опште мере и услови заштите и коришћења заштићене околине непокретних културних добара (проглашених и евидентираних споменика културе и рекогносцираних археолошких локалитета):

- 1) забрањује се изградња објеката који својим габаритом, обликом и наменом, односно својом експлоатацијом и отпадним материјама могу да угрозе непокретно културно добро и да деградирају и наруше пејзажне одлике и природне елементе његове заштићене околине;
- 2) у заштићеној околини непокретног културног добра забрањује се: депоновање отпада и испуштање отпадних вода; превођење водова високог напона већег од 35 kV; отварање каменолома, експлоатација сировина (камена, шљунка и др.) из корита реке и други видови нарушавања обала водотока, отварање позајмишта земље и другог материјала; сеча шуме и огољавање површина под шумом, док се интервенције дозвољавају у циљу неге, уређења и унапређења шумских састојина; уношење нових врста флоре и фауне; коришћења пољопривредног земљишта, промене намене и култура које доводе до његове деградације и промене аутентичног амбијента, изузев уколико је предвиђена промена у складу са мерама заштите околине;
- 3) забрањује се интервенисање на обалама и регулација река, осим у интересу заштите непокретног културног добра у складу са условима Републичког завода за заштиту споменика културе и Завода за заштиту природе Србије; и
- 4) подизање нових и реконструкција постојећих зелених површина у заштитним појасевима саобраћајне и остале инфраструктуре, поред водотока, туристичких и пратећих садржаја условљава се употребом аутохтоних врста са тог подручја.

Опште и посебне мере заштите и услови коришћења простора у окружењу непокретних културних добара утврђују се диференцирано за специфичне групе споменичког наслеђа општине Прибој, и то за:

- утврђена и евидентирана непокретна културна добра; и
- археолошке локалитете.

Опште и посебне мере заштите и услови чувања и коришћења непокретних културних добара и њихове заштићене околине у општинском центру ближе се утврђују генералним планом, тј. планом генералне регулације Прибоја.

Утврђене су мере заштите и услови коришћења заштићене околине утврђених и евидентираних непокретних културних добара, и то:

- 1) на објекту се могу изводити мере техничке заштите у циљу враћања аутентичног изгледа и очувања габарита, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала и стилских карактеристика;
- 2) не дозвољава се повећање хоризонталног и/или вертикалног габарита објекта;
- 3) не дозвољавају се радови на објекту који могу да угрозе статичку стабилност објекта и наруше његов спољашњи изглед; и
- 4) дозвољавају се они радови на објекту који ће довести до побољшања санитарно-хигијенских услова коришћења објекта, с тим да они не наруше његов спољашњи изглед.

Утврђене су и посебне мере заштите и услови коришћења заштићене околине утврђених и евидентираних непокретних културних добара и њихове заштићене околине дефинисане овим планом, до утврђивања граница и зона са диференцираним режимима заштите, изградње и уређења простора, и то:

- 1) до доношења одговарајућег урбанистичког плана забрањена је изградња и реконструкција објеката који нису у функцији заштите, презентације и афирмације непокретног културног добра;
- 2) посебне мере заштите, услови коришћења и правила изградње и уређења простора заштићене околине непокретног културног добра и зона заштите, као и уклањање објеката који својом наменом, габаритом, архитектуром и примењеним материјалима девастирају квалитет културно-историјског наслеђа и предеоног лика заштићене околине и зона заштите ближе ће се дефинисати одговарајућим урбанистичким планом;
- 3) успоставља се континуална контрола градње на простору заштићене околине непокретног културног добра; и
- 4) обезбеђује се археолошки надзор приликом обављања земљаних радова, који нису у склопу археолошких истраживања; као и грађевинских радова у непосредној близини заштићене околине непокретног културног добра.

Утврђене су мере заштите и услови коришћења заштићене околине археолошких локалитета, и то :

- 1) сакрална здања у рушевинама, где за то постоје могућности, треба у целости обновити, чак и у случајевима када би поједини сегменти обнове били хипотетични;
- 2) цркве у археолошким остацима – црквинама, требало би након истраживања рестаурирати, ради очувања дигнитета некадашњег сакралног простора;
- 3) по правилу се избегава презентација археолошких остатака на отвореном простору, док је евентуална презентација остатака евидентираних и фортификација које ће се открити током будућих истраживања могућа уз темељну реконструкцију;
- 4) забрањује се ширење савремених гробља на простор старих сакралних некропола;
- 5) предуслов презентације старих сакралних некропола са већим бројем очуваних надгробних споменика јесте чишћење локалитета од дивље вегетације и познијих наслага земље;
- 6) археолошки локалитети се не смеју уништавати и на њима вршити неовлашћена прекопавања, ископавања и дубока заоравања (преко 50 cm);
- 7) у случају трајног уништавања или нарушавања археолошког локалитета због капиталних инвестиционих радова, спроводи се заштитно ископавање о трошку инвеститора;
- 8) забрањено је постављање надземних далековаода, док се за положај трасе и извођење подземних електричних водова и других инсталација (водовода, канализације, оптичких каблова) прибављају услови и сагласност надлежног завода за заштиту споменика културе и обезбеђује стални археолошки надзор у току извођења радова;

- 9) у непосредној околини овим планом дефинисане заштићене околине археолошких локалитета инвестициони радови спроводе се уз повећане мере опреза и обезбеђење археолошког надзора;
- 10) уколико се током радова наиђе на археолошке предмете извођач радова је дужан да одмах, без одлагања, прекине радове и обавести надлежни завод за заштиту споменика културе и да предузме мере да се налаз не уништи и не оштети, те да се сачува на месту и у положају у коме је откривен;
- 11) дозвољава се инфраструктурно опремање и уређење овим планом дефинисане заштићене околине археолошких локалитета према посебним условима и уз сагласност надлежног завода за заштиту споменика културе; и
- 12) забрањује се неовлашћено прикупљање покретних археолошких површинских налаза, или одношење надгробника и прекопавање гробова.

6.7. ДРУГЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ

Под другим мерама заштите за потребе ове стратешке процене се подразумевају мере заштите здравља људи и заштите живог света, у области мониторинга, инвестирања у заштиту животне средине и осталих активности на заштити животне средине:

- подизање заштитног зеленила уз саобраћајнице и привредна постројења, заштита и унапређење постојећих шума и шумског земљишта, повећање површине под шумама и јавног зеленила до оптималног нивоа;
- подизање појасева заштитног зеленила и техничких баријера за заштиту од буке на најугроженијим локацијама (дуж путева, око радне зоне, нових постројења), примена прописаних дозвољених нивоа буке у изграђеним подручјима насеља, примена прописаних мера заштите од нејонизујућег зрачења (далеководи и трафо станице);
- обезбеђење заштите живог света при грађевинским радовима, контролисана примена хемијских препарата и паљења вегетације, обезбеђење еколошких коридора и зона око магистралних објеката инфраструктуре;
- смањење опасности од удеса у привредним постројењима;
- смањење опасности од удеса при транспорту опасних материја дуж саобраћајних коридора;
- смањење опасности од удеса;
- припрема мера и поступака санације у случају удеса;
- успостављање система сталног мониторинга свих параметара квалитета животне средине: ваздух, воде, земљиште, биљни свет (воће и поврће);
- примена принципа загађивач плаћа у складу са важећом регулативом, повећање броја квалификованих запослених и експерата у општинским надлежним за послове заштите животне средине, као и другим службама и инвестирање у програме заштите животне средине.
- примена система управљања заштитом животне средине у привреди.

Посебно се прописују препоруке за планирање са становишта сеизмичког ризика. Правила и услови изградње, односно технички нормативи су тако дефинисани да у случају максималних потреса може евентуално доћи до оштећења инфраструктуре. Подручје општине се налази у релативно безбедном окружењу са аспекта сеизмичког ризика. У следећој табели дају се препоруке за асеизмичну градњу.

Табела 24. Препоруке за планирање са становишта сеизмичког ризика

Степен MCS Скале	Јачина земљотреса	Ефекат	Утицај на инфра и супраструктуру
V	Умерен	Осећају га сви људи у затвореним просторијама	Без оштећења. Функционисање 100%
VI	Средње јак	Осећају га сви људи на отвореном простору. На лошије изграђеним објектима могућа мања оштећења	Могућа мања оштећења на комуналној инфраструктури Функционисање 90% и више
VII	Јак	Могућа рушења појединих делова изграђених објеката Видљива оштећења појединих објеката (пукотине, оштећења кровова и димњака)	Мања оштећења комуналне инфраструктуре. Могући краћи прекиди у водоснабдевању, напајања електричном енергијом и ТТ везама Функционисање до 90% Отклањање кварова у периоду до 24 h
VIII	Врло јак	Рушење појединих објеката	Оштећење комуналне и могућа оштећења регионалне и магистралне инфраструктуре Функционисање до 75% Отклањање кварова у периоду до 72 h
IX	Разоран	Тешка оштећења и рушење објеката	Оштећења комуналне и регионалне инфраструктуре Функционисање до 50% Отклањање кварова у периоду до 7 дана
> IX	катастрофалан	Тешка оштећења више од 50% објеката. Рушење изграђених објеката. Пукотине у тлу и промене на тлу и рељефу, промена водених токова	Тешка оштећења Потребна изградња нових и реконструкција оштећене инфраструктуре

Посебно су дате препоруке за дефинисање мера заштите од утицаја енергетске инфраструктуре, који су табеларно приказани.

Табела 25. Препоруке за дефинисање мера заштите од утицаја инфраструктуре¹⁴

ЕЛЕКТРОМРЕЖА И ОБЈЕКТИ		
Мрежа / објекат	Заштитна зона / појас	Правила / могућност изградње
Далековод 110 kV	Минимум 25m, обострано од хоризонталне пројекције далековода.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња испод и у близини далековода условљена је Техничким прописима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV ("Службени лист СФРЈ", број 65/88). Обавезна је израда елабората, у коме се даје тачан однос предметног далековода и објекта који ће се градити, уз задовољење техничких прописа. За градњу објеката испод и у близини далековода потребна је сагласност "Електромержа Србије" или надлежног електродистрибутивног предузећа.
Далековод 35 kV	Минимум 10m, обострано од хоризонталне пројекције далековода.	
Далековод 10 kV	Минимум 5m, обострано од хоризонталне пројекције далековода.	
ТС 110/x kV	Минимум 2-3 ha.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња у близини Разводног постројења (ТС) условљена је Техничким прописима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV ("Службени лист СФРЈ" бр. 65/88). Обавезна је израда елабората, у коме се даје тачан однос предметног далековода и објекта који ће се градити, уз задовољење техничких прописа. За градњу објеката у близини постројења потребна је сагласност "Електромержа Србије" или надлежног електродистрибутивног предузећа.
ТС 35/x kV	Минимум 1 ha.	
Гасоводна мрежа и објекти		
Мрежа / објекат	Заштитна зона / појас	Правила / могућност изградње
Магистрални гасовод (P=50 bar)	Минимум 30m, обострано од ивице	Забрањена је изградња стамбених,

¹⁴ Препоруке су дате за све енергетске системе различитих енергетских система, тако да имају општи (универзални) карактер и у том смислу коресподентни су планираним објектима и инфраструктурним мрежама.

ЕЛЕКТРОМРЕЖА И ОБЈЕКТИ		
Мрежа / објекат	Заштитна зона / појас	Правила / могућност изградње
Разводни гасовод (P=50 bar)	гасоводне цеви. Минимум 30m, обострано од ивице гасоводне цеви.	угоститељских и производних објеката, у заштитном појасу. Изградња у близини гасовода и објекта у функцији гасовода условљена је Правилником о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника магистралним нафтоводима и гасоводима и нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт ("Службени лист СФРЈ" бр. 26/85). За добијање сагласности за градњу објеката у близини гасоводних мрежа и објеката уважити стандарде Србијегаса.
Градски гасовод (P=6/12 bar)	Минимум 3m, обострано од ивице гасоводне цеви.	
Градски гасовод (P=4 бар)	Минимум 1m, обострано од ивице гасоводне цеви.	
Главна мернорегулациона станица (ГМРС)	50m у радијусу.	
Мернорегулациона станица (МРС)	15m у радијусу.	
Компресорска станица главни разделни чвор (КСГРЧ)	15m у радијусу.	
Остале енергетске мреже		
Мрежа / објекат	Заштитна зона / појас	Правила / могућност изградње
Продуктовод	Минимум 5 m, обострано од ивице цеви. У зависности од врсте флуида дефинише се шири појас заштите.	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, у заштитној зони. Изградња у близини продуктовода дефинисаће се из Привремених правила грађења и важећих законских прописа.
Топловод	Минимум 1 m, обострано од ивице цеви.	

Табела 26. Табеларни преглед зона утицаја на животну средину и ширина заштитних појасева инфраструктурних система

Р. бр.	Инфраструктурни систем	Поремећај функционисања предела	Ширина заштитног појаса (m)
1.	Магистрални пут	150 + 150 m – ниво буке до 65 dB (A) 200 +200 m – ниво буке до 60 dB (A) 500 + 500 m – ниво буке до 50 dB (A)	150 + 150
2.	Железничка пруга	100 + 100 m уз мере заштите	125 +125
3.	Оптички каблови	/	5 + 5
4.	Гасовод	/	50 + 50

7. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Посебан део Извештаја о стратешкој процени је програм праћења стања животне средине. Програм праћења стања животне средине (мониторинг) има за циљ да обезбеди праћење утицаја на животну средину дефинисаних овом стратешком проценом и реализацију припремљених услова и мера заштите у току спровођења плана.

У оквиру праћења стања животне средине посебно се препоручује праћење:

- третмана чврстог и течног отпада (депоновање, руковање, транспорт, обрада);
- квалитета вода (загађујуће материје), у складу са важећим прописима;
- утицаја нејонизујућег зрачења.

Методологија, учесталост мерења, обавезе надлежних органа и друга питања везана за мониторинг програм биће дефинисани посебним програмима и пројектима у току спровођења плана. За потребе овог извештаја дају се опште препоруке за дефинисање интегралног програма мониторинга за целу територију општине. Овај програм праћења стања животне средине у току спровођења плана (мониторинг) садржи:

- 1) опис циљева плана,
- 2) индикаторе за праћење стања животне средине,
- 3) права и обавезе надлежних органа,
- 4) поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја.

7.1. ОПИС ЦИЉЕВА ПЛАНА

Општи циљ ППО Прибој је усмерен ка стварању услова за оптимизацију коришћења простора према потенцијалима природних и створених вредности и дугорочним потребама економског и социјалног развоја. За потребе програмских основа стратешке процене (полазне основе), дефинисан је основни циљ просторног развоја – **Обезбеђење просторних услова за развој конкретних локација у складу са економским могућностима уз очување животне средине.**

За потребе дефинисања програма мониторинга, користи се приступ наведен у полазним основама, тако да је потребно да се посебни циљеви разраде по комплексима, а нарочито за комплекс заштите. Истовремено, потребно је дати преглед реализације циљева у домену заштите животне средине, односно представити очекиване резултате и ефекте спровођења циљева.

За праћење остваривања циљева, неопходно је да се дефинишу индикатори за праћење стања животне средине, односно сет индикатора по аналитичким комплексима.

7.2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Квалитет животне средине се дефинише као скуп природних и створених вредности чији комплексни међусобни односи чине окружење, тј. простор, услови за живот и стање животне средине које се исказује физичким, хемијским, биолошким, естетским и другим индикаторима. У актуелној пракси планирања и заштите животне средине, индикаторима се најчешће називају подаци који се односе на квалитет основних природних елемената животне средине – ваздуха, воде и земљишта. Савремена пракса Европске агенције за животну средину (European Environmental Agency, EEA)¹⁵ заснива се на комплексном моделу, тзв. PSR, односно DPSIR концепту (driving force – pressure – state – impact – response). Овај концепт представља свеобухватни модел који узима у обзир све феномене у узрочно-последичном ланцу, укључујући и реаговање на незадовољавајућа стања. Са друге стране овај концепт се активно допуњује са ПЕСТЕЛ методом у планирању, где се у аналитичком обрасцу користе следећи чиниоци и утицаји:

- Политички,
- Економски,
- Социо-културни
- Техничко-технолошки
- Еколошки (Енвајронментални)
- Легислативни

Оба концепта (DPSIR и ПЕСТЕЛ), подразумевају активни однос према променама у животној средини, укључујући и друштвено-економске аспекте, који су често покретачка снага (driving force) промена. На овај начин чисто „еколошки индикатори” се укључују у систем индикатора „одрживог развоја”.

Наведени концепти су у основи коришћени у фази формулисања како циљева стратешке процене утицаја и индикатора, тако и у формулисању планских решења. Истовремено, представљају и средства за праћење прогреса у остваривању циљева плана и стратешке процене. Према томе, приступ у дефинисању циљева стратешке процене са одговарајућим индикаторима, користиће се и за праћење остваривања циљева стратешке процене, односно стања животне средине у току спровођења плана.

ППО Прибој предвиђа фазну и етапну реализацију. Етапност ће пре свега зависити од затварања финансијских конструкција за реализацију јавних пројеката, односно изградњу инфраструктурних система. Како би у току реализације планова могло да се дође до упоредивих података, за потребе овог извештаја, односно програма праћења стања

¹⁵ EEA, Technical Report N°25, Environmental Indicators: Typology and overview.

животне средине – мониторинга као његовог саставног дела, предлаже се следећа листа индикатора за: (1) емисију неспецифичних и специфичних полутаната ваздуха; (2) отпадне воде; (3) имисије неспецифичних и специфичних полутаната ваздуха; (4) бука, вибрације и нејонизујуће зрачење. Наведена листа индикатора даје се у следећој табели.

Табела 27. Оквир индикатора за мониторинг

Област мониторинга	Предложени индикатори
Емисија неспецифичних и специфичних полутаната ваздуха	угљеникови оксиди, сумповори оксиди, азотови оксиди, чађ и чврсте честице, метали (олово), угљоводоници (укупно), амонијак
Отпадне воде	масти, уља, нафтни деривати и др. угљоводоници, тешки метали, кисеонички параметри, суспендоване материје, мирис, боја, електропроводљивост и др. физичке карактеристике
Имисија неспецифичних и специфичних полутаната ваздуха	угљеникови оксиди, сумповори оксиди, азотови оксиди, чађ и чврсте честице, метали (олово), угљоводоници (укупно), амонијак
Бука, вибрације и нејонизујуће зрачење	индикатори експозиције, требало би да представљају саставни део програма мониторинга (интензитет, дужина експонираности, кумулативни ефекти, максимално дозвољене вредности и сл.).

7.3. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА И ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈ ПОЈАВЕ НЕОЧЕКИВАНИХ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА

Општина Прибој располаже нормативно-правним инструментаријумом за доношење аката у смислу накнада за заштиту и унапређење животне средине. Јединица локалне самоуправе – општина, стара се о заштити животне средине. У надлежности општине је да припрема и доноси локалне програме коришћења и заштите природних вредности, програме заштите животне средине, односно локалне акционе и санационе планове.

Главна обавеза из наведених закона је у мерењу, односно загађивачи и установе које обављају мерење у обавези су да спроводе одговарајуће активности на планском подручју.

Обавеза надлежних органа је да:

- обезбеде редовно мерење емисије општих и специфичних полутаната ваздуха, воде и земљишта (мерење емисија полутаната, буке, зрачења и др.);
- обезбеде услове за спровођење законске регулативе, норматива и стандарда у погледу рада индустријско-енергетских комплекса;
- обезбеде поуздан и сигуран рад индустријско-енергетских комплекса у оквирима пројектованог и процењеног утицаја на животну средину;
- правовремено уоче и реагују на евентуална одступања у раду индустријско-енергетских постројења;
- правовремено обезбеде услове за адекватан третман чврстог и течног отпада;
- спроводе све мере за спречавање акцидентата у индустријско-енергетским комплексима у редовном и ванредном раду;
- спроводе све мере за спречавање евентуалних инцидентних ситуација у саобраћају, на саобраћајницама (пре свега спречавање инцидентата у транспорту и претовару опасних материја, транспорту и претовару горива и сл.);
- заштите постојећи биљни и животињски свет, спровођењем планских решења заштите;
- обезбеде спровођење инспекцијског надзора и спровођење закона.

Полазећи од сложености надлежности органа, посебних организација, јавних предузећа, јавних служби по вертикалној хијерархији и по хоризонталној надлежности, као и у координацији активности различитих органа, за успешно спровођење Програма праћења стања животне средине – мониторинг неопходно је у смислу организационо-институционалних активности, у оквиру општинске управе формирати посебан орган који би био задужен за координацију, планирање, програмирање, надзор и реаговање у вези са проблемима заштите животне средине.

Промена квалитета ваздуха

Не очекује се промена квалитета ваздуха у односу на постојеће стање. Уколико дође до повећања концентрације аерополутаната услед појачаног саобраћаја или других активности, може се јавити минимални и привремени утицај на квалитет ваздуха на самом извору (*SO₂*, *CO₂*, *меркаптан*, *непријатни мириси*, *угљоводоници*, *честице чађи*, *прашина* и *други полутанти*).

Промена квалитета воде

На подручју плана налази планира се акумулација са припадајућим водним земљиште, која може бити угрожена директним испуштањем отпадних вода у реципијент. Подземне воде су мање угрожене при редовним активностима и у редовном раду објеката. У случају ванредних околности, у случају удеса или других акцидената (изливање горива и сл.), постоји реална опасност загађивања површинских и подземних вода. Планирани објекти по својој намени у току рада немају значајан утицај на квалитет воде, јер су сви објекти повезани у систем канализације и одвођења отпадних вода, а сама намена је превасходно туризам и угоститељство и мање комерцијалне делатности, где се по правилу не очекује продукција штетних материја, док је предвиђено обавезно пречишћавање пре испуштања у реципијент.

Промена квалитета земљишта

У току изградње објеката, код ископа при извођењу радова помоћу грађевинске механизације, вршиће се привремена деградација дела земљишта, односно доћи ће до привремене промене квалитета земљишта. Планирано је заштитно зеленило око објеката, тако да у току редовног рада евентуални негативни утицаји (бука и сл.) биће сведени на минимум. Одвођењем отпадних вода канализационим системом неће имати утицаја на квалитет земљишта. У редовном раду, комунални отпад је једини отпад који ће се појављивати. Адекватним управљањем отпадом, штетно дејство отпада се смањује на еколошки прихватљив ниво, односно очекују се позитивни ефекти реализацијом плана.

Промена нивоа буке

У току редовног рада потребно је да се ниво буке одржава у оквиру прописаних вредности, како унутар објеката, тако и у околном подручју.

Према ЈУС У.Ј6.205/1992 "Акустично зонирање простора" дворишта суседних стамбених објеката се сврставају у "мала и сеоска насеља" са највећим дозвољеним нивоом буке од 50 dB (A) за дан и 45 dB (A) за ноћ.

Нејонизујуће зрачење

По природи технолошког процеса, у току редовног рада, у трафостаницама и преносним системима (кабловима под напоном), постоје електрична и магнетна поља као вид нејонизујућег зрачења, које се стварају провођењем наизменичне електричне струје у надземни проводницима, а зависе од висине напона, јачине струје и растојања.

По међународним стандардима прописане су следећи критеријуми:

- дозвољена ефективна вредност електричног поља унутар електроенергетских објеката или у близини надземних водова којем може бити повремено изложено особље на пословима одржавања објеката износи $K_{eff} = 10 \text{ kV/m}$,
- дозвољена ефективна вредност магнетне индукције унутар електроенергетских објеката или у близини надземних водова којој може бити повремено изложено особље на пословима одржавања објеката износи $B_{eff} = 500 \text{ } \mu\text{T}$.

Мере у складу са законом, нормативима и стандардима

Пројектном и другом техничком документацијом планираће се мере које су предвиђене важећим прописима, стандардима и техничким препорукама које се односе на:

- сигурносна одстојања,
- периодичне прегледе и мерења,
- обучавање и контрола обучености кадрова.

На подручју плана ће се у оквиру постојеће и планиране мреже саобраћајнице, као и пешачких стаза омогућити приступ механизације и људи приликом извођења радова на појединачним локацијама, или омогућити брз и лак приступ у случају било какве потребе.

Мере које ће се предузети за случај удеса

Програм праћења стања животне средине у току спровођења плана предвиђа и мере и поступке у случају акцидента. У том смислу, потребно је идентификовати могуће акциденте, и то у: привреди, водопривреди – управљању водама, саобраћају. Појава елементарних непогода – поплава и непогода је посебан сегмент, док је сеизмички ризик у границама прихватљивог. Ризик од акцидента постоји и у случају одбране земље и планом се посебно третирају ова питања. Пројектном и другом техничком документацијом требало би планирати мере које ће се предузети у случају акцидента. Препоручује се израда посебних елабората противпожарне заштите тако да се практично искључују пожари који могу угрозити животну средину и здравље становника. Уз примену мера противпожарне заштите елиминише се могућност да дође до ширења пожара ван извора и појединачних објеката.

У оквиру привредног комплекса потребно је прописати посебне програме и поступке у случају акцидента, хаварија и других инцидената у току рада. Програми и поступци морају бити у вези са системом мерења полутаната и других ризичних материја и системом за обавештење и узбуњивање, како би у случају опасности и евентуалне угрожености локално становништво било на време обавештено, збринато или пак евакуисано. У случају саобраћајних акцидента могуће су штете на самом извору, односно нема опасности по шире окружење. На основу важећих прописа транспорт опасних, отровних и експлозивних материјала није дозвољен у насељима. Детаљније мере заштите прописују се у одговарајућим проценама утицаја пројеката за саобраћајнице, односно у поступцима за руковање и транспорт опасним, отровним и експлозивним материјама, као и складиштењу, претовару и транспорту нафтних деривата. Правила и услови изградње, односно технички нормативи су тако дефинисани да у случају максималних потреса може евентуално доћи до оштећења инфраструктуре. И поред чињенице да се подручје општине налази у релативно безбедном окружењу са аспекта сеизмичког ризика, претходно су наведене препоруке за асеизмичну градњу.

Такође, потребно је да се постојећи планови редовних и ванредних мера за одбрану од поплава доследно примењују у зависности од хидролошких услова и проглашавања мера. У том смислу, неопходно је ажурно праћење хидролошких осматрања на у непосредном окружењу. Планом одбране од бујичних поплава за подручје општине Прибој, детаљно предвидети поступке у случају редовне и ванредне одбране од поплава, као и у случају проглашења ванредног стања. Одређују се одговорни актери – повереници на нивоу насеља, односно месних заједница. Ефикасност одбране од поплава је у директној зависности и условљености примене постојећих планова. Другим речима, постојећи планови редовних и ванредних мера за одбрану од поплава морају се доследно примењивати у зависности од хидролошких услова и проглашавања мера у оквиру редовних мерења и хидролошких осматрања које обавља Републички хидрометеоролошки завод.

Неповољни утицаји геодинамичких процеса (ерозије, флувијалне ерозије, механичке и хемијске суфозије, клижења и пужења, као и ликвидације), које могу имати одлике акцидентних ситуација – релативно брза, велика оштећења објеката инфра и

супраструктуре, у смислу интензитета и броја, спречавају се правовременом анализом стабилности терена и геофизичких услова за изградњу, као и дефинисањем адекватних правила изградње, коришћења и уређења простора.

7.4. КОНЦЕПТУАЛНИ ОКВИР МОНИТОРИНГА

Систем заштите и унапређивања животне средине обухвата скуп мера и услова за: очување и заштиту природних и радом створених вредности животне средине; заштиту људи и животне средине од загађивања; заштиту од утицаја штетних и опасних материја, јонизујућих и нејонизујућих зрачења, буке и вибрација; заштиту од уништења и деградације природних вредности; као и мера и услова за унапређење квалитета животне средине.

Коришћење природних богатстава, изградња објеката или извођење радова може се вршити под условом да се не изазову трајна оштећења или значајне промене природних облика, загађивање или на други начин деградирање животне средине. Инвеститор је дужан да изврши процену утицаја на животну средину, да планира и спроведе мере којима се спречава угрожавање животне средине или мере рекултивације, односно санације и обезбеди извршење прописаних норми.

Забрањен је увоз опасних отпадних материја, њихово чување, складиштење и одлагање.

Предузеће и други привредни субјекти су дужни да у обављању делатности обезбеде:

- рационално коришћење природних богатстава, добара и енергије;
- урачунавање трошкова заштите животне средине у оквиру инвестиционих и производних трошкова;
- праћење утицаја делатности на стање животне средине .

Предузеће је дужно да води податке о врстама и количинама опасних и штетних материја које користи у вршењу одређених делатности, као и да води податке о врстама и количинама опасних и штетних и отпадних материја које испушта, односно одлаже у ваздух, воду и земљиште, на прописан начин и да те податке достави надлежним органима

Заштита од буке, пожара и примена мера заштите на раду чине оквир за прописивање мера заштите за појединачне локације. Планске препоруке за дефинисање највишег допуштеног нивоа буке по зонама се допуњују са мерама и нормативима заштите на раду од буке у радним просторијама, којим су прописани: допуштени нивои буке с обзиром на врсту делатности; допуштени нивои буке с обзиром на могућност непосредног споразумевања говором; допуштени нивои буке с обзиром на могућност посредног споразумевања средствима комуникација; допуштено време излагања буци с обзиром на ниво трајања буке; допуштено време излагања буци.

Истовремено, неопходно је пројектном документацијом предвидети техничке мере заштите од пожара и експлозија, одговарајућим решењима и условима за складиштење роба и материјала, као и одговарајући прилаз за ватрогасна возила у складу са техничким нормативима за заштиту од пожара и експлозија.

План мониторинга

У току редовног рада потребно је да се припреми и примењује план мониторинг активности у радној зони, који би обухватио следеће кључне елементе који се дају у следећој табели.

Табела 28. Концептуални оквир мониторинг плана

ФАЗА	КОЈИ параметри се прате	ГДЕ су параметри који се прате	КАКАВ је параметар који се прати	КОЈОМ фреквенцијом се прате параметри	ЗБОГ ЧЕГА се прати параметар	ОДГОВОРНОСТ
Грађење	Прашина	У оквиру подручја плана, односно на самој локацији	Визуелан	У сувом или/и у ветровитом	Заштита људи и флоре	Извођач радова
	Бука		Осметрањем	Током изградње	Заштита људи	
	Земљиште и вегетација на које утиче извођење радова		Визуелан		Заштита флоре	
Употреба	Бука	Посебно за електро-енергетску инфраструктуру	Мерни инструменти	Током техничког према	Заштита људи и флоре	Корисник
	Електро-магнетно поље		Визуелан	Периодично		
	Земљиште					

Предлаже се оквир за дефинисање мера за спречавање негативних утицаја приликом изградње и употребе објекта који се даје у следећој табели.

Табела 29. Концептуални оквир плана за спречавање негативних утицаја

ФАЗА	ВРСТА	МЕРЕ УБЛАЖЕЊА	ОДГОВОРНОСТ
Грађење	Емисија прашине	Прскање водом као мера спречавања емисије прашине	Извођач радова
	Бука	Извођач мора да води рачуна да се не прекорачи дозвољени ниво буке	
Употреба	Бука	Техничке мере и стандардизована опрема	Корисник

Полазећи од сложености надлежности органа, посебних организација, јавних предузећа, јавних служби по вертикалној хијерархији и по хоризонталној надлежности, као и у координацији активности различитих органа, за успешно спровођење Програма праћења стања животне средине – мониторинг неопходно је у смислу организационо – институционалних активности, у оквиру општинске управе формирати посебан орган који би био задужен за координацију, планирање, програмирање, надзор и реаговање у вези са проблемима заштите животне средине.

8. СМЕРНИЦЕ ЗА НИЖЕ ХИЈЕРАРХИЈСКЕ НИВОЕ

У складу са одредбама члана 16. Закона, Извештај о стратешкој процени садржи смернице за планове или програме на нижим хијерархијским нивоима. Смернице обухватају дефинисање потребе за израдом стратешких процена и процена утицаја пројеката на животну средину, аспекте заштите животне средине и друга питања од значаја за процену утицаја на нижим хијерархијском нивоу.

У складу са одредбама члана 5. став 2. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину у току имплементације ППО Прибој, испитаће се потреба за израдом стратешких процена за урбанистичке планове, уколико се претходно утврди постојање значајних утицаја на животну средину, а на основу мерила и критеријумима према члану 6. и Прилогу 1 Закона. У том случају, евентуална израда стратешке процене утицаја на животну средину радиће се у складу са решењима и мерама дефинисаним овим извештајем. С обзиром да се ППО Прибој разрађује и спроводи плановима детаљне регулације који су у свему усаглашени и нису у супротности, онда се уважавајући дефинисан стратешки оквир, израдом урбанистичких планова, задржава постојећа намена и регулација у оквиру постојећих капацитета и габарита утврђених генералним

планом. У том смислу, не би требало да се јаве нови утицаји на животну средину, који нису већ планирани и процењени у оквиру ове стратешке процене утицаја.

Истовремено, за планирана нова постројења и привредна предузећа, као и измена у раду постојећих постројења и привредних предузећа, који би имала негативан утицај на животну средину радиће се одговарајуће процене утицаја. У сваком случају, неопходно је у складу са законом, да се испита потреба израде процене утицаја на животну средину и прибављање интегрисане дозволе, у складу са Законом о процени утицаја на животну средину и Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине.

9. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Сврха стратешке процене утицаја на животну средину је благовремено и систематично разматрање могућих утицаја на животну средину на стратешком нивоу планирања и програмирања, на принципима одрживог развоја. Стратешка процена се у међународној пракси афирмише доношењем EU Directive 2001/42/EC о процени утицаја на животну средину планова и програма. Доношењем сета закона о заштити животне средине, крајем 2004. године стратешка процена утицаја је уведена у домаћу праксу планирања и програмирања. С обзиром да је релативно кратак период од пет и по година, у примени стратешке процене, постоји низ проблема и ограничења, као и различити приступи у утврђивању оптималног методолошког обрасца и приступа.

У пракси су у примени два основна обрасца: (1) технички и (2) планерски. Технички приступ у основи користи прилагођену методологију процена утицаја пројеката. У планерском приступу се претежно користе квалитативне – експертске методе из разлога што су планови сложенији од пројеката, баве се стратешким питањима и имају мање детаљних информација о животној средини, заснивају на концепту одрживог развоја и обухватају друштвена и економска питања, планирају се тзв. „непланибилни процеси” који имају виши степен ентропије. Због тога није могуће у потпуности применити математичке моделе са одговарајућим степеном поузданости, док учешће већег броја заинтересованих страна и јавности даје процесу стратешке процене специфичан карактер, јер је потребно да се резултати на разумљив начин представе разним друштвеним групама и другим учесницима у процесу израде и доношења.

Слика 8. Схематски приказ односа стратешке процене утицаја и процене утицаја и нивоа одлучивања

У том смислу, у пракси стратешке процене користе се најчешће експертске методе као што су: контролне листе и упитници, матрице, мултикритеријумска анализа, просторна анализа, SWOT анализа, Делфи метода, оцењивање еколошког капацитета, анализа ланца узрочно-последичних веза, процена повредивости, процена ризика, итд. Заједничка техника различитих метода представљају матрице утицаја којима се испитују промене

које би изазвала имплементација плана и изабраних варијанти (укључујући и ону да се план не примени). Матрице се формирају успостављањем међусобних односа између циљева плана, планских решења и циљева стратешке процене са одговарајућим индикаторима. За потребе ове процене потребно је применити и прилагодити методологију процене која је развијана у домаћој пракси у протеклом периоду, а која је углавном у сагласности са новијим приступима и упутствима за израду стратешке процене у Европској Унији, као и новије праксе стратешке процене утицаја на животну средину у Србији.

У овом делу Извештаја о стратешкој процени потребно је да се у складу са основним (методолошким) поступком представи коришћена методологија у оквиру неколико фаза стратешке процене:

- (а) скрининг – дефинисања садржаја стратешке процене,
- (б) скопинг – дефинисања обима стратешке процене,
- (в) дефинисање кључних (битних) промена,
- (г) процена у ужем смислу,
- (д) предвиђање последица,
- (ђ) одређивање мера,
- (е) контрола и ревизија,
- (ж) имплементација.

Разрадом наведених фаза потребно је развити и у Извештају представити поступак стратешке процене за просторни план општине. Истовремено, у овом делу Извештаја се представљају тешкоће приликом израде стратешке процене. Поред општих тешкоћа које се односе на систем планирања и управљања, требало би обрадити процедурално – методолошке специфичности стратешке процене.

Ова стратешка процена је у складу са општом препоруком истовремености, тако да се ова стратешка процена рађена у току израде ППО Прибој. Тиме су се ова два поступка у итеративном процесу међусобно допуњавала.

Стратешка процена је обављена по следећем методолошком обрасцу.

Фаза 1.:

- **Идентификација других планова и програма од значаја за остваривање циљева заштите животне средине**
 - Идентификација планова, програма, пројеката и других докумената од значаја за ППО Прибој.
 - Идентификација циљева и задатака заштите животне средине од значаја за ППО Прибој (од (интер) националног до локалног)
 - Спецификација и валоризација кључних проблема заштите животне средине и кључних циљева заштите животне средине

Фаза 2:

- **Дефинисање циљева и задатака стратешке процене утицаја**
 - Ревизија постојећих циљева и задатака стратешке процене утицаја из различитих докумената од (интер) националног до локалног нивоа (укључујући међурегионални, регионални и ниво локалне заједнице)
 - Дефинисање циљева стратешке процене у зависности од планских проблема и одредби регулативе

Фаза 3:

- **Формирање информационе – документционе основе**
 - Идентификација потенцијалних извора информација и података релевантних за стратешку процену

- Прикупљање података из различитих извора (подаци добијени од локалних власти и заједнице, анкете, истраживања, теренска истраживања, пописна и друга статистика, подаци доступни преко Интернет мреже, литература и др.)
- Обрада података и прављење одговарајућих база података

Фаза 4:

- **Полазне основе стратешке процене утицаја (почетне фазе стратешке процене утицаја у ужем смислу)**
 - Ревизија прикупљених података (анализа и синтеза расположивих података)
 - Оцена података прикупљених из других докумената (оцена и преузимање – "стечене обавезе")
 - Оцена стања активности на планском подручју (примена других планова, програма и пројеката)
 - Оцена имплементације националних и регионалних стратегија, планова, програма и пројеката
 - Идентификација могућих тешкоћа
 - Оцена валидности аналитичко-информационе грађе
 - Прелиминарна оцена општег стања животне средине

Фаза 5:

- **Дефинисање индикатора**
 - Ревизија и анализа доступних података, анализа полазних основа и прелиминарна процена трендова
 - Дефинисање и развој индикатора од значаја за стратешку процену, корелација између индикатора, циљева и задатака између ППО Прибој и стратешке процене утицаја

Фаза 6:

- **Ревизија индикатора, циљева и задатака**
 - Синтеза интерних ревизија претходних фаза, редеофинисање циљева, задатака и прилагођавање расположивим подацима. Редеофиниција индикатора

Фаза 7:

- **Идентификација проблема заштите животне средине / питања одрживости**
 - Ревизија (претходних) радних верзија ППО Прибој
 - Усклађивање ППО Прибој са осталим конвенцијама плановима, програмима и пројектима од значаја за заштиту животне средине (Агенда 21, Пројекат санације сметлишта, Пројекат стратешког водоснабдевања и др.)

Фаза 8:

- **Процена (провера) циљева и задатака ППО Прибој**
 - Процена (провера/тестирање) циљева ППО Прибој са циљевима стратешке процене утицаја на животну средину

Фаза 9:

- **Стратешка процена утицаја у ужем смислу**
 - Формирање "матрице" за обављање стратешке процене утицаја

Фаза 10:

- **Консултације са надлежним органима и организацијама од значаја за израду стратешке процене**
 - Провера извршених консултација са надлежним органима и организацијама у току израде ППО Прибој. Евентуално прикупљање недостајућих сагласности су законом предвиђени услови за уређење, изградњу и заштиту планског подручја од надлежних органа и организација

Фаза 11:

- **Формирање Извештаја о стратешкој процени утицаја**

- Формирање Извештаја о стратешкој процени утицаја – документа предвиђеног позитивном регулативом

Опште тешкоће приликом израде стратешке процене могу се класификовати у неколико група и то:

- организационо - управљачке тешкоће – не постоји потпуни институционални оквир надлежан за послове заштите животне средине, што за последицу има да не постоји организован систем мерења и мониторинга;
- кадровске – не постоји довољан број стручњака који би својим стручним радом допринео развоју система заштите животне средине;
- материјално – финансијске који се огледа у чињеници да се планско подручје налази у једном од слабије развијених делова Републике.

У тим условима, извршена је стратешка процена у току израде ППО Прибој, имајући у виду пре свега да се ради о неразвијеном подручју, слабије интегрисаном и приступачном, чији је приоритет развој, инфраструктурно опремање и уређење простора. Циљеви и концепција ППО Прибој дефинисани су на принципима одрживости и разрађени су кроз правила, мере и услове заштите животне средине, тако да је развојна концепција заснована на интегралним основама. Кључни проблем у будућности може бити слабија реализација планских решења, односно случај да планирана инфраструктура не буде изграђена, посебно системи за одвођење вода, као и решавање проблема третмана чврстог отпада, односно уколико дође до непланске градње или коришћење простора изнад граничних капацитета дефинисаних или препоручених ППО Прибој или овом стратешком проценом.

10. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

Одребама члана 18. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину дефинисано је учешће заинтересованих органа и организација, у поступку разматрања и доношења одлуке о усвајању Извештаја о стратешкој процени утицаја. Заинтересовани органи и организације у току јавних консултација о Извештају о стратешкој процени могу да дају своје мишљење у року од 30 дана.

У складу са чланом 19. учешће јавности у разматрању Извештаја о стратешкој процени је обавезно, односно орган надлежан за припрему плана и програма је дужан да пре упућивања захтева за добијање сагласности на Извештај о стратешкој процени, обезбеди учешће јавности у разматрању Извештаја о стратешкој процени. Орган надлежан за припрему плана обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину Извештаја и достављање мишљења, као и времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења плана. Како Законом о стратешкој процени није детаљније елабориран поступак разматрања и доношења Извештаја о стратешкој процени, у пракси се примењује пракса заједничког излагања на увид јавности планског документа и Извештаја о стратешкој процени. Тиме се избегава додатно администрирање и додатни трошкови организовања јавног увида за сваки документ појединачно, са једне стране, и са административног критеријума се указује на функционалну и узрочно–последичну повезаност и на јединственост процеса – израде планског документа и обављање стратешке процене са друге.

Учешће надлежних органа и организација обезбеђује се писменим путем и путем презентација и консултација у свим фазама израде и разматрања стратешке процене. Учешће заинтересоване јавности и невладиних организација обезбеђује се путем средстава јавног информисања и у оквиру јавног излагања просторног плана. Интернет и одговарајуће презентације докумената у том смислу представљају одлично средство за повећање степена доступности докумената. Ограничење у овом погледу може

представљати чињеница да у Србији и даље већина домаћинстава нема Интернет прикључке, тако да јавни позиви у медијима, организовање јавних презентација, разговора, трибина и сл. представљају и даље основни начин обезбеђивања јавности у поступку разматрања и доношења.

Орган надлежан за припрему плана припрема Извештај о учешћу заинтересованих органа и организација и јавности који садржи сва мишљења о Извештају о стратешкој процени утицаја. Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину доставља се заједно са Извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање. Оцењивање се врши према критеријумима из Закона. На основу ове оцене орган надлежан за заштиту животне средине даје своју сагласност на Извештај о СПУ у року од 30 дана од дана према захтева за оцењивање.

После прикупљања и обраде свих мишљења орган надлежан за припрему плана доставља нацрт просторног плана заједно са Извештајем о стратешкој процени утицаја на животну средину надлежном органу на одлучивање.

У методолошком смислу одлучује се о документу који је рађен у току припреме планског документа, тако да је оцењен план који има изражену развојну компоненту и од кога се очекује да подстакне развојне процесе уз позитивне социо-економских ефеката. У зависности од ефикасности спровођења плана, остаје могућност евентуалних измена и допуна ППО Прибој у смислу усклађивања планских решења током етапа имплементације, односно уколико се у постпланском периоду буду радиле друге студије, програми, пројекти и документи који могу имати утицаја на просторни развоја, коришћење, уређење и заштиту простора. Може се оценити да су критеријуми и мерила заштите животне средине за потребе ППО Прибој начелно уграђени у планска решења и правила уређења и грађења, тако да ППО Прибој представља добар оквир за разраду у другим развојним и заштитним акционим плановима, програмима и пројектима. Посебно је важно да увођење нових садржаја и капацитета не би требало да има негативан утицај. Могући негативни ефекти се јављају као последица спонтаног – непланске изградње и стихијског развоја.

Сам процес одлучивања је заснован на експертској – квалитативној оцени, а на основу сета индикатора одрживог развоја, који су дати у овом извештају. Полазећи од основног сета индикатора одрживог развоја, прилагођавајући га актуелној пракси у зависности од доступности одређених категорија података, дефинисане су индикатори. На основу ових индикатора извршена је анализа и оцена постојећег стања, утврђени су циљеви и урађена је процена утицаја у ужем смислу. Сама процена утицаја у ужем смислу се састојала из два дела. Првог, у коме је извршена оцена могућих варијантних решења, затим кумулативних и синергетских утицаја по врстама, као и друга, која се односила на процену утицаја ППО Прибој. Варијантна решења су симулирала 2 случаја и то да се: (1) ППО Прибој оствари, и буде подржан другим стратегијама, плановима, програмима и пројектима, и (2) ППО Прибој не оствари – тзв. "нулти сценарио".

На основу расположивих података извршено је својеврсно груписање активности / класификација могућих утицаја у односу на угрожавање елемента животне средине и циљева заштите животне средине. Урађена је анализа постојећег стања, процена утицаја са одговарајућим мерама за ублажење утицаја планских решења. У области животне средине мере и инструменти имплементације припремљени су у корелацији са мерама за смањење негативних и увећање позитивних утицаја ППО Прибој, што је и интерпретирано у оквиру ППО Прибој.

11. ЗАКЉУЧЦИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА (НЕТЕХНИЧКИ РЕЗИМЕ)

Закључци о израђеном Извештају о стратешкој процени, тј. закључна разматрања према важећој регулативи представљају део документа који је намењен широј јавности. Основни смисао је да се омогући лакши увид у налазе стратешке процене. Другим речима, закључна разматрања представљају „нетехнички резиме” који се израђује у складу са Европском директивом. У нетехничком резимеу представља се сумаријум информација датих у Извештају о стратешкој процени. Ове информације, с обзиром да су намењене јавности, представљају се на поједностављен начин. Закључна разматрања ове стратешке процене условно говорећи, представљају резиме или врсту завршног прегледа стратешке процене.

Стратешка процена утицаја на животну средину је поступак који обезбеђује услове за одговарајућу заштиту животне средине у току спровођења ППО Прибој, с обзиром да је стратешка процена обављена по завршетку израде плана. Методолошки образац у току израде ППО Прибој је у потпуности на принципима одрживог развоја, као и принципима прописаних Законом. С обзиром да је у самој изради плана извршено интегрисање проблематике заштите животне средине у планска решења, од дефинисања циљева, па све до мера за спровођење, накнадно обављање стратешке процене даје одређене препоруке за спровођење. У том смислу може се уопштено закључити да је стратешка процена у потпуности у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину.

ППО Прибој предвиђа уравнотежени просторни развој подручја општине, полазећи од природних потенцијала, заштићених подручја, морфологије терена, саобраћајне приступачности, релативно скромнијих урбаних функција и насељске структуре, као и других специфичности планског подручја. Полазећи од наслеђених расположивих капацитета за просторни развој, релативно развијене традиционалне пољопривреде, мањих привредних капацитета који не раде у одговарајућем обиму, предвиђа се изградња капиталних објеката. У првом реду то се односи на реконструкцију путне мреже и повећања приступачности. Полазећи од претпоставке да ће у случају евентуалне изградње бити коришћене најсавременије технологије (принцип БАТ), процењује се да ће евентуални утицаји на животну средину бити минимализовани, али неминовно ће доћи до повећања продукције аерополутаната услед повећања обима саобраћаја. Планирани развој допринеће побољшању климе за привредне активности на подручју Општине, посебно у погледу унапређења комуналне инфраструктуре и опремање конкретних локација, отварање нових радних места чиме ће се омогућити задржавање становништва, и подстицање развојних процеса уз очување природних, културних и традиционалних вредности. Заштита животне средине оствариће се комплексним решењима и мерама у области унапређења квалитета ваздуха, вода, земљишта, управљања отпадом и финансирања у заштиту и развијања програма мониторинга, имплементацијом различитих комплементарних докумената.

Други плански и секторски документи, пре свега Просторни план Републике Србије, као и националне стратегије у области развоја привреде, пољопривреде, шумарства, локалног одрживог развоја, водопривреде, енергетике, управљања отпадом и заштите животне средине, садрже циљеве заштите животне средине али и секторски развој значајан за израду ППО Прибој и стратешке процене. Ови циљеви треба да обезбеде оптимално управљање земљиштем, водама, квалитетом ваздуха, отпадом и отпадним водама, ризиком од удеса, заштитом природних и културних добара и живог света, коришћењем ресурса, заштитом здравља и квалитетом живота уопште.

Прибој је у погледу стања животне средине релативно добро очувано подручје. Привредни објекти који се налазе на територији Општине представљају минимално оптерећење у смислу могућег загађивања животне средине. Главни проблем је неадекватан третман отпадних вода и управљање комуналним отпадом. Загађење површинских и подземних вода, деградација и загађење земљишта као последица неусловног депоновања отпада, може да угрози квалитет живота или евентуално здравље становништва, али на самом извору загађења.

Основна питања и проблеми животне средине разматрани у току стратешке процене везани су за квалитет ваздуха и вода, нерационално коришћење, деградацију и загађење земљишта, неадекватан третман отпадних вода и чврстог отпада, повећан ниво буке и вибрација, угрожавање биљних и животињских врста, деградацију шума и недовољну шумовитост у односу на оптималну, повећан ризик од удеса у привреди и при транспорту опасних материја, појаву нелегалне градње, непостојање система мониторинга животне средине и потребе значајнијег улагања у област заштите животне средине.

У оквиру стратешке процене су припремљене две варијанте. Прво, варијантно решење се односи на спровођење решења ППО Прибој – подржаног решењима других стратегија и програма, друго, представља нереализовање ППО Прибој – тзв. "нулти сценарио".

За потребе обављања процене дефинисани су деветнаест специфичних циљева, и то:

1 Смањење нивоа емисије штетних материја у ваздух	11 Очување биодиверзитета – избећи неповратне губитке
2 Смањење изложености становништва повишеним нивоима буке	12 Избећи оштећење заштићених и значајних природних добара
3 Развој организованог водоснабдевања	13 Рекултивација деградираних површина
4 Очување квалитета површинских и подземних вода	14 Очување заштићених и незаштићених културних добара
5 Смањење ризик од поплава	15 Подизање квалитета датог простора
6 Очување обрадивог пољопривредног земљишта	16 Очување насељености – заустављање иселјавања
7 Очување површина под ливадама и пашњацима	17 Раст запослености – стварање услова за повратак радно-способног становништва
8 Унапређење стања шума и повећање површине под шумом	18 Унапређење и развој инфраструктуру
9 Спречавање процеса ерозије	19 Унапређење информисања јавности по питањима животне средине
10 Увођење система прикупљања, третмана и одлагања комуналног отпада	

Процена утицаја на циљеве стратешке процене вршена је за варијантна и планска решења. Поређењем добијених резултата за варијантна решења закључено је да је друго варијантно решење најповољније са аспекта заштите животне средине. Етапна реализација ППО Прибој по приоритетима и најповољније решење је ППО Прибој који садржи адекватне мере и оптимална решења којима се обезбеђује заштита животне средине уз истовремени економски развој на подручју Општине.

Процена утицаја планских решења на циљеве стратешке процене вршена је у две фазе: у првој су одређени утицаји, а затим је утврђен њихов значај према карактеристикама из Прилога I Закона - врста, вероватноћа, учесталост, временска и просторна димензија утицаја. У коначној матрици су приказани значајни утицаји за које су затим припремљене мере за смањење негативних односно увећање позитивних утицаја на животну средину.

Мере за спречавање и ограничавање негативних и увећање позитивних утицаја разрађени су за: заштиту ваздуха, заштиту вода, заштиту земљишта, управљања водом, заштиту од буке, заштиту природног и културног наслеђа, као и друге мере заштите.

Програм за праћење стања животне средине (мониторинг) обезбеђује услове за праћење утицаја на животну средину дефинисаних стратешком проценом, односно непосредно праћење реализације планских решења, као и остваривање услова и мера заштите. Како не постоји установљен систем мониторинга за територију општине, дат је концептуални оквир за конституисање интегралног програма мониторинга са индикаторима животне

средине, обавезама надлежних органа у праћењу стања животне средине и поступањем у случају неочекиваних утицаја на животну средину.

Методологија коришћена у изради стратешке процене заснована је на два основна принципа. Прво, стратешка процена је обављена после израде ППО Прибој, и друго, у свакој фази стратешке процене су коришћене одговарајуће примењене методе, као и опште методе научног рада и истраживања. Избор индикатора је вршен према њиховој доступности и усклађености са системом индикатора који се користе у Европској Унији (Европска агенција за животну средину - ЕЕА) и Организацији за економску сарадњу и развој (ОЕЦД).

Начин одлучивања је заснован на интенцији да се изврши постпланска имплементација стратешке процене, што ће резултирати евентуалним изменама и допунама ППО Прибој. Овакав начин имплементације има своје специфичности, а да би био и ефикасан, важно је формирати систем континуалног планирања и мониторинга, из разлога редовне евалуације примене плана и остваривање планских решења, као и идентификације и анализе могућих проблема и тешкоћа. У том смислу, програм мониторинга представља снажну подршку за конституисање система доношења одлука, како би се на начин субординације пратила реализација Плана.

У ППО Прибој су у потпуности су испоштовани урбанистички нормативи и стандарди, прописана су правила уређења, изградње и заштите животне средине, као и мере за превенцију акцидената, хазарда и одбрану од елементарних непогода. Планом су предвиђена решења у оквиру прихватљивих капацитета са аспекта заштите животне средине, односно у складу са урбанистичким показатељима (степен заузетости и индекс изграђености). Истовремено, предвиђена је изградња инфраструктуре, управљање комуналним отпадом, као и планско решавање проблема водоснабдевања и одвођења отпадних вода. Капацитети инфраструктуре су прилагођени дугорочним пројекцијама социо-економског развоја, имајући у виду даљу урбанизацију и развијање туристичко – угоститељске делатности.

Реализацијом ППО Прибој целокупан простор ће се амбијентално обогатити, с обзиром да је поред изградње туристичких капацитета, планирано развијање туристичке понуде, спортско рекреативних садржаја, као и изградња других објеката јавне намене. Реализацијом инфраструктурних планских решења побољшаће се стање квалитета животне средине, посебно у сектору управљања водама. За изградњу других објеката прописана су правила уређења и правила изградње тако да неће бити угрожена постојећа инфраструктурна мрежа. Напротив, реализацијом ППО Прибој побољшаће се квалитет живота, а подручје ће бити уређеније и опремљеније. На основу дефинисаних предмера и предрачуна за комуналну и другу инфраструктуру могуће је етапно – плански реализовати инфраструктурне пројекте. Са друге стране, реализација капиталних инфраструктурних објеката подстакнуће развој источне Србије.

Реализацијом планских решења за објекте са јавном наменом задовољиће се потребе корисника, посебно повећањем смештајних капацитета и рекултивација деградираних површина и њихова трансформација за јавне садржаје.

У наредном периоду спровођења ППО Прибој, остаје обавеза да се изврши адекватна евалуација, како би се након спроведене анализе заузео став о међусобној координацији ППО Прибој и других стратешких, планских, програмских и пројектних докумената. У том смислу ППО Прибој по потреби, а и по налазима из овог извештаја, у зависности од етапности спровођења, може бити измењен и допуњен.